

รายงานวิจัย

การประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถ
ของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

Constructing the Meaning of the Elderly Through the Talents of Elderly's
Game Show Programs on Television.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

สัญญาเลขที่ 8/2567

การประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านตระกูลรายการเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์
Constructing the Meaning of the Elderly Through the Talents of Elderly's Game Show Programs
on Television.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรชัย ฉันทวีเศษลักษณ์

Assistant Professor Pornchai Chanvisatlak, PhD.

บทคัดย่อ

การศึกษาดัชนีและวิเคราะห์ด้วยรายการเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุในสถานีโทรทัศน์ ดิจิทัล จำนวน 2 รายการ คือ รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ และรายการซูเปอร์ 60+ โดยใช้แนวคิดตระกูล รายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์ ผู้สูงอายุกับสื่อโทรทัศน์ การประกอบสร้างความจริงและภาพตัวตน พบว่ารายการ เกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีแนวคิดหลักร่วมกันคือเป็นช่วงเวลาสร้างแรงบันดาลใจให้ ผู้ชมโทรทัศน์ผ่านการแสดงความสามารถที่เกิดจากการมุ่งมั่นฝึกซ้อมจนชำนาญของผู้สูงอายุ ออกแบบโครงสร้าง รายการชัดเจนตายตัวทั้งแบบแข่งขันต่อเนื่องเป็นฤดูกาลและจบในตอน มุ่งเน้นสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้แก่ผู้สูง วยผ่านองค์ประกอบรายการโทรทัศน์ นับจากชื่อและสโลแกนรายการเลือกใช้คำบ่งชี้ถึงภาพลักษณ์เชิงบวกของ ผู้สูงอายุ แก่นเรื่องความสามารถและประสบการณ์ชีวิต ให้คุณค่าของเนื้อหาด้านสุขภาพ ภูมิปัญญา ครอบครัว และสังคมเพื่อผู้สูงอายุผ่านขนบและนวัตกรรมของตระกูลรายการเกมโชว์ ได้แก่ ผู้เข้าแข่งขันสูงวัย กติกาที่ไม่ ซับซ้อนและสร้างความสนุก น่าติดตาม พิธีกรและกรรมการที่ให้กำลังใจ ช่วยเหลือและดึงศักยภาพของผู้อายุให้ เด่นชัดในรายการ ผู้ชมและรางวัล โดยใช้เทคนิคการผลิตรายการโทรทัศน์ด้านงานศิลปกรรม มุกกล้องและการ เคลื่อนกล้องภาพ การใช้ฉากภาพสื่อความหมาย เพื่อตอกย้ำอุดมการณ์ผู้สูงอายุมีความแข็งแรงทั้งร่างกาย ความคิด จิตใจ มีความสามารถเป็นเลิศ เป็นหลักพึ่งพิงของครอบครัว ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น และมีจิต สาธารณะ จิตอาสา เป็นภาพลักษณ์ใหม่ของผู้สูงอายุที่ชัดเจนให้กับผู้ชมรายการโทรทัศน์

คำค้น: ผู้สูงอายุ, ความสามารถ, เกมโชว์, โทรทัศน์, เดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์, ซูเปอร์ 60+

Abstract

The study and analysis of message, message design from the script of two talents of elderly's game show programs on digital television, The Voice Senior Thailand and Super 60+, using the concept of television game show genre, television for elderly and construction of reality. Main concept of elderly's talents game show programs inspire the audience through the elderly's talent show and program structure that is designed to be both a season-long competition and finished in one episode, create a positive image for the elderly through the television program elements. Starting with the name and slogan of the program, it reflects a positive image of the elderly. Later, theme was to highlight elderly's abilities and experiences, providing content on health, wisdom, family and society through the traditions and innovations in genre of television game show, including: contestants who is elderly, simple and fun rules, hosts and judges who encourage, help and highlight the potential of the elderly in the program, viewers and awards. Talents of elderly's game show programs uses television production techniques related to arts, camera angles and camera movement, and meaning of scenes to reinforce the ideology that shows the elderly have physical, mental and spiritual strength, including excellent abilities.

Key words: Elderly, Talents, Game Show, Television, The Voice Senior Thailand, Super 60+

กิตติกรรมประกาศ

เมื่อชีวิตเริ่มก้าวเข้าใกล้สู่สังคมสูงวัยและรายรอบตัวก็มีคนสูงวัย ความเชื่อและแนวคิดในอดีตอาจบอกว่า “อายุปุนนี้แล้วจะไปทำอะไร” แต่คนสูงวัยที่ได้พบเจอกลับไม่เป็นเช่นนั้น บางคนยังมีความสุขในการเดินทาง บางคนมีพลังในการทำงานเพื่อสร้างสรรค์สังคม หรือบางคนทำกิจกรรมดูแลบ้านและสมาชิกในครอบครัว และยังได้ “ดู” รายการโทรทัศน์บางรายการ ยิ่งช่วยตอกย้ำ “ภาพ” ของผู้สูงวัยว่า “จะอายุเท่าไร” ก็ยังคงทำอะไรได้อีกมากมาย เพราะอายุไม่ใช่สิ่งที่ลดทอนความสามารถของคน ผู้สูงอายุยังคงเพิ่มพูนความสามารถได้ทุกวันและตลอดเวลา

ผู้วิจัยขอขอบคุณบุคคลทุกช่วงวัยที่เป็นเพื่อน พี่ น้อง ฝนทุกแควดวง รวมถึงคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนที่ช่วยส่งเสริม ผลักดัน ให้เกิดกำลังใจและมุ่งมั่นในการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ผ่านเส้นทางการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง

ขอขอบคุณฝ่ายวิจัยคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่สนับสนุนโครงการวิจัยให้โครงการวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

และท้ายสุด ขอขอบคุณ “แม่” ที่เป็นผู้จุดประกายหัวข้องานวิจัย เพื่อเรียนรู้และมองเห็นความหมายเชิงบวกใน “ความสามารถของวัยผู้สูงอายุ”

พรชัย ฉันทวีเศษลักษณ์

เมษายน 2568

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ก
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	18
บทที่ 4 ผลการวิจัย	25
บทที่ 5 สรุปผล และอภิปราย	98
บรรณานุกรม	109

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมานานกว่าทศวรรษ ข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกำรสำรวจประชากรผู้สูงอายุในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 ต่างระบุตรงกันว่าประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุประมาณ 13 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมด ส่งผลให้ก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัย” (Aged society) ที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ และมีแนวโน้มจะขยับเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในอนาคตอีก 1-2 ปีข้างหน้า และอาจก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) เมื่อมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด หรือมีจำนวนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปสูงในสัดส่วนสูงจนถึงร้อยละ 20 ต่อไป (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565; ศูนย์ข้อมูลลอจิสติกส์, 2566) ส่งผลต่อโครงสร้างสังคมไทยที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่ากลุ่มหนุ่มสาววัยทำงาน ทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคม เตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมแห่งผู้สูงอายุ ซึ่งภาครัฐได้กำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุตามแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) และตัวผู้สูงอายุเองต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะด้านสื่อที่ควรสร้างความหมายและคุณค่าให้กับผู้สูงวัยเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุยังคงเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าในสังคม และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ

ผลการสำรวจพบว่าผู้สูงอายุที่เกษียณจากการทำงานใช้ชีวิตอยู่ในบ้านมากขึ้น เลือกเปิดรับข่าวสารจากโลกภายนอกผ่านสื่อมากขึ้น นับตั้งแต่ช่วงก่อนการเกิดขึ้นของโทรทัศน์ดิจิทัลในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน ผู้สูงอายุใช้เวลามากกว่าร้อยละ 40 ของเวลาทั้งหมดเปิดรับสื่อ โดยสื่อที่เปิดรับมากที่สุดคือสื่อโทรทัศน์ (จารุวรรณ นิธิไพบูลย์, สันทิต ทองรินทร์ และ วิทยาธร ท่อแก้ว, 2559; อัจฉรา ปันทรานวงค์ และ กิติมา สุรสนธิ, 2553) ผู้สูงอายุเปิดรับเนื้อหาด้ำน 1) ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพ 2) ความรู้ ภูมิปัญญา 3) หลักคำสอนทางศาสนา ความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว 4) สังคม ชุมชน เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 5) การออมเงิน ลงทุน และประกอบอาชีพ (นวกัณฑ์ ธรรมชอบ และ พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2562)

การสำรวจสถานการณ์สื่อโทรทัศน์ในรอบสิบปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่การออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในเดือนเมษายน พ.ศ.2557 จนถึงปัจจุบันกลับพบว่ามีการผลิตและออกอากาศรายการ

เพื่อกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุจำนวน 11 รายการ นับเป็นปริมาณที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับรายการที่ผลิตเพื่อผู้ชมกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ และหากเจาะจงไปยังรายการที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาเพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุโดยตรง พบว่ามีจำนวน 2 รายการเท่านั้น คือ รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์และรายการซูเปอร์ 60+ ซึ่งเป็นรายการประเภทเกมโชว์แข่งขันความสามารถของผู้สูงอายุ

เกมโชว์หรือรายการแข่งขันชิงรางวัลที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การแข่งขันในรูปแบบกิจกรรมหรือกระบวนการตามกติกาของรายการ ผู้เข้าแข่งขันที่เป็นแกนหลักให้ผู้ผลิตปรับหรือกำหนดองค์ประกอบอื่นให้สอดคล้องกับผู้เข้าแข่งขัน และรางวัลให้ตอบวัตถุประสงค์และความเข้าใจ

รายการเกมโชว์แบ่งย่อยเป็นประเภทตามลักษณะของการแข่งขันได้หลายประเภท เช่น การเล่นเกมถาม-ตอบ (Quiz show) การประลองด้านร่างกาย (Stunt show) การแสดงความสามารถเฉพาะ (Performance show) การเปิดเผยความรันทดและผ่านการทดสอบเพื่อรับรางวัลช่วยบรรเทาความลำบาก (Agony show) และการค้นหาสัมพันธ์ภาพของคู่รัก (Dating or Relationship show)

ตระกูลประเภทรายการเกมโชว์แข่งขันความสามารถของผู้สูงอายุเป็นรายการประเภทหนึ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้ชมโทรทัศน์ มีเนื้อหาแข่งขันที่เปิดให้ผู้สูงอายุได้ใช้ทักษะทางร่างกายและแสดงความสามารถด้านใดด้านหนึ่งของผู้เข้าประกวดตามกติกาที่กำหนดไว้ชัดเจนเพื่อชิงชัยชนะหรือรางวัล โดยมีกรรมการตัดสินตามกติกาที่กำหนดไว้เพื่อหาผู้ชนะหรือผู้ที่ได้รับรางวัล มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเป็นหลัก ในขณะเดียวกันรายการประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการสร้างภาพของผู้สูงอายุในฐานะผู้มีทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ ถ่ายทอดความหมายของผู้สูงอายุออกมาโดยตรงหรือโดยนัยให้ผู้ชมจะได้เห็นและจดจำภาพผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถในสังคม

จากที่กล่าวมาทั้งหมด นำไปสู่ข้อสงสัยหรือปัญหานำวิจัยว่าหากเราวิเคราะห์เนื้อหาของรายการเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ และคุณลักษณะของตระกูล (Genre) รายการเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์แล้ว เราสามารถวิเคราะห์ถึงการประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงสร้างของตระกูลเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ว่ามีรายละเอียดในการสื่อสารอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อให้เข้าใจถึงการประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุในตระกูลรายการเกมโชว์ประเภทแสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ของไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษาเอาไว้ดังนี้

(1) ขอบเขตด้านข้อมูลที่จะศึกษา

รายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุโดยเฉพาะในประเทศไทยยังมีจำนวนจำกัดเพียง 2 รายการ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกรายการเกมโชว์ที่ออกแบบรายการให้มีเนื้อหาแสดงออกถึงความสามารถของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ ออกอากาศในผังรายการของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลเป็นประจำทุกสัปดาห์ นับตั้งแต่สถานีโทรทัศน์ดิจิทัลเกิดขึ้นในประเทศไทย (พ.ศ.2557) จากเกณฑ์ดังกล่าวพบว่ามียุทธศาสตร์รายการ จำนวน 2 รายการ คือ รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ และรายการซูเปอร์ 60+

(2) ขอบเขตด้านช่วงเวลาในการศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการเก็บข้อมูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุทั้ง 2 รายการดังที่กล่าวไปแล้วทุกฤดูกาล (season) ของแต่ละรายการที่ออกอากาศนับแต่เริ่มต้นจนถึงฤดูกาลล่าสุดนับถึงวันเริ่มต้นวิจัยขึ้นนี้ (สิงหาคม พ.ศ.2567) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างมากพอต่อการค้นหาแบบแผนของตระกูลรายการเกมโชว์ประเภทแสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ของไทย

1.4 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

(1) ตระกูลรายการโทรทัศน์ (Television Genre) หมายถึง การจัดประเภทเนื้อหารายการโทรทัศน์ เป็นข้อตกลงให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์มีแนวทางการสร้างสรรค์รายการตามแบบแผน และผู้รับสารได้รับชมรายการตามที่คาดหวัง โดยในงานวิจัยนี้ การศึกษาตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุจะเน้นการวิเคราะห์ถึงชนบ หรือ แบบแผน และนวัตกรรม หรือ ความแปลกใหม่ของรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

(2) ขนบ หรือ แบบแผน (Convention) หมายถึง รูปแบบที่แสดงถึงความลงตัวขององค์ประกอบ โครงสร้างของตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุ

(3) นวัตกรรม หรือ ความแปลกใหม่ (Invention) หมายถึง การสร้างสรรค์หรือสร้างความแปลกใหม่ที่ ผู้ผลิตรายการเสริมหรือเพิ่มเติมจากขนบหรือแบบแผนของตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดง ความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

(4) รายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุ (Talents of elderly's game show programs on television) หมายถึง ตระกูลรายการโทรทัศน์ที่มีโครงสร้างและเนื้อหาที่นำเสนอการแข่งขัน ของผู้สูงอายุในการแสดงความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง โดยในงานวิจัยนี้มี 2 รายการ คือ รายการเดอะวอยซ์ ซี เนียร์ ไทยแลนด์ และรายการซูเปอร์ 60+

(5) คุณลักษณะของตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุ (Characteristics of talents of elderly's game show programs on television) หมายถึง การวิเคราะห์ องค์ประกอบของรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุ โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ 7 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างรายการ แก่นรายการ ผู้ดำเนินรายการ กติกา ผู้เข้าแข่งขันพร้อมผู้ติดตาม รางวัล และผู้ชม

(6) การประกอบสร้างความหมาย (Construction of meaning) หมายถึง กระบวนการสร้างความหมาย ผ่านการสื่อสารที่ผลิตและผลิตซ้ำ ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของรายการในตระกูลเกมโชว์ทางโทรทัศน์เพื่อแสดง ความสามารถของผู้สูงอายุ

(7) ภาพตัวแทน (Representation) หมายถึง ภาพผู้สูงอายุที่เกิดจากกระบวนการประกอบสร้างความ ความหมายผ่านแนวคิด โครงสร้างและองค์ประกอบการตัดสินใจคุณค่าและเลือกสรรบางแง่มุมของผู้สูงอายุใน รายการตระกูลเกมโชว์ทางโทรทัศน์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) ประโยชน์ทางวิชาการ

งานวิจัยช่วยนำเสนอให้เห็นแนวทางการวิเคราะห์ตระกูลรายการโทรทัศน์ (Television genre analysis) เพื่อช่วยทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลของรายการโทรทัศน์กับการประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุ

ให้ผู้ชมและสังคม นอกจากนี้ผลของการวิจัยจะช่วยต่อยอดการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับภาพตัวแทนของผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถในสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุ

(2) ประโยชน์ทางวิชาชีพ

องค์ความรู้จากการวิจัยนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตรายการนำไปสร้างสรรค์ละครรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุ ตลอดจนการสร้างความหมายของผู้สูงอายุในรายการตระกูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์เพื่อแสดงความสามารถของผู้สูงอายุมีแนวคิดทฤษฎี เป็นกรอบและแนวทางในการค้นหาคำตอบ 3 แนวคิดทฤษฎี คือ แนวคิดเกี่ยวกับตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุกับสื่อโทรทัศน์ และแนวคิดเกี่ยวกับภาพตัวแทน ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับตระกูลรายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์ (Game show on television genre)

ตระกูล (Genre) เป็นข้อตกลงในกระบวนการสื่อสารเนื้อหาของสื่อโทรทัศน์ เพื่อให้ผู้ผลิตรายการได้สร้างสรรค์รายการไปตามแบบแผนที่เป็นกรอบหรือแนวทางของประเภทรายการที่ต้องการสื่อสาร เช่น รายการละคร สัมภาษณ์ สารคดี ข่าว เกมโชว์ ฯ และให้ผู้ชมได้เลือกรับชมรายการแต่ละประเภทได้ตามที่คาดหวังลักษณะเนื้อหาที่ต้องการรับชม โดยแนวคิดเกี่ยวกับตระกูลของสื่อโทรทัศน์ กาญจนา แก้วเทพ (2542) อธิบายว่าการแบ่งประเภทรายการของสื่อโทรทัศน์ เป็นการพิจารณาคูณลักษณะการนำเสนอที่ลงตัวซ้ำ ๆ กันอย่างชัดเจน เรียกว่า ขนบ หรือ แบบแผน (Convention/formula) และมีการสร้างสรรค์หรือนำเสนอสิ่งที่แตกต่างอย่างลงตัวเพิ่มเติมลงไปในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเดิม เรียกว่านวัตกรรม หรือ ความแปลกใหม่ (Invention) และการกำหนดตระกูลหรือการจัดแบ่งประเภทรายการโทรทัศน์นี้เองได้รับสืบทอดจากองค์ความรู้การจำแนกรูปแบบ (Form) ของอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีกมาสู่สื่อประเภทตัวอักษรในรูปแบบประเพณีนิยม และสื่อเคลื่อนไหวอย่างภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์ สืบสวนสอบสวน เขย่าขวัญ บู้ โรแมนติก ฯ และถูกนำมาใช้ต่อในสื่อโทรทัศน์

Arthur Asa Berger (อ้างใน สมสุข หินวิมาน, 2561) ระบุว่าการวิเคราะห์ตระกูลรายการมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับตระกูลรายการ 3 ข้อ คือ ลักษณะตัวบทที่ปรากฏในตระกูลนั้นเป็นอย่างไร (What texts are) ตัวบทดังกล่าวถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาได้อย่างไร (How they are created) และตัวบทนั้นมีบทบาทหน้าที่อย่างไรต่อผู้รับสาร (How they function for advertisers)

อรนุช สุตประเสริฐ (2538) ระบุว่าตระกูลรายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์ในประเทศไทยเกิดขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2500 มีรายการทนายทนายเป็นรายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์รายการแรกที่ยื่นออกอากาศนับตั้งแต่วันเปิด

สถานีโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม นำเอาแนวคิดเกมโชว์และการแข่งขันตอบปัญหาชิงรางวัลจากต่างประเทศมาปรับให้เข้ากับผู้ชมโทรทัศน์ไทย การแข่งขันชิงรางวัลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามเนื้อหา คือ 1) รายการแข่งขันตอบปัญหา (Quiz show) มุ่งเน้นการตอบปัญหาความรู้ (Knowledge) หรือเชาวน์ (Intellectual) กำหนดผู้เข้าแข่งขันอย่างน้อย 2 ทีมเข้ามาแข่งขันกัน และ 2) รายการเกม (Game show) ที่มีกิจกรรมหรือกระบวนการใช้ทักษะทางร่างกายหรือความสามารถให้ปรากฏออกมาภายใต้กฎหรือกติกาที่ตกลงกันไว้ สำหรับรายการเกมโชว์ที่แสดงความสามารถพบว่ามีหนึ่งในประเภทเกมโชว์ที่นำมาจากของต้นแบบหลักของสหรัฐอเมริกาคือเกมโชว์ประเภทผู้เข้าแข่งขันจากทางบ้าน (Audience - contestants) กำหนดให้ผู้เข้าแข่งขันในรายการคือผู้ชมทางบ้านที่สมัครเข้าร่วมเล่นเกม และถูกคัดเลือกทางผู้ผลิตรายการ โดยพิจารณาจากความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าแสดงออก และตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และหนึ่งในรูปแบบเกมโชว์ของประเทศอังกฤษ คือ เกมโชว์ที่ใช้ทักษะ (Game of skill) ที่ผู้เข้าแข่งขันจะต้องประลองทักษะ ปฏิภาณ ความคล่องแคล่ว ความชำนาญของตนเอง นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2542) ยังระบุว่ารายการแข่งขันชิงรางวัลทั้งหลายต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ พิธีกร ผู้ร่วมแข่งขัน เกมการแข่งขัน รางวัล การมีส่วนร่วมของผู้ชม และการจัดระบบกาละและเทศะ

ในปี พ.ศ.2532 ปัญญา นิรันดร์กุลและประภาส ชลศรานนท์ ก่อตั้ง บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด ผลิตรายการ “เวทีทอง” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ช่วงเริ่มต้นออกอากาศเปิดรับผู้ชมที่สมัครมาจากทางบ้านเข้ามาประลองความสามารถสัปดาห์ละ 5 คน ช่วงแรกของรายการให้ผู้ร่วมรายการแสดงความสามารถที่เตรียมมา ช่วงที่สองผู้ร่วมรายการต้องแสดงตามที่ถูกจัดได้ และมีผู้สนับสนุน 3 ท่านร่วมเป็นกรรมการกับผู้ชมรายการในห้องส่งตัดสินหาผู้ชนะได้รับรางวัล ดังนั้นรายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์จึงเป็นรายการที่ทุกคนมีสิทธิ์เป็นผู้ชนะได้ (<https://www.commarts.chula.ac.th/upload/2019/10/Game%20Show.pdf>)

หนังสือความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์ (สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2557) ระบุว่ารายการเกมโชว์เริ่มต้นขึ้นในสื่อวิทยุช่วงทศวรรษที่ 1930 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับความนิยมต่อเนื่องมาจนก้าวสู่สื่อโทรทัศน์ในทศวรรษที่ 1950 โดยรายการเกมโชว์เป็นรายการแข่งขันต่าง ๆ มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ 1) ผู้เข้าแข่งขัน ที่นับเป็นแกนหลักที่ผู้ผลิตรายการใช้ในการออกแบบองค์ประกอบอื่น ๆ ให้สอดคล้องกัน 2) กติกาการแข่งขัน ที่กำหนดรูปแบบ รายละเอียด และขั้นตอนการแข่งขันว่าจะเป็นอย่างไรร เช่น แข่งขันร้องเพลง การถาม-ตอบ เป็นต้น โดยต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของพิธีกรในการดำเนินการแข่งขันให้เกิดความยุติธรรม

สนุกสนาน และตอบสนองความต้องการของผู้ชม และ 3) รางวัล ที่กำหนดเป็นเงิน ทอง สิ่งของ รวมถึงความภาคภูมิใจของผู้เข้าแข่งขัน

รายการเกมโชว์แบ่งย่อยเป็นประเภทตามลักษณะของการแข่งขันได้หลายประเภท เช่น การเล่นเกมถาม-ตอบ (Quiz show) ซึ่งเป็นรูปแบบรายการดั้งเดิมของเกมโชว์ การประลองด้านร่างกาย ความยากลำบาก ความทรหด (Stunt show) เป็นการใช้ศักยภาพทางร่างกายของผู้เข้าแข่งขันในการผ่านด่านต่าง ๆ ของเกมที่ผู้ผลิตออกแบบไว้ การแสดงความสามารถเฉพาะ (Performance show) เช่น การร้องเพลง การเต้น การทำอาหาร และทักษะเฉพาะต่าง ๆ การเปิดเผยความรันทดและผ่านการทดสอบเพื่อรับรางวัลช่วยบรรเทาความลำบาก (Agony show) และการค้นหาสัมพันธ์ภาพ (Dating or Relationship show) เป็นการทดสอบเพื่อหาความสัมพันธ์ของผู้เข้าแข่งขัน เช่น คู่รัก สามี ภรรยา พี่น้อง พ่อแม่และลูก

หนังสือการสร้างสรรครายการแข่งขันชิงรางวัล: แนวคิดและเทคนิคของเมธา เสรีธนาวงศ์ (<https://www.commarts.chula.ac.th/upload/2019/10/Game%20Show.pdf>) อธิบายโครงสร้างของรายการแข่งขันชิงรางวัลผ่านการใช้ทักษะทางร่างกายหรือความสามารถว่ามีการนำเสนอตามโครงสร้างของเรื่องเล่า เริ่มต้นด้วย 1) การเปิดเรื่อง ขั้นตอนแรกแนะนำผู้เข้าแข่งขันให้ผู้ชมได้รู้จัก ยิ่งผู้เข้าแข่งขันที่เป็นประชาชนทั่วไปแล้ว ขั้นตอนนี้ยังมีความจำเป็นเพราะการแนะนำผู้เข้าแข่งขันเป็นจุดเริ่มต้นทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกผูกพันกับผู้แข่งขันส่งผลให้ผู้ชมติดตามรายการมากขึ้น 2) การสร้างความขัดแย้ง ในขั้นตอนนี้มีรายละเอียด 2 ส่วนคือ 2.1) การชี้แจงกติกาและอธิบายถึงวิธีการทำภารกิจเพื่อให้ผู้เข้าแข่งขันและผู้ชมรายการเกิดความเข้าใจร่วมกัน เปรียบได้กับขั้นตอนการสร้าง ความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในโครงสร้างเรื่องเล่า เป็นการสร้างให้ตัวผู้เข้าแข่งขันเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้เข้าแข่งขันด้วยกัน และระหว่างผู้เข้าแข่งขันกับรายการ โดยผู้ผลิตรายการต้องคำนึงถึงคุณสมบัติสำคัญของกติกา คือ ก) ความยุติธรรมในการทำภารกิจ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าแข่งขันโดยมีพิธีกรเป็นผู้ช่วยรักษาความยุติธรรม ข) ความสนุก สร้างขึ้นได้ด้วยหลายปัจจัย เช่น เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติภารกิจ ตัวภารกิจ และเงื่อนไขพิเศษ ค) ความพอดี ไม่ง่ายหรือยากจนเกินไป ช่วยให้ผู้ชมมีความกลมกล่อมชวนให้ติดตามอย่างต่อเนื่อง 2.2) ขั้นตอนการทำภารกิจในรายการแข่งขันชิงรางวัลเป็นสถานการณ์เช่นเดียวกับขั้นตอนการเผชิญอุปสรรค หรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นตามโครงสร้างเรื่องเล่า โดยการทำภารกิจนั้นแบ่งได้เป็นการแข่งขันความสามารถซึ่งกันและกัน และการแข่งขันกับความสามารถของตนเอง โดยใช้ทักษะหรือความเชี่ยวชาญทางด้านใดด้านหนึ่งของผู้เข้าแข่งขันผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การร้องเพลง การแสดง การสื่อสาร ฯ ใช้พลังกำลังทางร่างกายหรือจิตใจผ่านเกมกีฬา รวมถึงการแสดงความสามารถพิเศษ และใช้รูปแบบพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

เป็นทักษะที่นำมาเป็นภารกิจในรายการแข่งขันชิงรางวัล 3) จุดสุดยอด ขั้นตอนการทำภารกิจในรายการแข่งขันชิงรางวัลยังเป็นช่วงเวลาเดียวกับขั้นตอนการไปสู่จุดสุดยอดของโครงสร้างรายการด้วยการแสดงให้เห็นถึงความพยายามอย่างเต็มที่ของผู้เข้าแข่งขันเพื่อให้ปฏิบัติการกิจให้ลุล่วงได้ด้วยดี ซึ่งขั้นตอนนี้ใช้เวลาของรายการมากที่สุด บางรายการสามารถปฏิบัติให้เสร็จสิ้นภายในตอนเดียว แต่บางรายการต้องใช้เวลายาวนานต่อเนื่องหลายตอน 4) การคลี่คลายและการปิดเรื่อง ขั้นตอนการพิชิตเงินรางวัลในรายการแข่งขันชิงรางวัลที่มีกิจกรรมหรือกระบวนการใช้ทักษะทางร่างกายหรือความสามารถเกิดขึ้นหลังจากผ่านช่วงจุดสุดยอดในการทำภารกิจเสร็จสิ้นแล้ว ขั้นตอนนี้จึงเป็นขั้นตอนการคลี่คลายและการปิดเรื่องที่เกิดขึ้นได้ทั้งแบบมีความสุข (Happy ending) เมื่อผู้เข้าแข่งขันสามารถพิชิตเงินรางวัลมูลค่าสูงสุดของทางรายการซึ่งเป็นเป้าหมายของผู้เข้าแข่งขันและเป็นฝันของผู้ชมรายการไปได้ และอาจจบเรื่องแบบเศร้า (sad ending) จากผู้เข้าแข่งขันที่ไม่สามารถพิชิตเงินรางวัลกลับไปได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุกับสื่อโทรทัศน์

สังคมไทยมีคำที่ใช้เรียกผู้สูงอายุหลากหลาย เช่น ผู้สูงวัย ผู้อาวุโส ผู้มีวัยวุฒิ คนแก่ คนชรา ผู้เฒ่า วัยทอง ไม้ใกล้ฝั่ง หรือแม้แต่মনุชย์ลุง มนุชย์ป้า ซึ่งเป็นคำเรียกที่มีความหมายทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ จนมีการบัญญัติคำว่าผู้สูงอายุขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2505 โดยนิยามว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต (สุรกุล เจนอบรม,2541) โดยในช่วงเริ่มต้นไม่ได้กำหนดเกณฑ์อายุชัดเจน เพียงยอมรับโดยทั่วไปในประเทศไทยว่าผู้ที่มีอายุตามปีปฏิทินตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจึงเริ่มนับเป็นผู้สูงอายุ จนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มีการกำหนดอย่างชัดเจนให้ผู้สูงอายุต้องเป็นผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ สอดรับการนิยามช่วงอายุของผู้สูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) ที่แบ่งช่วงอายุของผู้อายุเป็น 3 ช่วง คือ ผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60-69 ปี) ผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุ 70-79 ปี) และผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป)

การพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากนักวิชาการผู้สูงอายุ (Gerontologists) พบว่ามีหลักเกณฑ์การพิจารณา 4 ด้าน คือ 1) พิจารณาจากอายุจริงที่ปรากฏตามอายุขัย โดยดูจากปีเกิดตามปฏิทิน นับเป็นตัวเลขอายุ โดยไม่นำเรื่องอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง 2) พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย โดยดูจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในส่วนต่าง ๆ ทางร่างกาย เช่น ผมขาว ผิวหนังเหี่ยวย่น ข้อเข่าเสื่อม สายตาวาว หูตึง รวมถึงความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ 3) พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ โดยดูจากการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจในวัยสูงอายุ และกระบวนการทางสติปัญญา เช่น ซึมเศร้า ความจำเสื่อม การเรียนรู้ถดถอย และ 4) พิจารณาจากบทบาททางสังคม โดยดูจากบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความรับผิดชอบและบทบาททางสังคมหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มหรือบุคคลอื่นที่ลดน้อยลง (สุรกุล เจนอบรม อ้างถึงในธีระ บุชบกแก้ว,2562)

ประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุอย่างต่อเนื่องและเข้า “สังคมสูงวัย” (Aged society) มานานกว่า 10 ปีส่งผลต่อโครงสร้างสังคมไทย ผู้สูงอายุที่เกษียณจากการทำงานมีลักษณะร่างกายเสื่อมถอยลง และมีฐานะทางการเงินไม่มั่นคงมากขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าสังคมน้อยลงและใช้ชีวิตอยู่ในบ้านมากขึ้น จึงเลือกเปิดรับข่าวสารจากโลกภายนอกผ่านสื่อมากขึ้น ตัวผู้สูงอายุเองต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะด้านสื่อสำหรับผู้สูงวัยในการสร้างโอกาสเข้าถึงให้ได้รับความรู้ ข่าวสารและข้อมูลจากสื่อ เพื่อวัตถุประสงค์หลายประการ ดังที่พนม คลีฉายา (2556) ได้ระบุไว้ ได้แก่ 1) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ กับคนรอบตัว 2) ลดความรู้สึกขาดความมั่นคงในชีวิต 3) สร้างความสุขกับเพื่อน สังคม และครอบครัว 4) รับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ในสังคมและชีวิตประจำวัน 5) ทำความเข้าใจและเป็นแรงบันดาลใจให้ตนเอง 6) ผ่อนคลายและเป็นกิจกรรมยามว่าง และ 7) หลีกหนีจากความรู้สึกโดดเดี่ยว หลีกหนีจากสังคม

นับแต่เกิดสื่อโทรทัศน์มาจนถึงยุคโทรทัศน์ดิจิทัลในประเทศไทยข้อมูลสำรวจผู้รับสารระบุว่าสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ผู้สูงอายุเลือกเปิดรับสูงที่สุด มีการเปิดรับและใช้สื่อโทรทัศน์ในช่วงเวลาเย็นมากที่สุด รองลงมาคือช่วงเช้า และช่วงค่ำ โดยเปิดรับชมเป็นระยะเวลา 1-3 ชั่วโมงต่อครั้ง ส่วนเนื้อหาที่ผู้สูงอายุต้องการมากที่สุดคือ 1) เนื้อหาด้านสุขภาพ เน้นการป้องกัน ดูแลรักษาและพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ ทำให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางร่างกายตามอายุได้ รองลงมาคือ 2) เนื้อหาที่เผยแพร่ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ เสริมสร้างคุณค่าในตัวเอง เพื่อให้พอใจที่มีอายุยืนยาว ดำเนินชีวิตด้วยความเชื่อมั่น และได้ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ของตนเอง 3) เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา หลักคำสอน สร้างความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อที่ ทำให้จิตใจสงบ มีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต และเข้าสังคมได้ดี 4) เนื้อหาเกี่ยวกับสังคม ชุมชน โลก และสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้ทันคน ไม่ถูกโกงหรือโดนหลอก และทำให้มีเรื่องคุยกับคนอื่นได้มากขึ้น 5) เนื้อหาด้านเศรษฐกิจความรู้ในการออมเงิน ลงทุน และการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการเรื่องการเงินของตนเองและครอบครัว รวมถึงสามารถดำเนินชีวิตได้ตามสภาพการเงินภายหลังเกษียณอายุการทำงานแล้ว ส่วนรูปแบบรายการที่ผู้สูงอายุเลือกเปิดรับมากที่สุดเป็นรายการโทรทัศน์ประเภทวาไรตี้ที่มีเนื้อหาหลากหลาย เน้นให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะการรักษาสุขภาพและสร้างคุณค่าให้ตนเอง รวมถึงความบันเทิง ส่วนเนื้อหาที่ไม่ค่อยพบในรายการเพื่อผู้สูงอายุคือสาระความรู้ในการทำให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพหรือสร้างรายได้ รวมถึงเนื้อหาธรรมะที่สามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ (นวกัณฑ์ ธรรมชอบ และ พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2562)

การศึกษาผู้สูงอายุตามสำนักคิดด้านการสื่อสารของ กาญจนา แก้วเทพ (2556) อธิบายการนำภาพรวมของสำนักคิดด้านการสื่อสารที่นำมาใช้ในประเด็นผู้สูงอายุใน 4 กลุ่มทฤษฎี คือ 1) กลุ่มทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา จัดแบ่งสังคมเป็น 2 ประเภทคือ สังคมแบบประเพณี มีคุณลักษณะแบบดั้งเดิมในทุกส่วนของสังคม เช่น ทำการเกษตรแบบดั้งเดิม การเมืองแบบล้าสมัย ประชาชนมีวิถีคิดแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ และสังคมแบบทันสมัย ที่เป็นสังคมอุตสาหกรรม ใช้เทคโนโลยีอย่างสูง โดยกลุ่มผู้สูงอายุมักถูกจัดอยู่ในสังคมแบบประเพณี แต่การสื่อสารแบบสมัยใหม่หรือสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยพัฒนาผู้คนที่ก้าวข้ามสู่สังคมที่ทันสมัยได้ โดยการเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าจะช่วยสร้างความทันสมัยด้านข่าวสาร ส่งผลต่อความทันสมัยด้านวิถีคิด และทำให้ผู้สูงอายุที่เปิดรับสื่อมวลชนเกิดความรับรู้ตนเองในด้านบวก ปรับตัวให้ทันสมัยเข้ากับสังคมได้ 2) ทฤษฎีภาพสะท้อนในสื่อ ที่เชื่อว่าภาพสะท้อนในสื่อเป็นตัวบ่งชี้สถานภาพของผู้สูงอายุในสังคมตามช่วงเวลานั้น ๆ โดยเริ่มจากปริมาณของภาพผู้สูงอายุในสื่อที่บ่งชี้ถึงการให้ความสำคัญของสังคมต่อผู้สูงอายุ โดยพบว่าสภาพความเป็นจริงของผู้สูงอายุในสังคมไทยเกิดจากจำนวนผู้สูงอายุมีมากขึ้น โครงสร้างอำนาจเดิมของผู้สูงอายุจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุ และการปรับตัวของผู้สูงอายุเอง รวมถึงสื่อมวลชนนำเสนอภาพผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการที่มีการเชื่อมโยงกับคุณลักษณะคงทน มีอายุยืนยาว รวมถึงความรักความอบอุ่นในครอบครัว 3) ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ มีทัศนะว่าผู้รับสารเป็นผู้รับสารเชิงรุก (Active audience) เลือกใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้นการศึกษาผู้สูงอายุในฐานะผู้รับสารเชิงรุกต้องศึกษาตัวแปร 3 ตัว คือ การเปิดรับสื่อพบว่าเปิดรับสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และวิทยุมากที่สุด แต่การเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเปิดรับเนื้อหาข่าวสารและเนื้อหาที่มีสาระเป็นหลัก การใช้ประโยชน์จากสื่อพบว่าเป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้เพื่อนำมาจัดการกับตนเองและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความพึงพอใจจากสื่อมวลชนพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับกลางตามการเปิดรับสื่อเพื่อเป็นเพื่อแก้เหงา และเพื่ออยู่กับครอบครัว 4) ทฤษฎีวิวัฒนาการศึกษาระบบการประกอบสร้างความหมายของความเป็นจริงผ่านการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ของการสื่อสาร เช่น การเล่าเรื่อง การให้คำนิยาม การสร้างภาพ การเลือกมุมกล้อง การใช้แสง สี เสียงประกอบ ทำให้เกิดภาพตัวแทน อัตลักษณ์ และความจริง โดยทฤษฎีนี้มีการตั้งคำถามว่าอัตลักษณ์หนึ่ง ๆ นั้น เราเป็นผู้สร้างขึ้นเองหรือผู้มีอำนาจคนอื่น ๆ เป็นผู้ประกอบสร้างให้ เช่น อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุนั้นตัวผู้สูงอายุเป็นผู้สร้างเองหรือคนอื่นสร้างให้ และการใช้อำนาจในการสร้างอัตลักษณ์นั้นย่อมมีการต่อต้านอำนาจนั้นด้วยเช่นกัน เช่น การนิยามว่าผู้สูงอายุคือผู้สูญเสีย เช่น เสื่อมสุขภาพ เสียหน้าที่การงาน ก็จะมีการต่อต้านด้วยการนิยามว่าผู้สูงอายุคือผู้ได้รับ เช่น อิสรภาพจากหน้าที่การงาน ความช้าชองในการใช้ชีวิต เป็นต้น โดยการศึกษาภาพตัวแทนผู้สูงอายุกับการสื่อสารอาศัยกระบวนการเลือกและผสมผสานสัญญาณในการใส่รหัส

ความหมาย กลวิธีในการประกอบสร้างภาพผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องและการใช้คู่ตรงข้ามของสัญญาณเพื่อสร้างภาพต้นแบบเป็น 3 ภาพคือ ภาพต้นแบบเหมือนเดิม ภาพต้นแบบทางเลือก และภาพต้นแบบที่ตรงข้ามกับภาพเดิม รวมถึงการถอดรหัสของผู้รับสาร

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบสร้างความจริงและภาพตัวแทน

การประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมได้พัฒนามาจากสำนักปรากฏการณ์วิทยาที่เชื่อว่าทุกการกระทำของมนุษย์ล้วนมีความหมายกำกับอยู่ ผ่านกระบวนการคิด รู้สึก ให้ความหมายและตีความก่อนลงมือทำ ความเป็นจริงในชีวิตประจำวันเป็นอัตวิสัยที่เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างระหว่างความจริงจากคนอื่นผสมกับความเป็นจริงที่เราสร้างขึ้นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2548) ดังนั้นความจริงจึงเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันทางสังคมต่าง ๆ รอบตัวที่อยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะสื่อมวลชนซึ่งมีบทบาทมากในการประกอบสร้างความหมายในระดับมวลชน

กาญจนา แก้วเทพ (2557) กล่าวว่าแนวคิดนี้ระบุว่าโลกทางสังคมหรือโลกที่เกิดขึ้นจากการทำงานของสถาบันสังคม ให้ความจริงไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หากแต่เกิดจากการถูกประกอบสร้างขึ้นเป็นความจริงซึ่งประกอบด้วยหลายมิติ ได้แก่ การให้คำนิยาม เป็นภาพลักษณ์ คำนิยามที่แสดงออก และบรรทัดฐานในการตัดสินใจ นอกจากนี้ความจริงที่ถูกประกอบสร้างจากสถาบันต่าง ๆ ยังเกิดนิยามที่ต่างกัน เป็นนิยามหลักและนิยามอื่น ๆ โดยนิยามหลักบางอันอาจโดนนิยามอื่นมาปะทะ หรือนิยามบางอันอาจต่อเนื่องมาจากอดีต ให้ความจริงอาจมีหลายนิยามได้ สำนักอภิมภมปะพะอธิบายว่าโลกปัจจุบันผู้คนมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างจำกัด แต่เกิดประสบการณ์หลากหลายผ่านการเปิดรับสื่อรอบตัวโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่เป็นตัวสร้างความจริงให้กับผู้คนได้อย่างเข้มข้น เพราะธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์ประกอบด้วยภาพและเสียงที่มีอำนาจในการโน้มน้าวสูง เข้าถึงคนได้ในทุกระดับชั้น มีการนำเสนอต่อเนื่อง หลากหลายรูปแบบและเนื้อหา อยู่อย่างกลมกลืนในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน สื่อโทรทัศน์จึงทำหน้าที่สถาบันวัฒนธรรมในการให้คำอธิบายแก่ผู้ชมครอบคลุมทุกเรื่องและตอกย้ำบ่อยกว่าสถาบันอื่น ๆ ผู้คนที่เป็นผู้รับสารจึงถูกสถาบันสื่อมวลชนรอบตัวมีบทบาทต่อการประกอบสร้างความหมายของผู้คนหรือผู้รับสารผ่านการรับตัวบทหรือ text แล้วตีความภายใต้กรอบของรหัสความหมายที่บรรจุไว้ในตัวบทเหล่านั้น เพราะหลังจากที่ผู้คนหรือผู้รับสารเปิดรับและอยู่ในโลกของความหมายแล้วจะค่อย ๆ ซึมซับกฎระเบียบของสังคมเข้าไป และทำให้สามารถตีความหรือรับรู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้โดยอัตโนมัติ

แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation) ต่อยอดจากแนวคิดการประกอบสร้างความจริงทางสังคมที่เชื่อว่าความจริงทางสังคมถูกประกอบสร้างขึ้น โดยสำนักวัฒนธรรมศึกษาเชื่อว่าภาพตัวแทนไม่ใช่การสะท้อน

เลียนแบบหรือค้นพบ แต่เกิดจากการประกอบสร้างบางส่วนของโลกความเป็นจริง โดย Stuart Hall อธิบายกระบวนการสร้างภาพตัวแทนของความหมายผ่านการทำงานของภาษาว่ามีการศึกษา 3 แนวทางคือ 1) แนวการศึกษาภาพสะท้อนความเป็นจริง (Reflective approach) ที่เชื่อว่าความหมายถูกฝังอยู่ในวัตถุ บุคคล หรือเหตุการณ์ในโลกจริง และภาษาทำงานเหมือนกับกระจกที่สะท้อนความหมายที่แท้จริงที่มีอยู่แล้วในโลก ซึ่ง Hall กลับเห็นว่าที่คนเรารับรู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ เพราะเรารู้รหัสที่เชื่อมโยงสิ่งนั้นกับแนวคิดผ่านคำหรือภาพมาก่อนแล้ว จึงเข้าใจความหมายได้จากรหัสที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งนั้น ๆ กับคำหรือภาพในวัฒนธรรมนั้นเสียก่อน 2) แนวการศึกษาความตั้งใจของผู้ส่งสาร (Intentional approach) เห็นว่าความหมายขึ้นอยู่กับผู้ส่งสารที่กำหนดขึ้นผ่านภาษา โดย Stuart Hall ชี้ว่าแนวการศึกษานี้มีปัญหาเนื่องจากการติดต่อสื่อสารโดยการใช้รูปแบบทางภาษาและการใช้รหัสร่วมกันซึ่งเป็นส่วนสำคัญของภาษาไม่ได้เกิดขึ้นจากการกำหนดของคน ๆ หนึ่ง ดังนั้นการนำความคิดหนึ่ง ๆ มาใช้ตามกฎ รหัสและระเบียบทางภาษาร่วมกันจึงต้องต่อรองความหมายกับคนอื่น ๆ เสมอ 3) แนวการศึกษาการประกอบสร้างความหมาย (Constructionist approach) เชื่อว่าความหมายของสิ่งต่าง ๆ ถูกประกอบสร้างขึ้นจากส่วนหนึ่งของโลกความเป็นจริงด้วยระบบของภาษาและระบบของภาพตัวแทน ภาพตัวแทนจึงเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการผลิตและแลกเปลี่ยนความหมายระหว่างสมาชิกในกลุ่มสังคม (นลินทิพย์ เนตรวงศ์ , 2559)

Stuart Hall (อ้างถึงในนลินทิพย์ เนตรวงศ์, 2559) ระบุว่าภาพตัวแทน (Representation) เป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการที่ผลิตวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกับการผลิตและการแลกเปลี่ยนความหมายในสังคม โดยมีภาษาเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ และความหมายร่วมกันในสังคม โดยมีภาษาพูด ภาษาเขียน ภาพเคลื่อนไหวและเสียง ใช้แทนแนวคิด (Concepts) ความคิด (Ideas) และความรู้สึก (Feelings) ในการผลิตความหมายในภาษานั้นภาพตัวแทนเป็นกระบวนการเชื่อมโยงองค์ประกอบ 3 อย่างเข้าด้วยกัน คือ 1) สิ่งของ (Things) ได้แก่ คน สัตว์ สิ่งของ เหตุการณ์ เรื่องเล่าหรือประสบการณ์ 2) แนวคิด (Concept) หมายรวมถึงความคิดหรือแนวคิดที่อยู่ในหัว (Mind) ของเราซึ่งช่วยแยกแยะจัดประเภทสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระบบเพื่อง่ายต่อการรับรู้ จดจำและเข้าใจสิ่งนั้น ๆ และ 3) สัญญะ (Sign) หมายถึง เครื่องหมาย รหัส หรือสัญลักษณ์ที่ช่วยสื่อความคิดผ่านการทำงานของภาษา โดยสัญญะไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ (Things) โดยตรง ดังนั้นสัญญะจึงไม่มีความหมายในตัวของมันเอง แต่เกิดขึ้นตามความสัมพันธ์กับแนวคิด (Concept) ที่ถูกกำหนดไว้ด้วยรหัส หากรหัสเปลี่ยนความหมายก็จะเปลี่ยนด้วย สัญญะจึงเกิดจากการตกลงความหมายร่วมกันของคนในแต่ละสังคม

ภาพตัวแทนยังขยายการศึกษามาสู่เรื่องของอำนาจ โดยสำนักวัฒนธรรมศึกษามองว่าอำนาจของภาพตัวแทนคืออำนาจในการจัดหมวดหมู่ แบ่งประเภท รวมถึงการอธิบายโลก เป็นการแสดงออกถึงอำนาจเชิงสัญลักษณ์ที่อยู่ในปฏิบัติการของภาพตัวแทน โดยอำนาจเข้ามากำหนดความคิดของผู้คน ตัดตั้งกรอบวิธีคิด วิธีมองโลก หรือแม้แต่ตัวความคิดที่ถูกผลิตหรือสื่อสารออกมา โดยลักษณะสำคัญของอำนาจตามทัศนะของ Michel Foucault มีมุมมองต่อเรื่องของความจริงและความรู้ที่มุ่งเน้นหาคำตอบว่าความจริงจากใคร ความจริงถูกพูดที่ไหน และถูกพูดอย่างไร (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2553)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับตระกูลรายการโทรทัศน์ (Television genres) ประเภทเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุโดยตรง ผู้วิจัยจึงแบ่งการทบทวนวรรณกรรมเป็น 3 ประเด็น คือ ตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์แสดงความสามารถหรือทักษะเฉพาะตัว สื่อกับผู้สูงอายุ และการประกอบสร้างความจริงและภาพตัวแทน

การศึกษาประเภทเนื้อหารายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์ของเมธา เสรีธนาวงศ์ (2562) พบว่ารายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์มีโครงสร้างของรายการเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง เริ่มจาก 1) การแนะนำผู้เข้าแข่งขันให้เป็นที่รู้จักเพื่อสร้างความรู้สึกผูกพันให้เกิดขึ้นต่อผู้ชมรายการ แล้วจึง 2) ชี้แจงกฎ กติกาของการแข่งขันเพื่ออธิบายวิธีการทำภารกิจต่าง ๆ ให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันและผู้ชมรายการได้เข้าใจร่วมกัน จากนั้นจึงเริ่ม 3) ปฏิบัติภารกิจที่แสดงถึงความสามารถในการทำภารกิจของผู้เข้าแข่งขันให้สำเร็จ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลาของรายการมากที่สุดเพื่อ 4) พิชิตเงินรางวัลของรางวัล และปิดท้ายด้วย 5) การสรุปรายละเอียดว่าผู้เข้าแข่งขันได้รับรางวัลอะไรจากรายการ โดยเนื้อหาการแข่งขันที่กำหนดภารกิจในการแข่งขันที่พบมากที่สุดในการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์คือการแข่งขันประเภททักษะ (Skill) เป็นการใช้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญทางด้านใดด้านหนึ่งของผู้เข้าแข่งขัน มีกติกาที่กำหนดเงื่อนไขให้ผู้เข้าแข่งขันต้องทำภารกิจที่ใช้ความสามารถเฉพาะตัวให้ได้ตามที่ทางรายการกำหนดไว้ โดยมีกรรมการเป็นผู้ตัดสินตามอรรถวิสัยเพื่อค้นหาผู้ชนะรับเงินรางวัลหรือของรางวัลที่เป็นเป้าหมายและแรงจูงใจให้ผู้เข้าแข่งขันปฏิบัติภารกิจอย่างสุดความสามารถ ที่สำคัญโครงสร้างของรายการแข่งขันชิงรางวัลต้องมีเส้นเรื่องของการแข่งขันเพียงเส้นเดียวอย่างชัดเจน คือผู้เข้าแข่งขันมุ่งมั่นปฏิบัติภารกิจตามกติกาที่ตั้งไว้เพื่อพิชิตรางวัล และหากรายการมีโครงสร้างการแข่งขันต่อเนื่องไม่ได้จบในตอนเดียว ยังต้องพิจารณาการสร้างเส้นเรื่องเดียวคือความมุ่งมั่นในการแข่งขันให้ชัดเจนและสร้างตัวละครที่หลากหลายและแตกต่างกันบนเส้นเรื่องเดียว นอกจากนี้ยังพบว่ารายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์ในประเทศไทยเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม

ประเภทหนึ่งภายใต้ภูมิทัศน์สื่อหลอมรวมที่ยังไม่สามารถกำหนดเนื้อหาในการมุ่งสร้างคุณค่าแก่สังคมตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนได้ นอกเหนือจากการสร้างความบันเทิงแก่ผู้ชมเพื่อสร้างยอดรับชมต่อยอดไปสู่การสร้างรายได้จากผู้สนับสนุนรายการเพื่อความอยู่รอดในอุตสาหกรรมสื่อ

การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุเป็นกระบวนการบริหารจัดการขององค์กรสื่อมวลชนที่มีเป้าหมาย โครงสร้าง และภารกิจขององค์กร โดยแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุมีปัจจัย 3 ประการ คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ การตลาดภายใต้แนวคิดการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และนโยบายของรัฐ ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบายและการดำเนินการของสถานีโทรทัศน์ และความสนใจ เชี่ยวชาญ ประเด็นผู้สูงอายุของผู้ผลิตรายการ และปัจจัยท้ายสุดคือ ด้านรายการ ได้แก่ คุณค่าและจิตวิทยาของผู้สูงอายรรวมถึงการขยายอายุกลุ่มผู้ชม สำหรับเป้าหมายขององค์กรต่าง ๆ ประการหนึ่งคือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุ ให้เป็นองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ผ่านการการตลาดภายใต้แนวคิดการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งช่วยเหลือผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดรับกับนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นส่งเสริมและพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ทั้งสัดส่วนจำนวนรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุในผังรายการ และเนื้อหารายการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุตามช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการเปิดรับชมตามช่วงวัย (จารุวรรณ นิธิไพบูลย์, สันทัต ทองรินทร์ และวิทยาธร ท่อแก้ว, 2559)

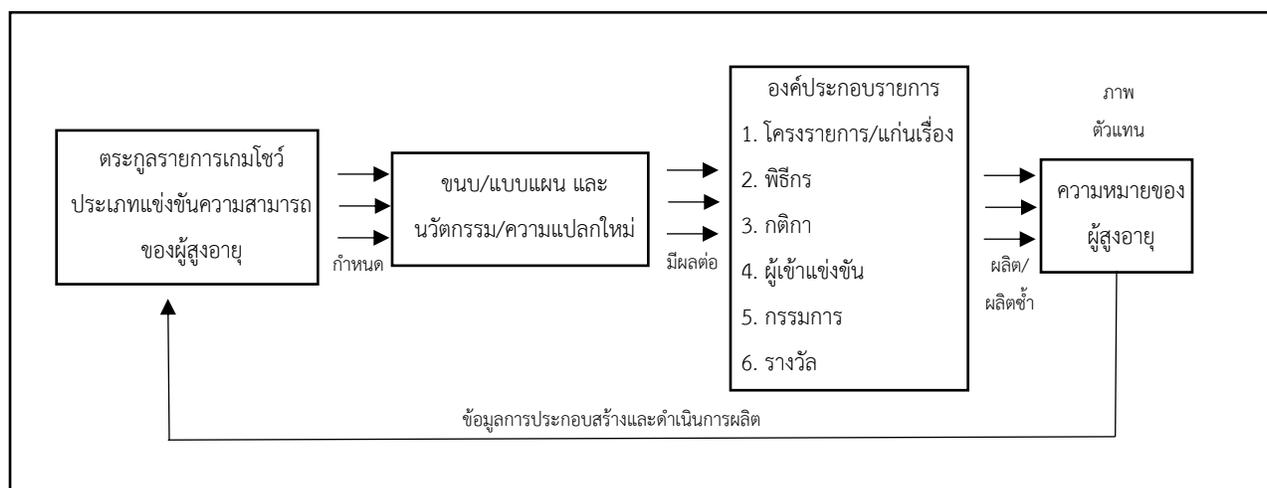
รายการโทรทัศน์ควรถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางเพื่อถ่ายทอดความรู้แนวคิดและประสบการณ์แก่คนรุ่นต่อไป รวมถึงเปลี่ยนผู้สูงอายุให้เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมได้ (จารุวรรณ นิธิไพบูลย์ และคณะ, 2559) ในขณะเดียวกันรติมาส นรจิตร และ ธาตรี ใต้ฟ้าพูล (2559) ระบุว่ารายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุควรเป็นรายการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยผู้ผลิตต้องออกแบบรายการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุทั้งพื้นฐานด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพให้ร่างกายแข็งแรง พัฒนาจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส ให้ข่าวสารความรู้เพื่อเปิดโลกทัศน์ใหม่ และเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเพื่อลดการพึ่งพาผู้อื่น รวมถึงได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ว่าถึงมีอายุมากแล้ว แต่ยังมีคุณค่า ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่ระบุว่าโดยปกติผู้สูงอายุไม่ได้สนใจรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุตลอดเวลา หากแต่ยังเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ทุกประเภท ดังนั้นในการผลิตรายการโทรทัศน์จึงไม่ควรระบุเจาะจงว่าเป็นรายการสำหรับ

ผู้สูงอายุเป็นหลัก แต่ควรกำหนดให้เป็นรายการเพื่อผู้ชมทุกกลุ่ม โดยเลือกสอดแทรกเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุเข้าไปแทนในบางส่วนของรายการ

นวกัณฑ์ ธรรมชอบ และ พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ (2562) ยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าการผลิตเนื้อหา รายการสำหรับผู้สูงอายุควรออกแบบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกับคนในครอบครัว ได้ใกล้ชิดกับครอบครัว ซึ่งอาจตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้มากกว่า หรือยื่นบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของวงศ์ตระกูลให้ผู้สูงอายุ ยกย่องให้ผู้สูงอายุเป็นตัวแทนของครอบครัว ถ่ายทอดค่านิยมและความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูลไปสู่คนรอบตัวและสังคมได้

ภาพตัวแทนผู้สูงอายุไทยในสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสื่อสาธารณะของธีระ บุชบกแก้ว (2562) ผู้ผลิตวาทกรรมมีภาพตัวแทนของผู้สูงอายุในความคิดและนำเสนอภาพเหล่านั้นผ่านภาษาโดยใช้กลวิธีภาษาที่สอดคล้องกับภาพตัวแทนในความคิด ดังนั้นภาพความจริงได้จึงไม่ใช่การสะท้อนความจริง แต่เกิดจากการสร้างภาพความจริงตามผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผู้ผลิต การวิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้สูงอายุผ่านวาทกรรมในสื่อสารมวลชน 2 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์และรายการโทรทัศน์ พบว่าวาทกรรมในหนังสือพิมพ์นำเสนอภาพตัวแทนของผู้สูงอายุในด้านลบ มองผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐและสังคม เป็นปัญหาและภาระที่รัฐต้องแก้ไข ทำให้ภาพตัวแทนของผู้สูงอายุเกิดเป็นวาทกรรมแห่งความกลัวในสังคมไทยคือกลัวความชรา ส่วนสื่อรายการโทรทัศน์พยายามนำเสนอภาพด้านบวกของผู้สูงอายุขึ้นมาต่อต้านความคิดด้านลบของคนในสังคมด้วยการนำเสนอผู้สูงอายุเป็นกลุ่มคนที่มีคุณค่าและพลังในสังคม สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่เน้นให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตัวเอง ทำประโยชน์ ไม่เป็นภาระของรัฐและสังคม แต่การนำเสนอภาพตัวแทนของผู้สูงอายุที่กล่าวมาเพียงกลุ่มเดียวอาจจะเป็นการสร้างภาพเหมารวมที่นำเสนอภาพผู้สูงอายุในบางแง่มุมเท่านั้น โดยภาพตัวแทนสื่อผ่านกลวิธีทางภาษา 6 กลวิธี คือ การเลือกใช้คำอ้างอิง การใช้ชนิดกระบวนการ การนิยาม การให้รายละเอียด การแนะนำความ การใช้สหบท เมื่อศึกษาลงลึกไปถึงกระบวนการสร้างวาทกรรมผู้สูงอายุในสื่อมวลชนทั้ง 2 ประเภทพบว่ารัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลังวาทกรรมดังกล่าว โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบท ได้แก่ สถานการณ์สังคมสูงอายุ นโยบายรัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การแพทย์ แนวคิดในสังคมวัฒนธรรมไทย เช่น ความกตัญญู ความอาวุโส คุณค่าของผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ภาพตัวแทนผู้สูงอายุในวาทกรรมผ่านหนังสือพิมพ์และรายการโทรทัศน์ถูกเลือกสรรเฉพาะบางด้านมานำเสนอให้โดดเด่นตามอุดมการณ์หรือจุดยืนของผู้ผลิต และการตระหนักรู้ภาพตัวแทนผู้สูงอายุที่นำเสนอผ่านสื่อยังอาจทำให้เกิดความเข้าใจประเด็นผู้สูงอายุมากขึ้นด้วย

จากวรรณกรรมและงานที่วิจัยที่ได้ทบทวนข้างต้นทำให้เราสามารถวิเคราะห์ให้เห็นตระกูลรายการเกม
 โชว์ประเภทแสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่สร้างความหมายของผู้สูงอายุได้ชัดเจนขึ้น โดยต่อยอดเชื่อมโยงองค์
 ความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับประเภทรายการเกมโชว์ สู่กับผู้สูงอายุ และการสร้างความจริงผ่านภาพตัวแทน สร้าง
 เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) ดังนี้

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเนื้อหาวิเคราะห์บท วิเคราะห์ตระกูลรายการเกมโชว์ ประเภทแข่งขันความสามารถของผู้สูงอายุ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากตระกูลรายการเกมโชว์ จำนวน 2 รายการ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกรายการ คือ ต้องเป็นตระกูลรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล เริ่มตั้งแต่สถานีโทรทัศน์ดิจิทัลเริ่มออกอากาศ (เมษายน 2557) จนถึงสิงหาคม 2567 นับเป็นระยะเวลา 10 ปี มีผู้แข่งขันเป็นผู้สูงอายุเท่านั้น ออกอากาศต่อเนื่องกันอย่างน้อย 1 ฤดูกาล (Season) โดยกลุ่มตัวอย่าง 2 รายการ มีรายละเอียดดังนี้

(1) รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ (The Voice Senior Thailand) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องพีพีทีวี เอชดี หมายเลข 36 ทุกวันจันทร์ เวลาตั้งแต่ 20:15 ถึง 22:00 น. ผลิตรายการขึ้น 2 ฤดูกาล คือ ฤดูกาลแรก ออกอากาศตั้งแต่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2562 มีจำนวน 4 ตอน (Episode) ส่วน ฤดูกาลที่ 2 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ถึง วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2563 มีจำนวน 7 ตอน โดยมีกบ - ทรงสิทธิ์ รุ่งนพคุณ เป็นผู้ดำเนินรายการ มีกรรมการหรือผู้ดูแลประจำทีม (Coach) จำนวน 4 คน คือ แต้ม - ชรัส เฟื่องอารมณ ปาน - ชนพร แวกประยูร แสตมป์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุข และก้อง - สหรัถ สังคปรีชา และในฤดูกาลที่ 2 เปลี่ยนโค้ชหญิงในรายการจากปาน - ชนพร แวกประยูรเป็นตึก - วิยะดา โกมารกุล ณ นคร เปิดรับผู้สูงอายุที่มีความสามารถด้านการร้องเพลงมาเป็นผู้เข้าแข่งขันในรายการ เพื่อประชันความสามารถในการร้องเพลง ค้นหาผู้ชนะเลิศเพียงคนเดียวเป็นแชมป์ของรายการ ได้รับเงินรางวัล 300,000 บาท

ภาพที่ 3.1 ภาพโปรโมทรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลแรก

ที่มา: <https://pantip.com/topic/38644886>

ภาพที่ 3.2 ภาพโปรโมทผลการแข่งขันรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลแรก

ที่มา: <https://www.pptvhd36.com/news/ข่าวบันเทิง/100841>

(2) รายการซูเปอร์ 60+ (Super 60+) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องเวิร์คพอยท์ทีวี เอสดี หมายเลข 23 ทุกวันอาทิตย์ ช่วงเวลา 17:00 ถึง 18:00 น. ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลา 10 เดือน มีจำนวนตอนทั้งสิ้น 42 ตอน โดยมี ชูป - วิวัฒน์ วงศ์ภักทรฐิติ เป็นผู้ดำเนินรายการ คณะกรรมการผู้ตัดสินการแข่งขันในรายการ มีจำนวน 5 คน คือ ครูเงาะ - รสสุคนธ์ กองเกตุ เสนาหอย - เกียรติศักดิ์ อุดมนาค โต - ศักดิ์สิทธิ์ เวชสุภาพร ไก่ะดี - เจริญพร อ่อนละม้าย ป้อง - กพล ทองพลับ ทางรายการเปิดรับผู้สูงอายุที่มีความสามารถด้านต่าง ๆ มาเป็นผู้เข้าแข่งขันในรายการ โดยแข่งขันภายใต้โจทย์ที่ทางรายการกำหนดขึ้นเพื่อท้าทายความสามารถเฉพาะตัวของผู้เข้าแข่งขันนั้น ๆ เพื่อรับรางวัลตามที่ผู้เข้าแข่งต้องการ

ภาพที่ 3.3 ภาพโปรโมทรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLcwQy6DvJjsyoaXeaqtsdL1SACVF5YX75>

ภาพที่ 3.4 ภาพโปรโมทรายการซูเปอร์ 60+ ได้รับรางวัลรายการที่ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2562

ที่มา: https://web.facebook.com/workpoint/posts/รายการ-Super60-อัจฉริยะพันธุ์เก่า-ได้รับรางวัล-รายการที่ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ/10156293236081332/?locale=th_TH&_rdc=1&_rdr

ทั้งนี้จากการสำรวจรายการเกมโชว์ทั้ง 2 รายการพบว่ามิโครงสร้างรายการเป็นรูปแบบชัดเจนตายตัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างรายการเพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษา

(1) รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ เลือกกลุ่มตัวอย่างจากทั้ง 2 ฤดูกาล ตามรูปแบบรายการที่มี 3 รอบ จำนวนทั้งสิ้น 7 ตอน โดยฤดูกาลแรกเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ตอน คือ

- รอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา (Blind audition) จำนวน 1 จาก 2 ตอน โดยเลือกตอนที่ 1 ของการแข่งขัน ซึ่งเป็นตอนเปิดรายการ
- รอบแพ้คัดออก (Knockout) จำนวน 1 ตอน คือตอนที่ 3 ของรายการ
- รอบชิงชนะเลิศ (Final) จำนวน 1 ตอน คือตอนที่ 4 ของรายการ

ส่วนฤดูกาลที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 ตอน คือ

- รอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา (Blind audition) จำนวน 2 จาก 4 ตอน โดยเลือกตอนที่ 1 และ 4 ของรายการ ซึ่งเป็นตอนแรกและตอนสุดท้ายของรอบแรกในรายการ

- รอบแพ้คัดออก (Knockout) จำนวน 1 จาก 2 ตอน โดยเลือกตอนที่ 6 ของรายการ เป็นตอนสุดท้ายของรอบสองในรายการ ซึ่งรูปแบบและเนื้อหาของรายการเป็นเช่นเดียวกับในฤดูกาลแรก
- รอบชิงชนะเลิศ (Final) จำนวน 1 ตอน คือตอนที่ 7 ของรายการ

(2) รายการซูเปอร์ 60+ เลือกกลุ่มตัวอย่างตามการออกอากาศทั้ง 1 ฤดูกาล จำนวน 6 ตอน จากที่ออกอากาศทั้งหมด 42 ตอน โดยเลือกตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 ออกอากาศวันที่ 3 มีนาคม 2561
- ตอนที่ 9 ออกอากาศวันที่ 29 เมษายน 2561
- ตอนที่ 17 ออกอากาศวันที่ 24 มิถุนายน 2561
- ตอนที่ 25 ออกอากาศวันที่ 2 กันยายน 2561
- ตอนที่ 33 ออกอากาศวันที่ 28 ตุลาคม 2561
- ตอนที่ 42 ออกอากาศวันที่ 30 ธันวาคม 2561

เกณฑ์การวัดหรือเกณฑ์การวิเคราะห์ จากกลุ่มตัวอย่างรายการที่เลือกมาทั้งหมด ผู้วิจัยนำรูปแบบและเนื้อหาในรายการมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) เกณฑ์การวิเคราะห์องค์ประกอบของสื่อโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ คือ

- โครงเรื่องและแก่นเรื่อง
- คุณค่าของเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุ
- เนื้อหาหรือกิจกรรมที่แข่งขัน

(2) เกณฑ์การวิเคราะห์ “ชนบ/แบบแผน” และ “นวัตกรรม/ความแปลกใหม่” ของตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

(3) เกณฑ์การวิเคราะห์การผลิตและสร้างความหมายของผู้สูงอายุในสื่อโทรทัศน์

ผู้วิจัยได้สร้างตารางลงรหัส (Coding sheet) เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ตารางลรห้สเพื่อวิเคราะห์ตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ชื่อรายการ/ฤดูกาล/ตอนที่		
เกณฑ์/องค์ประกอบรายการ	ลักษณะที่ปรากฏ	ตัวอย่างฉากเด่น ๆ
1. โครงเรื่อง/แก่นของรายการ		
2. คุณค่าของเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุ 2.1 ป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพ 2.2 ความรู้ ภูมิปัญญา 2.3 หลักคำสอนทางศาสนา ความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว 2.4 สังคม ชุมชน เทคโนโลยีและนวัตกรรม 2.5 การออมเงิน ลงทุน และประกอบอาชีพ		
3. กิจกรรมที่ทำในรายการ 3.1 ประเภทของกิจกรรมที่ทำในรายการ 3.2 การประกอบสร้างความหมายของกิจกรรมเหล่านั้น		
4 พิธีกร 4.1 ลักษณะทางประชากร (เพศ วัย ภูมิหลัง) 4.2 ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ (การแต่งกาย) 4.3 ลักษณะทางอารมณ์/จิตใจ (บุคลิกภาพ การแสดงออกทางอารมณ์) 4.4 บทบาทในรายการ (ดำเนินรายการ สร้างความตื่นเต้น ให้ความช่วยเหลือยกระดับคุณค่าผู้เข้าแข่งขัน ฯลฯ)		
5 ผู้เข้าแข่งขัน 5.1 ใครบ้าง? 5.2 ลักษณะทางประชากร (เพศ วัย ความสามารถ) 5.3 ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ		

<p>(การแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบ)</p> <p>5.4 ลักษณะทางอารมณ์จิตใจ (บุคลิกภาพ การแสดงออกทางอารมณ์)</p> <p>5.5 ภูมิหลัง ความสำเร็จ และประสบการณ์ ในชีวิต</p> <p>5.6 บทบาทในรายการ (แสดง ความสามารถ)</p>		
<p>6 กติกา</p> <p>6.1 รูปแบบการแข่งขัน (ประเภท ลำดับ รายละเอียดการแข่งขัน)</p> <p>6.2 การประกอบสร้างความหมาย (เช่น ความสามารถกับร่างกาย)</p>		
<p>7 ธรรมเนียม</p> <p>7.1 ลักษณะทางประชากร (เพศ วัย ภูมิ หลัง)</p> <p>7.2 ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ (การแต่งกาย)</p> <p>7.3 ลักษณะทางอารมณ์/จิตใจ (บุคลิกภาพ การแสดงออกทางอารมณ์)</p> <p>7.4 บทบาทในรายการ (คัดเลือก ให้ ข้อเสนอแนะ ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ยกระดับคุณค่าผู้เข้าแข่งขัน ฯลฯ)</p>		
<p>8 กิจกรรมที่ทำในรายการ</p> <p>8.1 ประเภทของกิจกรรมที่ทำและ ปรากฏในรายการ (แข่งขัน ให้กำลังใจกับ ครอบครัว/เพื่อน)</p> <p>8.2 การประกอบสร้างความหมายของ กิจกรรมเหล่านั้น</p>		
<p>9 รางวัล เป็นแบบไหน และให้ความหมาย ของผู้สูงอายุว่าอย่างไร</p>		

เกณฑ์การวิเคราะห์จากตารางลงรหัสเพื่อวิเคราะห์ตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ แสดงให้เห็นแนวทางในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

- (1) องค์ประกอบของสื่อโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ คือ ข้อ 1 ถึง ข้อ 3
- (2) ขนบ/แบบแผนและนวัตกรรมของตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ คือ ข้อ 4 ถึง ข้อ 9
- (3) เกณฑ์การวิเคราะห์การผลิตและสร้างความหมายของผู้สูงอายุในสื่อโทรทัศน์ คือ ข้อ 3 ถึง ข้อ 9

บทที่ 4 ผลการวิจัย

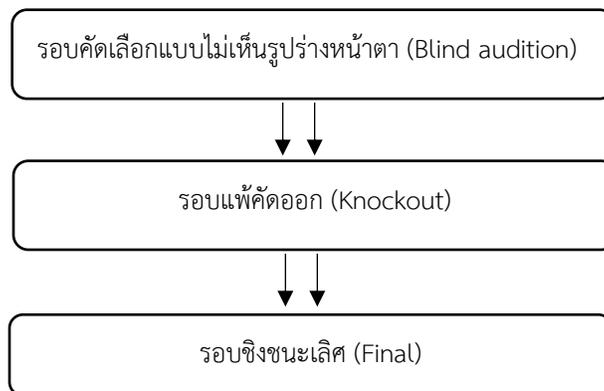
การศึกษาการประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 รายการ คือ รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ (The Voice Senior Thailand) และรายการซูเปอร์ 60+ (Super 60+) ที่มีแนวคิดหลักร่วมกันคือ การนำเสนอภาพผู้สูงอายุในเชิงบวก และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ชมรายการผ่านการแสดงความสามารถที่เกิดจากการมุ่งมั่นฝึกซ้อมจนชำนาญของผู้สูงอายุ

4.1 โครงสร้างและแนวคิดของรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

4.1.1 โครงสร้างและแนวคิดของรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ (The Voice Senior Thailand)

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ เป็นรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์แสดงความสามารถพิเศษ (Talent show) ด้านการร้องเพลงของผู้สูงอายุ มีแนวคิดหลัก “เสียงจริง ตัวจริง รุ่นใหญ่” โดยเปิดรับสมัครผู้เข้าแข่งขันที่มีความสามารถด้านการร้องเพลงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เข้ามาแข่งขันร้องเพลง เพื่อค้นหาผู้ชนะเลิศที่มีความสามารถสูงสุด เป็นแชมป์ของรายการ รับเงินรางวัล 300,000 บาท

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

แผนภูมิที่ 4.1 โครงสร้างรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ กำหนดการแข่งขัน แบ่งเป็น 3 รอบ ได้แก่

(1) รอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา (Blind audition) เป็นรอบที่เป็นหัวใจสำคัญของรายการเดอะวอยซ์ เพราะเป็นรอบที่ทำให้เอกลักษณ์ของรายการแตกต่างจากการแข่งขันร้องเพลงรายการอื่น และเป็นไปตามตามแนวคิดของรายการเดอะวอยซ์ คือ “เสียงจริง ตัวจริง” เป็นการให้ความสำคัญของเสียงมาเป็นอันดับแรก

ผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนจะขึ้นบนเวทีเพื่อร้องเพลงที่เลือกมา โฉวเสียงให้กรรมการและผู้ดูแลประจำทีม หรือเรียกกันในรายการว่า “โค้ช” (Coach) ที่นั่งหันหลังให้กับผู้เข้าแข่งขัน ฟังเสียงและการร้องเพลง เมื่อได้ยินเสียงร้องที่ถูกใจ จะกดปุ่มเพื่อหมุนเก้าอี้หันหน้ากลับมาหาผู้เข้าแข่งขันเพื่อรับเข้าสู่ทีม โดยไม่เห็นหน้าตา รูปร่างและตัวตน จึงนับเป็นการเลือกผู้เข้าแข่งขันผ่านเข้ารอบด้วย “เสียง” ผ่านการร้องเพลงอย่างแท้จริง

ผู้เข้าแข่งขันที่โค้ชกดปุ่มเลือกนั้น กรณีโค้ชกดปุ่มหันเก้าอี้มาเพียงคนเดียว ผู้เข้าแข่งขันจะเข้าสู่ทีมของโค้ชคนนั้นทันที ส่วนกรณีมีโค้ชกดปุ่มหันเก้าอี้มากกว่า 1 คน สิทธิในการเลือกเข้าร่วมทีมจะเป็นของผู้เข้าแข่งขัน และกรณีผู้เข้าแข่งขันร้องเพลงจบ ไม่มีโค้ชคนใดหันมา ผู้เข้าแข่งขันคนดังกล่าวจะตกรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind Audition ต้องออกจากการแข่งขันในรายการทันที

(2) รอบแพ้คัดออก (Knockout) เป็นครั้งแรกที่โค้ชและผู้เข้าแข่งขันได้เริ่มทำความรู้จักและทำงานร่วมกัน โดยโค้ชเปิดโอกาสให้ผู้เข้าแข่งขันในทีมของตนเองแต่ละคนเลือกเพลงที่ตนเองอยากร้องและแสดงความสามารถบนเวทีคนละ 1 เพลง มาฝึกซ้อมร่วมกันและรับคำแนะนำจากโค้ชในทีมของตนเอง จนทำให้ผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนมีความมั่นใจมากที่สุดเพื่อให้ร้องเพลงและโชว์ความสามารถอย่างเต็มที่บนเวที

รอบแพ้คัดออกหรือ Knockout ยังเป็นรอบที่โค้ชแต่ละทีมจะต้องคัดผู้เข้าแข่งขันในทีมของตนเองออกจากการแข่งขัน เพื่อค้นหาผู้เข้าแข่งขันที่ดีที่สุดของทีมจำนวน 2 คน ไปเป็นตัวแทนทีมของโค้ชนั้น ๆ เข้าไปแข่งขันในรอบชิงชนะเลิศต่อไป

ในฤดูกาลแรกทางรายการกำหนดระยะเวลาออกอากาศรอบแพ้คัดออก หรือ Knockout เพียง 1 สัปดาห์หรือ 1 ตอน ให้ผู้เข้าแข่งขันทั้งหมดเข้ามาแข่งขันพร้อมกันเพื่อคัดเลือกผู้เข้าแข่งขันทีมละ 2 คน

ฤดูกาลที่ 2 ทางรายการขยายระยะเวลาออกอากาศรอบแพ้คัดออก หรือ Knockout เป็น 2 สัปดาห์หรือ 2 ตอน โดยแบ่งการแข่งขันเป็นรอบย่อยจำนวน 2 รอบ โค้ชแต่ละทีมจะคัดผู้เข้าแข่งขันในทีมของตนเองแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละเท่ากัน คือ 3 คน แล้วคัดผู้เข้าแข่งขันออก ตกรอบสัปดาห์ละ 2 คน เหลือผู้เข้าแข่งขันที่โค้ชแต่ละทีมเลือกให้ผ่านเข้ารอบทีมละ 1 คนในแต่ละสัปดาห์ รวมระยะเวลา 2 สัปดาห์ ดังนั้นโค้ชแต่ละทีมจะคัดผู้

เข้าแข่งขันออกจนเหลือผู้เข้าแข่งขันเป็นตัวแทนของทีม ๆ ละ 2 คน เพื่อเข้าไปแข่งขันต่อไปในรอบชิงชนะเลิศ (Final)

(3) รอบชิงชนะเลิศ (Final) เป็นรอบค้นหาผู้เข้าแข่งขันที่มีความสามารถด้านการร้องเพลงเพียง 1 คน เป็นผู้ชนะเลิศในการแข่งขัน โดยแบ่งการแข่งขันเป็น 2 รอบย่อย คือ

รอบคัดเลือกตัวแทนของทีม รายการกำหนดให้ผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนได้เลือกเพลงที่ถนัดและมั่นใจในการร้องมากที่สุดมาแสดงบนเวทีที่ละทีม แล้วให้โค้ชแต่ละทีมคัดเลือกผู้เข้าแข่งขันที่มีศักยภาพสูงที่สุดเป็นตัวแทนทีมของตนเอง เพื่อเข้าไปแข่งขันต่อไปในรอบสุดท้ายที่เป็นการแสดงสด

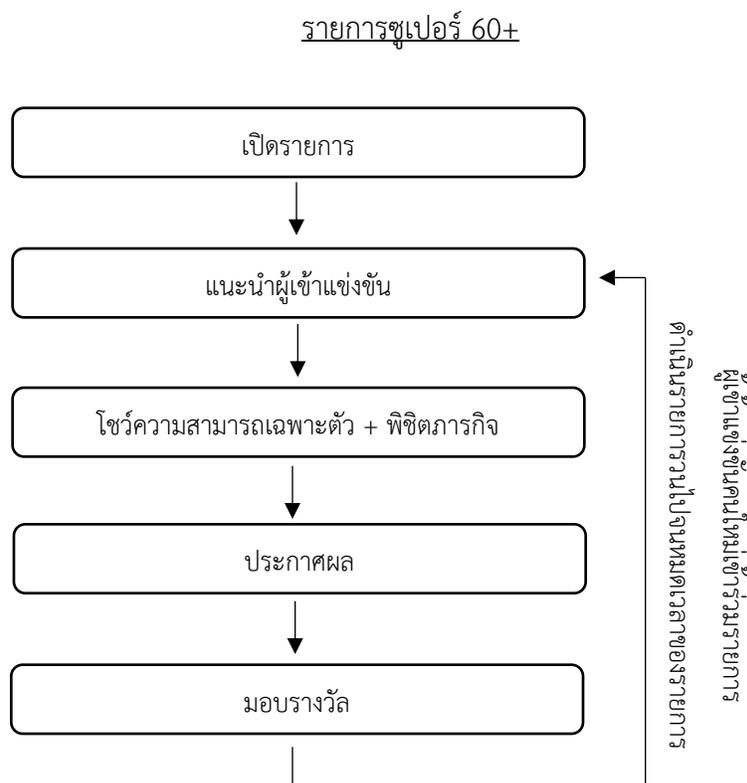
รอบการแสดงสด ผู้เข้าแข่งขันตัวแทนแต่ละทีมจะเข้ามาแข่งขันพร้อมกันกับผู้เข้าแข่งขันจากทีมอื่น ๆ โดยเลือกเพลงมาโชว์บนเวทีที่ละคน แล้วเปิดให้ผู้ชมรายการทางบ้านทั่วประเทศมาร่วมเป็นคณะกรรมการตัดสินลงคะแนนโหวตเลือกผ่านการส่งข้อความสั้น (Short Message Service หรือ SMS) เป็นรหัสประจำตัวของผู้เข้าแข่งขัน และผู้เข้าแข่งขันที่ได้รับคะแนนโหวตสูงสุดจะเป็นผู้ชนะ ได้เป็นแชมป์ประจำรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ตัวจริง เสียงจริง รุ่นใหญ่ของประเทศไทย

รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีความแตกต่างจากรายการ เดอะ วอยซ์ ไทยแลนด์ (The Voice Thailand) ที่เป็นรายการต้นฉบับ คือมีการยกการแข่งขันรอบประชันความสามารถ หรือ Battle ออก โดยกติกาของรอบนี้กำหนดให้โค้ชและทางทีมงานจะร่วมกันเลือกจับคู่ผู้เข้าแข่งขันในทีมมาสร้างโชว์ร่วมกัน เป็นการจับคู่เพื่อทำการแข่งขันผ่านการร้องเพลงร่วมกันในเพลงเดียว ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเนื่องจากรายการรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์เป็นรายการแข่งขันความสามารถของผู้สูงอายุ ทางรายการจึงยกการแข่งขันรอบนี้ออก เพื่อเลี่ยงภาพการจับผู้เข้าแข่งขันต่อสู้กันอย่างจริงจัง ซึ่งขัดกับภาพลักษณ์อันดีของผู้สูงอายุ ส่งผลให้รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีการแข่งขันเพียง 3 รอบ ต่างจากรายการเดอะ วอยซ์ ไทยแลนด์ที่มีการแข่งขันทั้งหมด 4 รอบ คือ รอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา (Blind audition) รอบการประชันความสามารถ (Battle) รอบแพ้คัดออก (Knockout) และรอบชิงชนะเลิศ (Final)

4.1.2 โครงสร้างและแนวคิดของรายการซูเปอร์ 60+ (Super 60+)

รายการซูเปอร์ 60+ เป็นรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์แบบแสดงความสามารถพิเศษ (Talent show) ในทักษะด้านต่าง ๆ และมีเรื่องราวน่าประทับใจของผู้สูงอายุ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและส่งต่อพลังบวกให้กับผู้ชม

รายการ โดยมีแนวคิดหลัก “วัยเก๋าที่มาพร้อมเรื่องราวในชีวิตและความสามารถเพื่อพิชิตภารกิจ คว้รางวัลตามความฝันของตนเอง”

แผนภูมิที่ 4.2 โครงสร้างรายการซูเปอร์ 60+

รายการซูเปอร์ 60+ มีรูปแบบรายการเป็นการแข่งขันที่กำหนดให้ผู้เข้าแข่งขันได้แสดงความสามารถของตนเอง และทางรายการมีกติกาเป็นการเพิ่มภารกิจในรูปแบบของปัญหา อุปสรรคหรือสิ่งกีดขวาง เพื่อให้ผู้เข้าแข่งขันได้ใช้ทักษะ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือทำภารกิจให้สำเร็จตามที่กำหนด หรือบางครั้งทางรายการอาจกำหนดเวลาให้ผู้เข้าแข่งขันทำภารกิจที่กำหนดในเวลาจำกัด เพื่อพิชิตความท้าทายกับโจทย์ที่ทางรายการกำหนดขึ้นซึ่งสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวที่ผู้สูงอายุเลือกนำมาโชว์ในครั้งนั้น เมื่อผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุสามารถพิชิตภารกิจเสร็จสิ้น และได้รับการพิจารณาผลตัดสินจากคณะกรรมการทั้ง 3 คนให้ผ่าน หรือที่ในรายการเรียกว่า “3 ผ่าน” แล้ว ทางรายการจะมอบรางวัลที่เป็นความฝันให้กับผู้เข้าแข่งขันตามที่ได้บอกกับทางรายการเอาไว้ ซึ่งอาจจะเป็นทุนทรัพย์ สิ่งของ หรือกิจกรรม จากนั้นทางรายการจะเชิญผู้เข้าแข่งขันคนใหม่เข้าร่วมรายการต่อไปตามลำดับ โดยดำเนินการเหมือนเดิมไปจนหมดเวลาของรายการ

จากเกณฑ์การวิเคราะห์ด้วยแนวคิดและโครงสร้างรายการที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าโครงสร้างรายการเป็นแนวทางในสร้างภาพของผู้สูงอายุ เริ่มต้นจากการแนะนำตัวเพื่อเสนอความเป็นตัวตนของผู้สูงอายุ และยกระดับความสามารถของผู้สูงอายุผ่านรูปแบบของโจทย์หรือภารกิจที่ต้องฝ่าฟันให้สอดคล้องกับแนวคิดหลักของรายการ เกมโชว์ทั้งสองรายการที่มุ่งนำเสนอความสามารถของผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์ต่อผู้ชม

4.2 องค์ประกอบของรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุ

4.2.1 ชื่อรายการและสโลแกน

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้งสองรายการ คือ รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ เสียงจริง ตัวจริง รุ่นใหญ่ และรายการซูเปอร์ 60+ อัจฉริยะพันธุ์เก่า มีการเลือกใช้คำที่บ่งบอกหรือสอดคล้องกับแนวคิดหลักของรายการที่ต้องการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในเชิงบวก มีศักยภาพหรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะ และยังเป็นบุคคลที่มีคุณค่าในสังคม กล่าวคือ

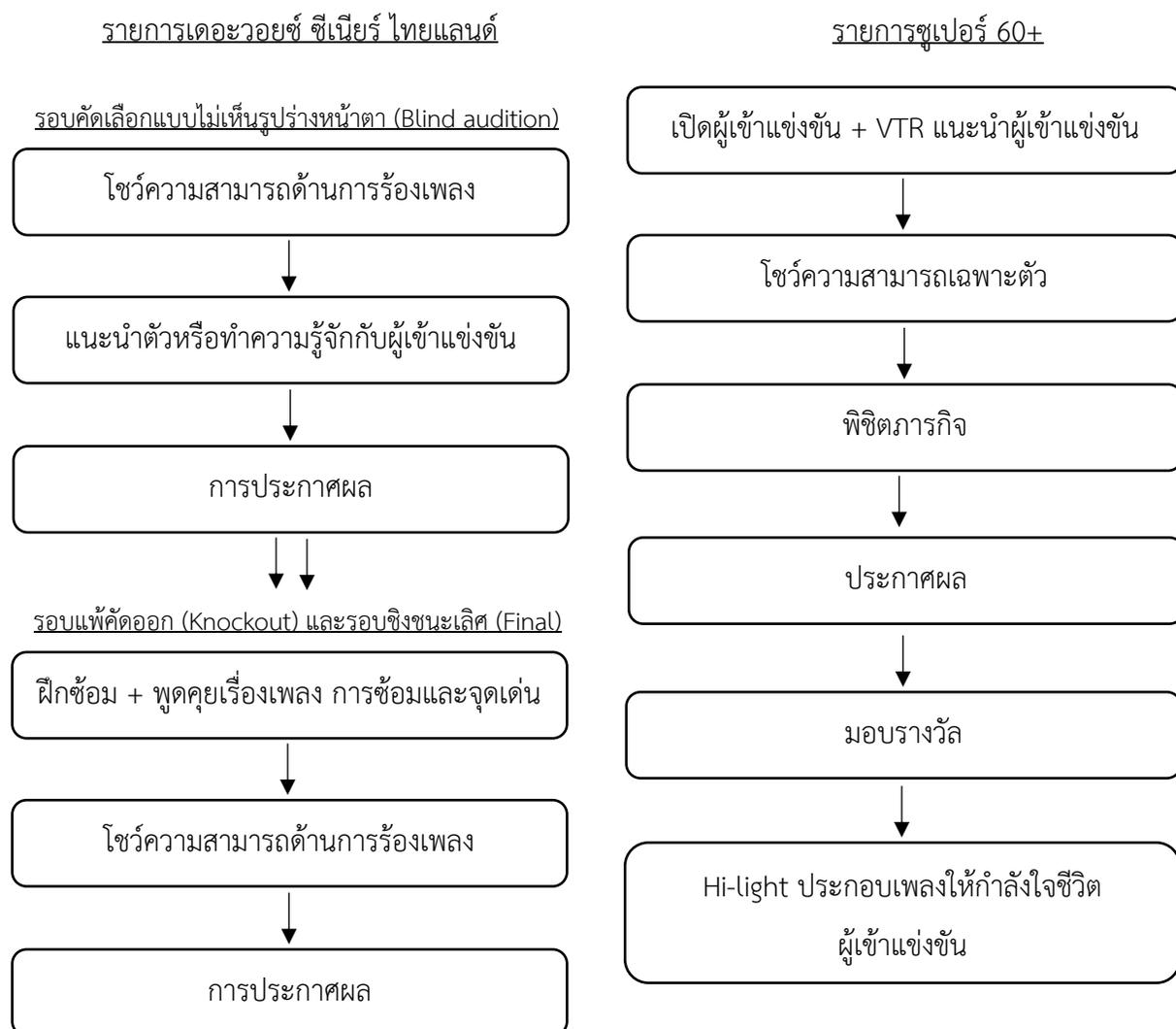
(1) คำนำหน้าคำนาม คือ เดอะ (The) และซูเปอร์ (Super) ที่บ่งบอกถึงความเฉพาะเจาะจง หรือความพิเศษ เพื่อระบุอย่างชัดเจนว่าผู้สูงอายุที่เป็นผู้มีความสามารถพิเศษ

(2) คำนาม คือ ซีเนียร์ (Senior) รุ่นใหญ่ 60+ และพันธุ์เก่า ที่สื่อถึงผู้เข้าแข่งขันที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเลือกใช้คำที่ให้ความรู้สึกเป็นกลางหรือเป็นบวก ซึ่งเป็นไปในแบบที่ 3 ที่บรรลุ ศิริพานิช (2548) ระบุว่าผู้สูงอายุถูกแบ่งเรียกได้ 3 แบบ คือ 1) ตามกายภาพเรียกว่าคนแก่ คนชรา 2) ตามอายุปฏิทินเรียกว่าผู้สูงอายุ 3) ตามสภาพสังคมเรียกว่าผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส โดยประเทศไทยใช้คำว่า “ผู้สูงอายุ” เป็นส่วนมากเพราะเป็นคำสุภาพ ไม่บ่งชี้ไปในลักษณะของความแก่หรือชราภาพ ซึ่งสื่อไปทางลบ

(3) คำขยาย คือ จริงและอัจฉริยะ เป็นการบอกคุณลักษณะที่ต้องการสื่อถึงภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในรายการที่มุ่งชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นผู้รู้จริง ทำได้จริง มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญหรือเป็นที่สุดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นว่าถึงมีอายุมากแล้ว แต่ยังมีคุณค่า

4.2.2 โครงเรื่องและแก่นเรื่อง

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้งสองรายการวางโครงเรื่องและแก่นเรื่องตามโครงสร้างและแนวคิดหลักของรายการ

แผนภูมิที่ 4.3 โครงเรื่องของรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ และรายการซูเปอร์ 60+

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีแนวคิดหลักว่าผู้สูงวัยยังแข็งแรง มีความสามารถด้านการร้องเพลง กล้าแสดงออก เป็นเสียงจริง ตัวจริง รุ่นใหญ่ จึงกำหนดแก่นเรื่องและโครงเรื่องดังนี้

(1) แก่นเรื่องกำหนดให้ผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถด้านการใช้เสียงร้องเพลง ใช้เสียงจริงที่มีคุณภาพ ส่งเสริมภาพลักษณ์ความเป็นตัวจริงหรือผู้ชนะเลิศในการร้องเพลงของผู้สูงอายุ

(2) วางโครงเรื่องการนำเสนอความสามารถของผู้สูงอายุด้วยการเปิดผู้เข้าแข่งขันผ่านการโชว์ความสามารถด้านการร้องเพลง แล้วจึงแนะนำตัวหรือทำความรู้จักกับผู้เข้าแข่งขัน และประกาศผล พร้อมมีภาพ

ความสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว เช่น คู่ชีวิต พ่อแม่ พี่น้อง ลูกหลาน เพื่อนร่วมงาน หรือคนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ประกอบเป็นระยะในทุกช่วงของโครงเรื่อง

ภาพที่ 4.1 ภาพเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลที่ 1 รอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา หรือ Blind audition

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

ในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition ทางรายการจะเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุผ่านการโชว์ความสามารถด้านการร้องเพลง โดยทางรายการจะให้ข้อมูลเพียงชื่อเพลงที่ผู้เข้าแข่งขันเลือกมาแสดงความสามารถในการร้องเพลง และชื่อ-นามสกุลของผู้เข้าแข่งขันผ่านแถบกราฟิกประกอบผ่านหน้าจอรายการ (Lower third) เพื่อให้ผู้ชมได้รับทราบ แต่ยังไม่เปิดเผยอายุของผู้เข้าแข่งขัน เช่น รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลที่ 1 ตอนที่ 2 ออกอากาศเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2562 ผู้เข้าแข่งขันคนที่ 3 คือ “อาทิพ” รัญทิพย์ พิพัฒน์ผลสกุล ร้องเพลงลมหนาวและดาวเดือน

ภายหลังจากผู้เข้าแข่งขันร้องเพลงเสร็จสิ้นแล้ว ทางโค้ชหรือกรรมการจึงพูดคุย สอบถามข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำความรู้จักผู้เข้าแข่งขัน ทำให้ทราบข้อมูลของผู้เข้าแข่งขันคนดังกล่าวว่ามีอายุ 66 ปี ดังนั้นการเล่าเรื่องดังที่นำเสนอมานี้ส่งผลให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขันในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ไทยแลนด์บางคนมีบุคลิกภาพที่ดูอ่อนกว่าวัย

รายการซูเปอร์ 60+ มีแนวคิดหลักที่ต้องการนำเสนอเรื่องราวสุดประทับใจจากผู้สูงอายุที่มีความสามารถและความมุ่งมั่นจนกลายเป็นอัจฉริยะพันธุ์เก่า เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้ชมรายการ จึงกำหนดแก่นเรื่องและโครงเรื่องดังนี้

(1) แก่นเรื่องกำหนดให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ผ่านเรื่องราวชีวิตมายาวนาน มีประสบการณ์ชีวิต และที่สำคัญมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งอันเกิดจากการฝึกฝนในชีวิตประจำวัน อาชีพการงานหรือความชื่นชอบของตนเองมาแสดงความเป็นอัจฉริยะในด้านนั้น ๆ พืชผลการกิจเพื่อความฝันให้กับตนเอง ครอบครัวหรือสังคม

(2) วางโครงเรื่องการนำเสนอเรื่องราวทั้งหมดตามโครงสร้างของรายการ เริ่มจากเปิดผู้เข้าแข่งขัน พร้อมแถบบันทึกภาพ VTR แนะนำผู้เข้าแข่งขัน จากนั้นให้ผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุโชว์ความสามารถเฉพาะตัวที่เกิดจาก ก) การดำเนินชีวิต เช่น ยิงหนังสติ๊ก ยิงหน้าไม้ ข) การทำงาน เช่น การโยนรับไอศกรีมของคนขายไอศกรีม และเขียนไม้ของช่างไม้ หรือ ค) ฝึกฝนตามความชื่นชอบของตนเอง เช่น การเล่นรักบี้ การสร้างพิณและการเล่นดนตรีจากแก้วรันทดี เป็นต้น เพื่อให้กรรมการและผู้ชมได้เห็นเป็นที่ประจักษ์ จากนั้นทางรายการจึงเสนอภารกิจในรูปแบบของปัญหาอุปสรรคสิ่งกีดขวางหรือกำหนดระยะเวลาที่จำกัดเพื่อให้ผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขันได้เพิ่มขีดศักยภาพของตนเองขึ้นจากเดิม นับเป็นการนำเสนอภาพผู้สูงอายุให้เป็นอัจฉริยะพันธุ์เก่า เมื่อผู้เข้าแข่งขันทำภารกิจเสร็จสิ้นทางคณะกรรมการจะตัดสินว่าการทำภารกิจนั้นผ่านเกณฑ์หรือไม่ หากผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขันได้รับการตัดสินจากคณะกรรมการให้ผ่านจะได้รับรางวัลตามที่ได้แจ้งกับทางรายการเอาไว้ โดยทางรายการยังนำเสนอภาพและเรื่องราวของการรับรางวัลหรือการนำรางวัลไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันและครอบครัวหรือนำไปสร้างคุณค่าในชีวิตของผู้สูงอายุ ครอบครัว และสังคม โดยใช้การเล่าเรื่องผ่านภาพกิจกรรมประกอบเพลงที่สื่อความหมายตามเรื่องราว ให้กำลังใจชีวิตแก่ผู้ชมรายการ และปิดท้ายด้วยภาพของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุพร้อมด้วยคำพูดสำคัญ (Quote) ที่ให้แง่คิดจากรีวิวของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ยังพบว่าทางรายการยังเลือกหยิบยกเรื่องราวในชีวิตของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุแต่ละคนตามความน่าสนใจในแง่มุมที่แตกต่างกันมานำเสนอควบคู่กับความสามารถพิเศษด้วย

ภาพที่ 4.2 ภาพผู้เข้าแข่งขันรายการซูเปอร์ 60+ กับน้องชายที่ไม่ได้เจอกันมานานร่วม 30 ปี

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567)

ตัวอย่างการเลือกหยิบยกเรื่องราวในชีวิตของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุแต่ละคนตามความน่าสนใจในแง่มุมที่แตกต่างกันมานำเสนอควบคู่กับความสามารถพิเศษ จากเนื้อหารายการซูเปอร์ 60+ ในตอนแรก (EP.1) ที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2561 มีการนำเสนอเรื่องราวของผู้สูงอายุที่เป็นอัจฉริยะพันธุ์เก่าหนึ่งสติก พบว่านอกเหนือจากการให้ผู้เข้าแข่งขันมาโชว์ความสามารถเกี่ยวกับความแม่นยำในการยิงหนึ่งสติก แล้วทางรายการยังเลือกหยิบยกประเด็นความผูกพันของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว โดยผู้เข้าแข่งขันมีพี่น้องจำนวน 7 คนแต่แยกย้ายกันไปใช้ชีวิตทั้งหมด แต่ผู้เข้าแข่งขันได้ให้ข้อมูลไว้ว่าอยากเจอหน้าน้องชายที่ไม่ได้พบเจอกันมานานประมาณ 30 ปีแล้ว ทางรายการจึงไปสืบค้น เสาะหาจนพบตัวแล้วนำมาเป็นของขวัญพิเศษให้แก่ผู้เข้าแข่งขันกลางรายการ และให้พี่น้องร่วมกันแสดงความสามารถการยิงหนึ่งสติกเพื่อพิธีการกิจร่วมกัน

4.2.3 คุณค่าของเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุ

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้งสองรายการ คือ รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ เสียงจริง ตัวจริง รุ่นใหญ่ และรายการซูเปอร์ 60+ อัจฉริยะพันธุ์เก่า ต่างมุ่งเสริมสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุในฐานะบุคคลในสังคมที่ยังคงเป็นผู้มีความสามารถ แข็งแรงและอยู่ร่วมกับสมาชิกในสังคมได้เป็นอย่างดี รวมถึงยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าในตนเอง โดยเห็นได้ชัดเจนจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมรายการ เป็นผู้เข้าแข่งขันที่แสดงศักยภาพของตนเอง แสดงความสามารถให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างดี

เนื้อหาในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่นำเสนอผ่านทางโทรทัศน์ที่พบ คือ

(1) เนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ มีการนำเสนอเนื้อหาที่สื่อสารถึงการดูแลร่างกายและจิตใจ ผ่านเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันที่สุขภาพแข็งแรง มีรูปร่างสมส่วน กระฉับกระเฉง หรือผู้สูงอายุที่มีเสียงร้องเพลงชัดเจน มีพลัง กังวาน โดยทางรายการเลือกตัดต่อคำตอบของผู้เข้าแข่งขันออกอากาศในรายการเพื่อเสนอเป็นแนวทางให้เห็นว่าผู้สูงมีการออกกำลังกาย ดูแลการรับประทานอาหารให้เหมาะสม งดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพักผ่อนให้เพียงพอ เช่น

“ชอบออกกำลังกาย ทำอะไรเอง”

“อาหาร ไม่ทานมากครับ และผมชอบว่ายน้ำครับ ตอนนี้อยู่ก็ว่ายน้ำอยู่ ถ้าอากาศไม่หนาวก็ว่ายน้ำทุกวัน”

“เมื่อเราอายุเกิน 40 ปีขึ้นไปแล้วต้องดูแลสุขภาพทางด้านสมองให้ดี หางเหล้า เบียร์ การพักผ่อนสำคัญที่สุดในชีวิตครับ เพราะถ้าสุขภาพดี เสียงก็จะดีครับ”

(2) เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ ภูมิปัญญาและศาสนา มีการนำเสนอเนื้อหาตามแนวทางของเนื้อหาในรายการ กล่าวคือ รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์จะมุ่งเน้นเรื่องความรู้เกี่ยวกับการร้องเพลงและเล่นดนตรีเป็นหลัก ในขณะที่รายการซูเปอร์ 60+ มีการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายมากกว่า เช่น ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากอาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการส่งต่อภูมิปัญญาภายในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น

(3) เนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวและสังคม มีการนำเสนอภาพและเรื่องราวความผูกพันภายในครอบครัว เป็นความเกี่ยวพันระหว่างสามีภรรยา พี่น้อง ลูกหลาน รวมถึงความผูกพันของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันกับเพื่อนร่วมงาน ลูกศิษย์ รวมถึงเพื่อนบ้าน ทำให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังคงมีสังคมแวดล้อมที่หลากหลายได้ เช่น

“ลูกชายเคยได้ฟังประวัติพ่อ ชนะเลิศร้องเพลงเสียงทองทั่วประเทศ ของครูพร พรนารายณ์ เลยอยากให้พ่อมาประกวด”

(4) เนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีการนำเสนอเรื่องราวผ่านผู้เข้าแข่งขันที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยสำหรับการแข่งขันในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุ เช่น การเปิดดูทูปดูรายการย้อนหลังเพื่อศึกษาข้อมูลรายการ การใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูลเพื่อสมัครเข้าร่วมรายการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแปลภาษาต่างประเทศเพื่อแปลเนื้อเพลงที่ใช้ร้องแสดงความสามารถในรายการ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อเข้าร่วมชุมชนออนไลน์ในการทำกิจกรรมร้องเพลง เล่นดนตรีร่วมกันกับคนทั่วโลก

ตัวอย่างของเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่นำเสนอในรายการ คือ “เพลงที่ร้องท่อนหนึ่งเป็นภาษาอิตาเลียน ผมใช้กุ๊กกิ๊กแปลเนื้อร้องภาษาไทยในท่อนนั้นให้เป็นภาษาอิตาเลียนเองครับ”

(5) เนื้อหาเกี่ยวกับการออม การประกอบอาชีพและกิจกรรมอดิเรก มีการยกเรื่องการออมผ่านผู้เข้าแข่งขันที่ชี้ให้เห็นถึงการรู้จักการใช้เงินและออมเงิน เช่น “ชายไอศกรีม ถ้าคนรู้จักใช้ รู้จักกิน ก็อยู่ได้ทั้งครอบครัว 4-5 คน เลี้ยงได้”

นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอเนื้อหาที่ผ่านผู้สูงอายุในวัยเกษียณที่ยังคงสามารถประกอบอาชีพ ทำงานหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว เช่น การทำธุรกิจส่วนตัว รับจ้างเป็นที่ปรึกษา รวมถึงหางานอดิเรกเพื่อคลายความเหงา เช่น การเลี้ยงและประกวดไก่แจ้ จิตอาสาร้องเพลงเพื่อสาธารณกุศล

4.2.4 เนื้อหาหรือกิจกรรมที่แข่งขัน

เนื้อหาหรือกิจกรรมในรายการเป็นการแข่งขันและโชว์ความสามารถของผู้สูงอายุให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์มุ่งเน้นให้ผู้เข้าแข่งขันได้โชว์ความสามารถด้านการร้องเพลง เพื่อแข่งขันหาผู้สูงอายุที่มีความสามารถด้านการร้องเพลงเพื่อเป็นตัวอย่าง เสียงจริง รุ่นใหญ่ และรายการซูเปอร์ 60+ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนโชว์ความสามารถพิเศษเฉพาะของตนเอง แล้วใช้ความสามารถดังกล่าวพิชิตภารกิจที่ทางทีมงานรายการกำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับความสามารถดังกล่าว เพื่อแสดงภาพของผู้สูงอายุที่เป็นอัจฉริยะพันธุ์เก่าในด้านนั้น ๆ เช่น การยิงหน้าไม้ การทำพิณ การเล่นรักบี้ การโยนและรับไอศกรีม เป็นต้น

เกณฑ์การวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบของรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์พบว่าสามารถใช้องค์ประกอบทุกประการต่อเนื่องสอดคล้องกันเป็นหลัก นับจากชื่อรายการและสโลแกนที่สร้างภาพเชิงบวกให้ผู้สูงอายุ โครงเรื่องและแก่นเรื่องที่บอกเล่าตัวตน ปูเส้นเรื่องการสร้างคุณค่าตามเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อผู้สูงอายุ และการวางรูปแบบกิจกรรมการแข่งขันที่สอดคล้องตามแนวคิดหลักของรายการเพื่อนำเสนอภาพลักษณ์เชิงบวกว่าผู้สูงอายุมีความสามารถและยังมีคุณค่าในสังคม

4.3 “ขนบ/แบบแผน” และ “นวัตกรรม/ความแปลกใหม่” ของตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

พื้นฐานของเกณฑ์การวิเคราะห์ตระกูลรายการผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้ง “ขนบ/สูตร” และ “ความแปลกใหม่/นวัตกรรม” ที่ปรากฏในตัวบทของรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทาง สะท้อนให้เห็น

คุณลักษณะและวิธีการออกแบบเนื้อหาสาระ ช่วยขยายภาพการนำเสนอเนื้อหาและอุดมการณ์ของแต่ละรายการให้ชัดเจน

4.3.1 กติกาการแข่งขันในรายการ

ตารางที่ 4.1 รายละเอียดของกติกาการแข่งขันรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

กติกา	รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์	รายการซูเปอร์ 60+
1. ความซับซ้อน	ไม่ซับซ้อน เป็นการแข่งขันแบบต่อเนื่องเพื่อผ่านเข้าแต่ละรอบต่อเนื่องไปสู่รอบชิงชนะเลิศ	ไม่ซับซ้อน เป็นการแข่งขันแบบจบในตอน
2. การแข่งขัน	แข่งขันกับความสามารถของตนเอง และแข่งขันกับผู้เข้าแข่งขันคนอื่น	แข่งขันกับความสามารถของตนเอง ผ่านภารกิจที่ทางรายการกำหนด
3. การแสดงความสามารถ	ร้องเพลง	ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมรายการ

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นรายการเกมโชว์ที่ต่อยอดมาจากรายการต้นฉบับเดิม เพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรายการโทรทัศน์เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางเพื่อถ่ายทอดความรู้ แนวคิดและประสบการณ์แก่คนรุ่นต่อไป รวมถึงเปลี่ยนผู้สูงอายุให้เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมได้ กล่าวคือ รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์เป็นการต่อยอดจากรายการเดอะ วอยซ์ ไทยแลนด์ ที่แข่งขันการแสดงศักยภาพหรือความสามารถด้านการร้องเพลงของผู้เข้าแข่งขันทุกช่วงวัยสู่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเท่านั้น เช่นเดียวกับรายการซูเปอร์ 60+ ที่ต่อยอดจากรายการซูเปอร์ 10 ที่แข่งขันการแสดงศักยภาพหรือความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เข้าแข่งขันวัยเด็กที่อายุไม่เกิน 10 ปี สู่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยความสามารถของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุในรายการมักเป็นความสามารถที่เกิดจากความชอบกิจวัตรประจำวัน อาชีพ ฯ จนกลายเป็นความเชี่ยวชาญในด้านนั้น

เมธา เสรีธนาวงศ์ (2562) ระบุว่าวิธีการแข่งขันในรายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์เป็นการใช้ความสามารถในการทำภารกิจเพื่อให้กลายเป็นผู้ชนะของรายการ มี 3 ลักษณะคือ 1) การแข่งขันความสามารถซึ่งกันและกันของผู้เข้าแข่งขันที่มีตั้งแต่สองฝ่าย โดยมุ่งทำภารกิจให้เหนือกว่าอีกฝ่าย 2) การแข่งขันกับความสามารถ

ของผู้เข้าแข่งขันเอง และ 3) การแข่งขันที่ผสมผสานการแข่งขันกับความสามารถของตนเองกับการแข่งขันให้เหนือกว่าอีกฝ่าย

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทั้งสองรายการ คือ รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ รายการซูเปอร์ 60+ มีกติกาการแข่งขันไม่ซับซ้อน เพื่อให้เหมาะต่อผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ โดยรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ กำหนดกติกาของรายการเป็นแบบผสมผสานการแข่งขันกับความสามารถของตนเองและการแข่งขันความสามารถซึ่งกันและกันของผู้เข้าแข่งขันคนอื่น ๆ เพื่อให้เหนือกว่าอีกฝ่าย กล่าวคือเป็นการแข่งขันแบบต่อเนื่องหลายตอนจนจบหนึ่งฤดูกาล โดยเริ่มจากรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา (Blind audition) ให้ผู้เข้าแข่งขันใช้การแข่งกับความสามารถของตนเอง ทำภารกิจร้องเพลงให้ดีที่สุดเพื่อให้โค้ชเลือกผ่านเข้ารอบ ส่วนรอบแพ้คัดออก (Knockout) และรอบชิงชนะเลิศ (Final) เป็นการแข่งขันในรูปแบบของการประลองความสามารถซึ่งกันและกันของผู้เข้าแข่งขันคนอื่น ๆ เพื่อให้เหนือกว่าอีกฝ่าย ค้นหาผู้เข้าแข่งขันที่มีความสามารถด้านการร้องเพลงเป็นผู้ชนะผ่านเข้ารอบ และเป็นผู้ชนะเลิศในการแข่งขันหรือเป็นแชมป์ประจำรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ตัวจริง เสียงจริง รุ่นใหญ่ของประเทศไทย

นอกจากนี้รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ที่ต่อยอดจากรูปแบบรายการเดอะ วอยซ์ ไทยแลนด์ มีการยกการแข่งขันรอบประชันความสามารถ หรือ Battle ที่มีอยู่ในโครงสร้างรายการเดอะ วอยซ์ ไทยแลนด์ออก เพราะกติกาในรอบประชันความสามารถเป็นการจับคู่ผู้เข้าแข่งขันร่วมทีมเดียวกันมาสร้างโชว์การร้องร่วมกันในเพลงเดียว ซึ่งมีความยากในการปรับคีย์การร้องของผู้เข้าแข่งขันทั้งคู่อีกด้วย

ส่วนรายการซูเปอร์ 60+ ใช้กติกาการแข่งขันแบบเดียวตายตัวคือการแข่งขันกับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันเอง โดยทางรายการเป็นผู้กำหนดภารกิจที่สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของผู้สูงอายุให้ผู้เข้าแข่งขันได้แสดงศักยภาพเพื่อพิชิตภารกิจให้สำเร็จ และได้รับการพิจารณาผลตัดสินจากคณะกรรมการของรายการให้ผ่าน จะได้รับรางวัล นับเป็นการจบการแข่งขันของผู้เข้าแข่งขันทันที ถือเป็นการแข่งขันแบบตอนเดียวจบ

4.3.2 ผู้เข้าแข่งขัน

ผู้เข้าแข่งขันรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์พบว่ามีรายละเอียดที่สื่อสารความเป็นผู้สูงอายุ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 รายละเอียดของผู้เข้าแข่งขันรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

คุณลักษณะของผู้เข้าแข่งขัน	รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์	รายการซูเปอร์ 60+
1. ช่วงอายุ	60-82 ปี	54-95 ปี
2. การแต่งกาย บุคลิกภาพ และการแสดงออก	- แต่งกาย มีทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ - รูปร่าง หน้าตา ค่อนข้างอ่อนกว่าวัย - คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง	- แต่งกาย แบบไม่เป็นทางการ - รูปร่าง หน้าตา ค่อนข้างสมวัย มีอ่อนกว่าวัยบ้างเล็กน้อย - คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง
3. จุดเด่น	ความสามารถด้านการร้องเพลง ตามรูปแบบรายการ	ความสามารถหลากหลาย และมีเรื่องราวในชีวิต
4. อาชีพ	ยังทำงาน และว่างงาน	ยังทำงาน และว่างงาน

4.3.2.1 เกณฑ์อายุของผู้เข้าแข่งขัน

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการใช้หมุดหมายของผู้สูงอายุในบริบทของผู้เกษียณอายุ กล่าวคือความเป็นผู้สูงอายุเริ่มต้นที่อายุ 60 ปี โดยรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ กำหนดเงื่อนไขรับผู้เข้าแข่งขันที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในขณะที่รายการซูเปอร์ 60+ นั้นชื่อรายการบ่งบอกว่าเป็นผู้สูงอายุ 60+ หรือ 60 ปีขึ้นไป

จากการศึกษาเนื้อหารายการพบว่ารายการซูเปอร์ 60+ มีการเปิดรับผู้เข้าแข่งขันที่อายุต่ำกว่า 60 ปีด้วย โดยมีผู้เข้าแข่งขันอายุ 54 ปี เข้าร่วมแข่งขันในตอนที (episode) 25 เป็นอัจฉริยะพันธุ์เก้านักบาสเก็ตบอลเกมตู้ที่มีความแม่นยำและความเร็วในการยิงลูกบาสเก็ตบอลลงห่วงที่เป็นเกมตู้ และมีเรื่องราวเกี่ยวกับความสามารถที่น่าสนใจคือภรรยาของผู้เข้าแข่งขันเคยเป็นอดีตแชมป์ตู้เกมบาสเก็ตบอลของประเทศไทย 5 สมัย และเป็นตัวแทนประเทศไทยไปแข่งขันตู้เกมบาสเก็ตบอลที่ประเทศจีน ดังนั้นผู้เข้าแข่งขันจึงมาร่วมรายการ ใช้ความสามารถแบบเดียวกับภรรยาเพราะต้องการรางวัลเป็นการเดินทางไปร่วมงานแข่งขันตู้เกมบาสเก็ตบอลที่ประเทศจีน เพื่อสานฝันของตนเองในการนำรูปภาพของภรรยาที่เปรียบเสมือนตัวแทนของภรรยาที่เสียชีวิตไปด้วยกัน ร่วมชิมชั้บรรยากาศของงานที่ภรรยาเคยไปแข่งขันมาแล้วอีกครั้ง

ส่วนผู้เข้าแข่งขันในรายการที่มีอายุมากที่สุดพบว่ารายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ผู้เข้าแข่งขันมีอายุสูงสุด คือ อายุ 82 ปี ขณะที่รายการซูเปอร์ 60+ มีอายุถึง 95 ปี โดยยังเป็นผู้สูงอายุที่ยังคงแข็งแรง ช่วยเหลือตนเองได้ดี สามารถขึ้นบนเวทีโชว์ความสามารถพิเศษได้อีกด้วย

4.3.2.2 บุคลิกภาพ การแต่งกายและการแสดงออกของผู้เข้าแข่งขัน

ผู้เข้าแข่งขันรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ที่ปรากฏตัวในรายการทั้ง 2 รายการพบว่ามียุทธศาสตร์แตกต่างกันบางส่วน คือ

ผู้เข้าแข่งขันรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นกลาง มีการแต่งกาย แต่งหน้า ทำผม ปรับบุคลิกภาพให้ดูอ่อนกว่าวัย โดยผู้เข้าแข่งขันหลายคนมีรูปร่างหน้าตาที่ดูอ่อนกว่าวัยอย่างชัดเจนจนพิธีกรและโค้ชหรือกรรมการพูดถึงหรือแสดงสีหน้าตกใจเมื่อได้ทราบอายุของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ เช่น ในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition ในสัปดาห์ที่ 2 ของฤดูกาลแรกที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2562 เมื่อผู้เข้าแข่งขันหญิงคนหนึ่งร้องเพลงจบลง โค้ชทั้ง 4 คนหันกลับมาเห็นผู้เข้าแข่งขันแล้ว เมื่อโค้ชร้อง สหรัถได้ทราบว่าคุณอายุ 62 ปี จึงทำสีหน้าตกใจ และพูดว่า “ดูไม่ถึง ผมให้ห้าสิบกว่า ๆ ก็พอแล้ว” หรือในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition ในสัปดาห์แรกของฤดูกาลที่ 2 ที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2563 โค้ชตุ๊ก วิยะดาหันกลับมาเห็นผู้เข้าแข่งขันหญิงที่หน้าตาดูอ่อนเยาว์ แต่งกายทะมัดทะแมง คุณเป็นผู้หญิงวัยทำงานจึงพูดแซวว่า “นี่กว่าอายุ 25 นะ มองหน้ากับพี่ก็เลย” และโค้ชร้อง สหรัถจึงย้ำต่อว่า “เมื่อก็คุยกับพี่ตุ๊กครับ ก่อนจะหันมาได้ยินเสียง คิดว่าไม่น่าจะเป็นเดอะวอยซ์ ซีเนียร์นะครับเนี่ย”

ผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุในรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ยังมีวิธีคิดเกี่ยวกับความสูงอายุในมุมมองที่ยังคงไม่แก่ ยังคงสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ โดยมีคำพูดว่า “ไม่เคยคิดว่าคำว่า สว หรือสูงวัยจะมาจากอิทธิพลกับตัวพี่ เพราะพี่คิดว่าอายุเป็นเพียงตัวเลขเท่านั้น ไม่เคยทำตัวให้ตัวเองแก่เลยซักวันเดียว”

เครื่องแต่งกายของผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขันรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์มีทั้งแบบลำลองและทางการ โดยในรอบแรกผู้เข้าแข่งขันจะแต่งกายแบบลำลองเป็นส่วนใหญ่ และจะเริ่มแต่งกายเป็นทางการมากขึ้นในรอบต่อมา จนถึงการแข่งขันรอบสุดท้ายหรือรอบ Final จะพบว่าผู้เข้าแข่งขันทุกคนที่ขึ้นร้องเพลงบนเวทีแต่งกายในชุดเป็นทางการทั้งหมด

ภาพที่ 4.3 ภาพการแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันชาย ในรอบแรกของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567) <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567) และ <https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s> (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567)

เครื่องแต่งกายของผู้สูงวัยที่เป็นผู้เข้าแข่งขันชายในรอบแรกหรือรอบ Blind audition ของรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีลักษณะล้าลอง โดยมีรูปแบบหลักดังนี้

- (1) สวมเสื้อยืดแขนยาวหรือเสื้อเชิ้ตไม่ติดกระดุมเม็ดบน กางเกงขายาว
- (2) สวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ตไม่ติดกระดุมเม็ดบน ไม่ผูกเนคไท สวมสูทหรือแจ็กเก็ตทับด้านนอก กางเกงขายาว

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าด้วยรูปแบบของรายการที่เป็นการแข่งขันแสดงความสามารถด้านการร้องเพลงเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เข้าแข่งขันหลายคนที่มีอาชีพนักร้อง นักดนตรี หรือชื่นชอบการขึ้นเวทีร้องเพลง เลือกทรงผมที่ดู

เป็นศิลปินหรือเป็นวัยรุ่น เช่น ไฉ้มยาว ตัดผมด้านข้างสั้น และยังมีผู้เข้าแข่งขันบางคนยังสวมแว่นกันแดด หรือสวมหมวกเก็บที่ช่วยทำให้บุคลิกอ่อนเยาว์ ดูเป็นวัยรุ่นขึ้น

ภาพที่ 4.4 ภาพการแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันหญิง ในรอบแรกของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

ที่มา: [https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-](https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi)

[FmeQUvTOLDoFT_Oi](https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s) (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567)

เครื่องแต่งกายของผู้สูงวัยที่เป็นผู้เข้าแข่งขันหญิงในรอบแรกหรือรอบ Blind audition ของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีลักษณะจำลองจนถึงกึ่งทางการ โดยมีรูปแบบหลักดังนี้

- (1) สวมเสื้อและกระโปรงหรือกางเกงขายาว สีอ่อนหรือสีเข้ม
- (2) ชุดลักษณะผู้หญิงทำงานออฟฟิศ เช่น เสื้อเชิ้ต หรือเสื้อยืด สวมเสื้อนอกทับ สวมกางเกงหรือกระโปรง
- (3) ชุดแซค

สำหรับทรงผม มีทั้งตัดซอยสั้น มีดรวบผมเรียบร้อย ผมยาวตัดเป็นทรงตามสมัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้เข้าแข่งขันบางคนสวมแว่นกันแดดทำให้ดูอ่อนกว่าวัย

ภาพที่ 4.5 การแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันชายหญิง ในรอบชิงชนะเลิศของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567)

เครื่องแต่งกายของผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขันรายการเดอะวอยซ์ ไทยแลนด์ในรอบสุดท้าย หรือรอบ Final พบว่าผู้เข้าแข่งขันทุกคนทั้งชายและหญิงที่ขึ้นร้องเพลงบนเวทีแต่งกายในชุดเป็นทางการทั้งหมด ทำให้ภาพของผู้สูงอายุมีความภูมิฐาน เป็นมีอาชีพและดูอ่อนกว่าวัย

ผู้เข้าแข่งขันรายการซูเปอร์ 60+ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นกลางและบางส่วนมีถิ่นฐานในชนบท มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นชนชั้นกลาง จึงเลือกแต่งกายแบบลำลอง ไม่เป็นทางการ มีรูปร่าง หน้าตาและบุคลิกภาพดูเป็นไปตามวัยของผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.6 ภาพการแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันในรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=ZCHik9fyaJs> (สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2568)

เครื่องแต่งกายของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีลักษณะลำลอง โดยมีรูปแบบหลักดังนี้

- (1) สวมเสื้อยืด เสื้อโปโล หรือเสื้อเชิ้ตไม่ติดกระดุมเม็ดบน กางเกงขาสั้นและชายาว
- (2) สวมเสื้อผ้าชุดพื้นเมืองหรือชุดประจำท้องถิ่น

ภาพที่ 4.7 ภาพของผู้เข้าแข่งขันในรายการซูเปอร์ 60+ ที่ดูแข็งแรง อ่อนกว่าวัย

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRByVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

ในรายการซูเปอร์ 60+ พบผู้เข้าแข่งขันในรายการเพียงคนเดียวที่มีรูปร่าง หน้าตาที่ดูอ่อนกว่าวัยอย่างชัดเจนจนพิธีกรและโค้ชหรือกรรมการยังพูดถึงหรือแสดงสีหน้าตกใจเมื่อได้ทราบอายุของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ คือ ในตอนที่ 9 ออกอากาศเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2561 เมื่อผู้เข้าแข่งขันชายคนหนึ่งเดินออกมา รูปร่างดี หน้าตาสดใส พิธีกรจึงทักเกริ่นถึงสรรพนามที่จะให้เรียก “ผมเลยไม่รู้ว่าจะเรียก คุณลุง คุณอา หรือคุณพี่ ถ้าดูจากรูปร่าง บุคลิก ผมต้องเรียกว่าน้องกล้าหาญนะครับ”

4.3.2.3 ความสามารถของผู้เข้าแข่งขัน

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้งสองรายการมีการกำหนดกติกาไว้ชัดเจนคือการให้ผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุมาแสดงความสามารถบนเวทีตามแนวคิดหลักของรายการ โดยรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ให้ผู้เข้าแข่งขันแสดงความสามารถด้านการร้องเพลง ส่วนรายการซูเปอร์ 60+ ให้ผู้เข้าแข่งขันแสดงความสามารถพิเศษได้อย่างหลากหลายตามความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวของผู้เข้าแข่งขัน

นอกจากนี้ทางรายการซูเปอร์ 60+ ยังเลือกผู้เข้าแข่งขันที่มีเรื่องราวในชีวิตที่น่าสนใจเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการเล่าเรื่องของผู้เข้าแข่งขันในรายการ

“ผมอยากลองทำรายการที่ไล่จากบนลงล่างดูบ้าง คือเล่าถึงคนที่ผ่านเรื่องราวชีวิตมา 60 ปี... พอเป็น SUPER 60+ เรารู้เลยว่าอยากได้ใคร คู่รักที่อยู่ด้วยกันมายืนยาว คนเล่นกีฬาเปตอง คนที่มีความสามารถมหัศจรรย์

ไม่เคยเห็นมาก่อน พอรู้แล้วเราก็ไปเจาะในสถานที่ที่คิดว่าจะเจอพวกเขาเหล่านั้น” วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ กรรมการบริหาร บริษัทซูเปอร์จีว จำกัด (<https://thestandard.co/podcast/thesecondsauce26/>)

4.3.2.4 อาชีพของผู้เข้าแข่งขัน

ตารางที่ 4.3 อาชีพของผู้เข้าแข่งขันรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

อาชีพ	รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์	รายการซูเปอร์ 60+
1. ยังทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ทำงานประจำ - ทำงานหรือธุรกิจส่วนตัว - เป็นที่ปรึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำงานประจำ - ทำงานหรือธุรกิจส่วนตัว - รับจ้างทั่วไป - เป็นที่ปรึกษา
2. ว่างงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้ทำงาน อยู่ว่าง ๆ - ดูแลบ้าน และสมาชิกภายในครอบครัว - ทำงานอดิเรก หรือจิตอาสา 	<ul style="list-style-type: none"> - ดูแลบ้าน และสมาชิกภายในครอบครัว - ทำงานอดิเรก หรือจิตอาสา

จากการศึกษาเนื้อหาทรายการพบว่าอาชีพของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุสามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้

(1) ผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ มีทั้งประเภท ก) ทำงานประจำ คือ ทำงานในบริษัทห้างร้าน ข) ทำงานหรือธุรกิจส่วนตัว และการทำงานรับจ้างทั่วไป และ ค) ทำงานเสริมต่อเนื่องจากงานประจำที่เคยทำแต่เดิมก่อนถึงช่วงเกษียณอายุ เช่น รับเป็นที่ปรึกษาในบริษัทหรือองค์กร

(2) ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานแล้ว คือ ผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้ว โดยแบ่งได้เป็น ก) ผู้ที่อยู่ว่าง ๆ ไม่ได้ทำอะไร ข) ผู้รับหน้าที่ดูแลงานบ้านและสมาชิกในบ้าน และ ค) ผู้ที่ผันตัวเองมาเป็นจิตอาสาตามความสามารถที่มีอยู่

รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ไม่ค่อยนำเสนอเรื่องอาชีพในปัจจุบันของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันเท่าที่ควร แต่เน้นการนำเสนอถึงภูมิหลัง ความสำเร็จและประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตมากกว่า แต่จากการเก็บข้อมูลเนื้อหาในรายการที่นำเสนอเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของผู้เข้าแข่งขันพบว่าผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานหารายได้ 2 กลุ่ม คือ ก) ทำงานรับจ้าง เช่น นักร้อง นักดนตรีกลางคืน รับสอนร้องเพลงและดนตรี แต่งเพลง ช่างเสริมสวย ทนายความ ที่ปรึกษาองค์กร และ ข) ทำธุรกิจส่วนตัว เช่น เปิดร้านขายอาหาร เปิดโรงเรียนสอนดนตรี เปิดร้านเกี่ยวกับธุรกิจงานแต่งงาน ทำรายการวิทยุ

ผู้สูงอายุในรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์อีกส่วนหนึ่งเกษียณอายุ ไม่ได้ทำงานแล้ว ผันตัวเองมาเป็นจิตอาสาตามความสามารถ เช่น ร้องเพลงหรือเล่นดนตรีในโรงพยาบาลเพื่อช่วยสร้างความผ่อนคลายให้ผู้ไข้ไปใช้บริการโรงพยาบาล ร้องเพลงสมทบทุนให้หน่วยงานรักษาพยาบาลของรัฐ สอนกีฬา สอนศิลปะให้เยาวชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้สูงอายุบางคนหางานอดิเรกทำยามว่าง เช่น เข้าวัดทำบุญ ร้องเพลง กรรมการตัดสินการประกวดไก่แจ้ ฯ

ภาพที่ 4.8 ภาพการประกอบอาชีพและกิจกรรมหลังเกษียณของผู้เข้าแข่งขันในรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLBQ> (สืบค้น 23 มกราคม 2568)

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันในรายการซูเปอร์ 60+ พบว่ามีทั้งยังคงทำงานหารายได้เป็นเสาหลักดูแลครอบครัว เช่น ทำนา ขายไอศกรีม ขายขนม ขายกระเป๋า ช่างไม้ ช่างทำพิณ สอนแบดมินตัน และรับจ้างทั่วไป ส่วนผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้วบางคนทำหน้าที่ดูแลบ้านและสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อแม่ หรือหลาน บางคนยังรับงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานที่เคยทำงานประจำตั้งแต่ก่อนเกษียณ รวมถึงบางคนผันตัวเองมาเป็นจิตอาสาตามความสามารถ เช่น ร้องเพลงหรือเล่นดนตรีในโรงพยาบาลเพื่อช่วยสร้างความผ่อนคลายให้ผู้ไข้ไปใช้บริการโรงพยาบาล สอนกีฬาให้เยาวชน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่ารายการเกมโชว์ที่นำเสนอการแสดงความสามารถของผู้เข้าแข่งขันแบบต่อเนื่องหลายตอนจนจบฤดูกาลช่วยสร้างภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องให้เห็นได้ชัดเจนมากกว่ารายการที่แข่งขันแบบตอนเดียวจบ เช่น ในฤดูกาลแรกของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ทางรายการสามารถสร้างภาพของ “ลุงเหน่” เสน่ห์

ดำขำ ชายวัย 70 ปี ที่ดูคล้ายคนชอบดื่มแอลกอฮอล์ ผ่านเพลงที่เลือกมาแข่งขัน เช่น เพลงเมาให้ตาย ของชัย สานุวัฒน์ เพลงฉลองวันปราชัย ของเอกชัย ศรีวิชัย และเพลงถึงแม่พี่จะขี้เมา ของนริศ อารีย์ แต่ในการพูดคุยบนเวทีและสัมภาษณ์ช่วงก่อนและหลังการแข่งขันทุกสัปดาห์ กลับมุ่งเน้นนำเสนอภาพชายที่ตั้งใจทำงาน รักภรรยา ดูแลครอบครัวเป็นอย่างดี เป็นต้น

4.3.3 กรรมการและผู้ดูแลประจำทีม

กรรมการและผู้ดูแลประจำทีมในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์พบว่า มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในรายการ ดังนี้

ตารางที่ 4.4 คุณลักษณะของกรรมการและผู้ดูแลประจำทีมในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุ

กรรมการและผู้ดูแลประจำทีม	รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์	รายการซูเปอร์ 60+
1. จำนวน	4 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน	3 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 1 คน
2. บุคลิกภาพ และการแสดงออก	<ul style="list-style-type: none"> - แต่งกายดูสุภาพ สบาย ๆ ตามคาแรคเตอร์ที่คุ้นเคยของแต่ละคน - ยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี - มีความรู้เรื่องเพลงและดนตรี - คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง 	<ul style="list-style-type: none"> - แต่งกายกึ่งทางการจนถึงทางการตามสไตล์ของแต่ละคน - ยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี - มีความรู้ ประสบการณ์แตกต่างกันไป เช่น ดนตรี การพูด การแสดง ฯ - คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง
3. บทบาท หน้าที่ เพื่อผู้สูงอายุ	สอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ยกย่อง และตัดสินผลการแข่งขัน	สอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ยกย่อง และตัดสินผลการแข่งขัน
4. อาชีพ	นักร้องเป็นหลัก	นักร้อง พิธีกร นักแสดง ครูสอนการแสดง

กรรมการและผู้ดูแลประจำทีมในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์เป็นบุคคลที่อยู่ในวงการบันเทิง มีอาชีพเป็นนักร้อง นักแสดง พิธีกรและครูสอนการแสดง กรรมการทุกคนมีความยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง แต่การแต่งกายของกรรมการและผู้ดูแลประจำทีมในรายการจะมีความ

แตกต่างกันไปตามคาแรคเตอร์หรือสไตล์ของตนเอง และแต่ละคนมีความรู้และประสบการณ์แตกต่างกันไป ได้แก่ เพลงและดนตรี การแสดง การพูด

กรรมการและผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชที่มึบบทบาทหน้าที่ในการสอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันให้เห็นชัดเจน รวมถึงตัดสินผลการแข่งขันในการแสดงความสามารถของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.9 ผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลที่ 1 และ 2

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567)

ผู้ดูแลประจำทีมหรือที่เรียกง่าย ๆ ว่าโค้ช (Coach) ในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีจำนวน 4 คน คือ โค้ชแต่ม - ชรัส เฟื่องอารมณ์ โค้ชปาน - ธนพร แวกประยูร โค้ชแสดมภ์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุข และโค้ชก้อง - สหรัถ สังคปรีชา และในฤดูกาลที่ 2 ทางรายการเปลี่ยนโค้ชหญิงในรายการจากเดิมคือโค้ชปาน - ธนพร แวกประยูร เป็นโค้ชตุ๊ก - วิยะดา โกมารกุล ณ นคร รับผิดชอบหน้าที่ตบโจทย์การแสดงความสามารถด้านกรร้องเพลงของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์เลือกโค้ชประจำรายการในช่วงวัยแตกต่างกัน โดยเป็นผู้สูงวัยจำนวน 2 คน คือ โค้ชแต่ม - ชรัส เฟื่องอารมณ์ และโค้ชตุ๊ก - วิยะดา โกมารกุล ณ นคร จัดอยู่ในฐานะเพื่อนหรือพี่น้องกับผู้เข้าแข่งขัน มีประสบการณ์ร่วมในการดำเนินชีวิตระหว่างช่วงวัยเดียวกัน ส่วนโค้ชก้อง - สหรัถ สังคปรีชา อยู่ในช่วงวัยใกล้เคียง อยู่ในฐานะน้องของผู้เข้าแข่งขัน และท้ายสุดคือโค้ชปาน - ธนพร แวกประยูร และโค้ชแสดมภ์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุข เป็นโค้ชที่อายุน้อยอยู่ในช่วงวัยที่เป็นลูกหลานของผู้เข้าแข่งขัน ทำให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับบุคคลในหลายช่วงวัยผ่านในรายการ

โค้ชในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์แต่ละคนเลือกแต่งกายสุภาพตามคาแรคเตอร์ที่คุ้นเคยของแต่ละบุคคล เวลาอยู่ในรายการจะเห็นสีหน้ายิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี ดูคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง มีความรู้และประสบการณ์ด้านดนตรีแตกต่างกันไปโดยเฉพาะตามความเชี่ยวชาญ เช่น การร้องและเล่นดนตรีแนวร็อก การร้องและควบคุมการผลิตเพลงแนวป๊อปแจ๊ส การร้องเพลงแนวแจ๊ส การทำเพลงอคูสติค การทำเพลงอัลเทอร์เนทีฟร็อก

โค้ชทั้ง 4 คนในรายการมีบทบาทและหน้าที่ต่อผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงวัยดังนี้

(1) สอบถามข้อมูล

ภาพที่ 4.10 บทบาทของผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชในการพูดคุย สอบถามข้อมูลของผู้เข้าแข่งขันสูงวัย

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

ผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชทำหน้าที่พูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงวัยในรายการภายหลังจากที่ผู้เข้าแข่งขันร้องเพลงเสร็จสิ้น โดยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้เข้าแข่งขัน เช่น ชื่อ อายุ อาชีพ ประวัติความเป็นมา การเลือกเพลง ฯ เพื่อสร้างความคุ้นเคย ผ่อนคลายความเครียด และโน้มน้าวชักจูงใจให้ผู้เข้าแข่งขันที่ได้รับคัดเลือกให้ตัดสินใจเลือกเข้าทีมของโค้ชแต่ละคน

(2) ให้กำลังใจ

ภาพที่ 4.11 บทบาทของผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชในการให้กำลังใจผู้เข้าแข่งขันสูงอายุ

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUUVTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

ผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชให้กำลังใจแก่ผู้เข้าแข่งขันผ่านการแสดงออกผ่านทางท่าทางและเสียงร้อง เช่น ยกมือ ชูหมัดขึ้น ยกนิ้วโป่งยื่นให้ ใช้มือป้องปากส่งเสียงเชียร์ พร้อมเสียงร้อง “โอโฮ” หรือ “ว้าว” หลังจากได้ฟังเสียงร้องของผู้เข้าแข่งขัน

นอกจากนี้โค้ชยังทำหน้าที่ให้กำลังใจแก่ผู้เข้าแข่งขันสูงอายุที่ไม่ผ่านเข้ารอบในกรณีไม่มีโค้ชหันมาเลย ด้วยการพูดให้กำลังใจ เช่น “อย่าท้อแท้ มาใหม่ซีซั่นหน้านะ” หรือ “วันนี้ไม่เป็นไรครับ ถือดีเลย ถือว่ามาเก็บเกี่ยวประสบการณ์ โค้ชไม่หันก็ไม่เป็นไร ไม่ต้องเสียใจนะครับ อย่าเพิ่งหมดกำลังใจ ซีซั่นหน้ายังมีอยู่ อยากจะเรียนเชิญอีกนะ” และโค้ชทั้ง 4 คนปรบมือให้ผู้เข้าแข่งขันเป็นกำลังใจให้ผู้เข้าแข่งขันที่ไม่ผ่านการคัดเลือก

(3) ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ

ภาพที่ 4.11 บทบาทของผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชในการให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เข้าแข่งขันสูงอายุ

ที่มา: [https://www.youtube.com/watch?v=q5izFC1SJAaw&list=PLzoWy4RWIU-](https://www.youtube.com/watch?v=q5izFC1SJAaw&list=PLzoWy4RWIU-mhmOXI5wbJDGsOD6avzjx)

[mhmOXI5wbJDGsOD6avzjx](https://www.youtube.com/watch?v=q5izFC1SJAaw&list=PLzoWy4RWIU-mhmOXI5wbJDGsOD6avzjx) (สืบค้น 10 ตุลาคม 2567) และ

https://www.youtube.com/watch?v=5mZZAQm_6Bs&t=4505s (สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567)

ผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชเป็นนักร้อง นักแต่งเพลง โปรดิวเซอร์ มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการร้องเพลง และอยู่ในวงการดนตรีมายาวนาน จึงได้รับบทบาทหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ ได้แก่

- ให้คำแนะนำ ในช่วงการฝึกซ้อมระหว่างโค้ชและผู้เข้าแข่งขันสูงวัยที่เป็นลูกทีม เช่น โค้ชก้อง - สหรัถ สังขปรีชาลองให้ผู้เข้าแข่งขันลูกทีมได้ซ้อมร้องเพลงแล้วให้คำแนะนำในการร้องเพลงว่า “ลองร้องสูงขึ้นอีกครั้งเสียง เพราะว่าในตอนที่ต่ำ ๆ เสียงจะได้กังวานขึ้นกว่านี้” ซึ่งผู้เข้าแข่งขันลูกทีมลองทำตามแล้วรู้สึกว่ “ปรับคีย์สูงขึ้น มันก็ร้องสบายขึ้น มันก็จะชัดเจนขึ้น” หรือโค้ชแต่ม - ชรัส เฟื่องอารมณให้คำแนะนำผู้แข่งขันว่า “รอบหน้าที่ไปออกกำลังกาย ปอดจะได้แข็งแรง เวลาจะร้องจะดีกว่านี้อีก”

ตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ให้คำแนะนำที่พบในรายการอีกกรณีคือผู้เข้าแข่งขันลูกทีมของโค้ชปาน - ธนพร แวกประยูรให้สัมภาษณ์หลังการแข่งขันถึงการให้คำแนะนำของโค้ชว่า “อยากจะบอกขอบคุณมาก ๆ ถึงโค้ชปานนะครับ ที่ให้คำแนะนำ ทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนให้ได้เห็นตัวเองในกระจกนั้นว่าตัวเองมีจุดบกพร่องอะไรบ้าง มีตรงไหนที่ต้องแก้ไข ถือว่าเป็นกระจกวิเศษด้วยซ้ำไป อยากขอบคุณด้วยใจจริง”

- ให้ความช่วยเหลือขณะแข่งขันแก่ผู้เข้าแข่งขัน เช่น โค้ชแต่ม ชรัส เฟื่องอารมณ์ รับทราบว่าผู้เข้าแข่งขันสูงอายุที่เป็นลูกทีมไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองเนื่องจากเป็นผู้สูงอายุ จึงเข้าไปกอดและพูดให้กำลังใจผู้เข้าแข่งขันว่า “เดี๋ยวเราไปสู้กันอีกทีในรอบต่อไป ไม่ต้องกลัว รับรองจะมีความมั่นใจมากกว่านี้ เชื่อผม” หรือโค้ชตึก วิยะดา โกมารกุล ณ นคร ใช้สองมือโอบก้นบังหระดนตรีก่อนเพลงเข้าท่อนหลักเพื่อให้จังหวะกับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นลูกทีมให้ร้องอย่างเต็มพลังเสียงตามที่ให้คำแนะนำตอนฝึกซ้อม เป็นต้น

นอกจากนี้โค้ชยังให้ความช่วยเหลือประคองผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุให้สามารถเดินลงจากเวทีที่มีขั้นบันไดหลายขั้นได้อย่างราบรื่นอีกด้วย

(4) ยกระดับคุณค่า

ภาพที่ 4.12 บทบาทของผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชในการยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันสูงอายุ

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

ผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชสามารถช่วยยกระดับคุณค่าของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันรายการผ่านการแสดงออกทั้งท่าทาง การพูดคุยเพื่ออธิบายความสามารถนั้น ๆ ของผู้สูงอายุที่อยู่บนเวทีให้ผู้ชมรายการได้รับทราบ เช่น ในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา (Blind audition) เมื่อผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งเริ่มร้องเพลง โค้ชปาน - ธนพร แวกประยูรได้หันไปคุยกับโค้ชแสดมภ์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุขว่า “โห ร้องโคตรเก่งเลย” โค้ชแสดมภ์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุขยังพูดย้ำว่า “ร้องเก่ง” ถึง 2 ครั้ง จนโค้ชปาน - ธนพร แวกประยูรกดปุ่มเลือกผู้เข้าแข่งขันสูงวัยคนดังกล่าว และโค้ชแสดมภ์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุขยกนิ้วโป้งให้

อีกตัวอย่างคือในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา (Blind audition) เมื่อผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งร้องเพลงเสร็จสิ้นและโค้ชกดปุ่มเลือกจนเก้าอี้หันมาครบ 4 คน โค้ชปาน - ธนพร แวกประยูรจึงพูดคุยสอบถามข้อมูลเรื่องอายุ เมื่อทราบว่าผู้เข้าแข่งขันอายุ 82 ปี โค้ชทุกคนแสดงสีหน้า ท่าทางตกใจ และพูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันว่า “ยังเพียวอยู่เลยนะครับ” และ “เท่มากจริง ๆ ครับ” นับเป็นการยกระดับผู้สูงอายุว่าเป็นผู้ที่แข็งแรง มีสุขภาพดีและมีความสามารถ

ตัวอย่างเหตุการณ์ในรายการที่เห็นถึงการยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันสูงวัยได้ชัดเจนคือ โค้ชปาน - ธนพร แวกประยูรพูดคุยได้ต่อกับผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่ง que เลือกร้องเพลงลูกกรุงว่า “ปานเชื่อว่าถ้าแม่ร้อง แม่ร้องดีกว่าปานแน่นอนคะ เพราะคุณแม่เป็นคนทางนี้โดยเฉพาะเลย ส่วนปานเป็นรุ่นหลังที่สมัครเล่น แล้วมีใจรักเพลงลูกกรุง เพราะฉะนั้นเอื้อนอะไรปานยังเก็บไม่เรียบร้อยเหมือนคุณแม่แน่นอน ร้องได้ดีมาก เสียงยังเนียบอยู่เลย”

5) ตัดสินผลการแข่งขันผู้สูงอายุในรายการ

ภาพที่ 4.13 บทบาทของผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชในการตัดสินความสามารถของผู้เข้าแข่งขันสูงวัย

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567)

ผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินความสามารถในการร้องเพลงของผู้เข้าแข่งขันสูงวัยในการผ่านเข้ารอบไปจนถึงรอบชิงชนะเลิศ จึงส่งต่อหน้าที่การตัดสินให้ผู้ชมรายการทางบ้านเป็นผู้โหวตหาผู้ที่มีคะแนนสูงสุดเป็นแชมป์ประจำรายการ

ภาพที่ 4.14 คณะกรรมการในรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567)

คณะกรรมการในรายการซูเปอร์ 60+ มีจำนวนทั้งสิ้น 5 คน ประกอบด้วยบุคคลที่มีอาชีพหลากหลายในวงการบันเทิง มีความรู้ ประสบการณ์แตกต่างกันไป ได้แก่ ครูเงาะ - รสสุคนธ์ กองเกตุ เสนาหอย - เกียรติศักดิ์ อุดมนาค โต - ศักดิ์สิทธิ์ เวชสุภาพร โกะ๊ะตี้ - เจริญพร อ่อนละม้าย และปอง - กพล ทองพลับ ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในรายการครั้งละ 3 คน มีครูเงาะ - รสสุคนธ์ กองเกตุ โต - ศักดิ์สิทธิ์ เวชสุภาพรและเสนาหอย - เกียรติศักดิ์ อุดมนาค ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการตัวหลัก และหากกรรมการคนใดไม่สะดวกมาทำหน้าที่จะเชิญกรรมการคนอื่นมารับหน้าที่แทนเพื่อทำหน้าที่ตอบโจทย์การแสดงความสามารถที่หลากหลายของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ

คณะกรรมการของรายการซูเปอร์ 60+ ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ยังไม่เกษียณอายุ ช่วงอายุตั้งแต่ 40 ปี จนถึงเกือบ 60 ปี (นับตามเวลาที่วิจัย) จัดอยู่ในฐานะรุ่นน้องและลูกหลานของผู้เข้าแข่งขัน

คณะกรรมการในรายการซูเปอร์ 60+ แต่ละคนแต่งกายดูสุภาพ สบาย ๆ ตามคาแรคเตอร์ที่คุ้นเคยของแต่ละคน เวลาอยู่ในรายการจะเห็นสีหน้ายิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี ดูคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง มีความรู้และประสบการณ์แตกต่างกันไป เช่น ดนตรี การพูด การแสดง ฯ

ภาพที่ 4.15 บทบาทของกรรมการในรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLBQ> (สืบค้น 23 มกราคม 2568) และ
<https://www.youtube.com/watch?v=btOYnlu57mw> (สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2568)

คณะกรรมการจำนวน 3 คนในรายการมีบทบาทและหน้าที่สอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ ยกระดับและตัดสินผลการแข่งขันเพื่อผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) สอบถามข้อมูล

คณะกรรมการทำหน้าที่พูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุในรายการนับตั้งแต่ผู้เข้าแข่งขันก้าวเท้าเข้ามายืนบนเวที โดยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้เข้าแข่งขัน เช่น ชื่อ อายุ อาชีพ ประวัติความเป็นมา ความสามารถพิเศษที่จะนำมาแสดง รวมถึงเรื่องราวที่น่าสนใจในแง่มุมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความคุ้นเคย ผ่อนคลายความเครียด และเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันให้ผู้ชมได้รู้จักมากขึ้น

(2) ให้กำลังใจ

คณะกรรมการทั้ง 3 คนให้กำลังใจผู้เข้าแข่งขันผ่านการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง เช่น ยกนิ้วโป่งยื่นให้ ใช้มือป้องปากส่งเสียงเชียร์ร่วมลุ้นไปกับผู้เข้าแข่งขันในการพิชิตภารกิจที่ได้รับจากทางรายการ

(3) ยกระดับคุณค่า

คณะกรรมการสามารถช่วยยกระดับคุณค่าของผู้สูงอายุที่เข้ามาแข่งขันในรายการได้ผ่านการแสดงออกทั้ง ท่าทางการชื่นชมความสามารถผู้เข้าแข่งขันหลังทำภารกิจสำเร็จลุล่วง การพูดคุยเพื่ออธิบายความสามารถนั้น ๆ ของผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขันให้ผู้ชมรายการได้รับทราบ เช่น รายการตอนที่ 42 ออกอากาศเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2561 โต้ – ศักดิ์สิทธิ์ เวชสุภาพรพูดถึงผู้แข่งขันอายุ 78 ที่ยังคงแข็งแรง สามารถเล่นกีฬาได้ดีและมีจิตสาธารณะ มาร่วมรายการเพื่อต้องการรางวัลเป็นอุปกรณ์กีฬาให้กับเด็กและเยาวชนทั่วประเทศว่า “ผมไม่เคยเจอคนอายุ 78 แล้วยังแข็งแรง แล้วไม่ใช่แข็งแรงเฉพาะร่างกายนะ แต่จิตใจก็แข็งแรงขนาดนี้มาก่อนครับ คือมันแสดงออกมาตั้งแต่ เดินออกมาพูดเสียงดัง พูดอะไร ทำอะไร กระฉับกระเฉง ทำให้ผมรู้สึกเลยว่ามีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน ทำให้ทุกวันที่ตื่นขึ้นมาแล้วมีพลังแบบนี้ ดูหนุ่มตลอดกาลครับ”

อีกตัวอย่างของการยกระดับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุผ่านคณะกรรมการ คือ รายการตอนที่ 25 ออกอากาศเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2561 ผู้เข้าแข่งขันเป็นครูพิณ โดยกรรมการเห็นพินของผู้เข้าแข่งขันที่นำมาโชว์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตัวพินด้านหน้าแกะสลักเป็นลายกนก ด้านหลังแกะสลักลายราหูอมจันทร์ คอพินเป็นลายคันศรพระนารายณ์ และหัวพินเป็นหัวพญานาคจึงพูดพร้อมกันว่า “หุย ถูกไป สองหมื่นถูกไป ลุงมันถูกไป ผมนี้กว่าจะมาเป็นแบบนี้ ๆ ธรรมดา” แล้วแสดงสีหน้าและท่าทางตื่นเต้น ตกตะลึงในความสวยงามของพิน เป็นต้น

รายการตอนที่ 17 นำเสนออัจฉริยะพันธุ์เก่าคนตรีแก้วที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2561 ครูเงาะ – รสสุคนธ์ กองเกตุ พูดถึงการฝึกฝนทำกิจกรรมที่เป็นงานอดิเรกอย่างสม่ำเสมอในวัยเกษียณว่า “คุณลุงเป็นตัวอย่างเลย อายุ 55 เริ่มต้นฝึกแล้วก็ทำมาอย่างต่อเนื่อง ถ้าพูดทางธรรมก็อยู่บนอิทธิบาท 4 คือ รักที่จะทำ ฝึก ทำซ้ำ ๆ จิตใจจดจ่ออยู่กับมัน และตรวจสอบว่าเราต้องเพิ่มเติมอะไรอีก คือครบองค์ของความสำเร็จ วันนี้คุณลุงมาเป็นแบบอย่างให้การใช้ชีวิตทั้งคนทั่วไปและหมู่ศิลปินทั้งหลายได้เป็นกำลังใจในการทำงานของตัวเองต่อไป”

(4) ตัดสินผลการแข่งขันผู้สูงอายุในรายการ

กรรมการทั้ง 3 คนทำหน้าที่ตัดสินความสามารถของผู้เข้าแข่งขันสูงวัยในรายการว่ามีความสามารถผ่านเกณฑ์หรือไม่ โดยถ้ากรรมการทั้ง 3 คนให้ผ่านจะเรียกว่า “3 ผ่าน” ได้รับรางวัลตามที่ได้แจ้งกับทางรายการ

จากการศึกษาเนื้อหารายการยังพบว่าหนึ่งในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการประจำรายการซูเปอร์ 60+ ที่หายไปคือการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือในการทำภารกิจที่เกี่ยวกับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันสูงอายุ เนื่องจากผู้เข้าแข่งขันในรายการมีความสามารถพิเศษที่หลากหลายเกินประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของคณะกรรมการ ซึ่งแตกต่างไปจากรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ที่เน้นความสามารถด้านการร้องเพลงเพียงอย่างเดียว ทำให้ผู้ดูแลประจำทีมหรือโค้ชที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการร้องและการผลิตเพลงสามารถให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือในการทำภารกิจของผู้เข้าแข่งขันสูงอายุได้

4.3.4 พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการ

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเป็นองค์ประกอบสำคัญของรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ การศึกษาเนื้อหารายการพบว่าพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการทั้ง 2 รายการมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.5 คุณลักษณะของพิธีกร/ผู้ดำเนินรายการในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุ

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการ	รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์	รายการซูเปอร์ 60+
1. จำนวน	1 คน เพศชาย	1 คน เพศชาย
2. บุคลิกภาพ และการแสดงออก	- แต่งกายสุภาพ ใส่เสื้อเชิ้ตขาว และชุดสูทสีเข้ม - ยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี - มีความรู้เรื่องเพลงและดนตรี - คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง	- แต่งกายสุภาพ ใส่เสื้อยืดลายขวาง ขาว-แดง และชุดสูท - ยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี - คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง
3. บทบาท หน้าที่ เพื่อผู้สูงอายุ	สอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือยกระดับผู้เข้าแข่งขันและสร้างความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือคนใกล้ชิด	สอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ มอบหมายภารกิจ ยกระดับผู้เข้าแข่งขัน สร้างความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือคนใกล้ชิดและประกาศรางวัล
4. อาชีพ	พิธีกร นักร้องและนักแสดง	พิธีกร เจ้าของบริษัท

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์เป็นบุคคลที่อยู่ในวงการบันเทิง มีอาชีพเป็นพิธีกรอยู่แล้ว มีความยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง มีการแต่งกายตามรูปแบบและแนวคิดของรายการ โดยเน้นความสุภาพ สวมสูทที่แสดงถึงความน่าเชื่อถือ

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการมีบทบาทหน้าที่ในการสอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ยกย่องความสามารถของผู้เข้าแข่งขันให้เห็นชัดเจน รวมถึงการมอบหมายภารกิจและการประกาศผลการแข่งขัน รางวัลสำหรับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.16 พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สื่อบัน 21 พฤศจิกายน 2567) และ <https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สื่อบัน 26 ธันวาคม 2567)

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ คือ กบ - ทรงสิทธิ์ รุ่งนพคุณศรี ผ่านงานในวงการบันเทิงมาหลากหลายประเภท ได้แก่ นักร้อง นักแสดง พิธีกร ส่วนพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการของรายการซูเปอร์ 60+ คือ ชุป - วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ เป็นผู้ผลิตรายการและพิธีกรที่มีประสบการณ์

กรรมการหรือผู้ดำเนินรายการมีบทบาทและหน้าที่ต่อผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุในรายการดังนี้

(1) สอบถามและให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้าแข่งขัน

ภาพที่ 4.17 บทบาทของพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการในการพูดคุย สอบถามข้อมูลของผู้เข้าแข่งขันสูงอายุ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567) และ
<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการของรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทำหน้าที่พูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุในรายการทั้งก่อนขึ้นเวทีและภายหลังจากแสดงความสามารถเสร็จสิ้น โดยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้เข้าแข่งขันสูงอายุให้ผู้ชมได้รู้จักและชี้ให้เห็นถึงความสามารถของผู้สูงวัย เช่น ชื่อ อายุ อาชีพ ประวัติความเป็นมา ความสามารถพิเศษ การเลือกเพลง ฯ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความคุ้นเคย ผ่อนคลายความเครียดให้กับผู้เข้าแข่งขันอีกด้วย เช่น พิธีกรรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์สอบถามผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งก่อนขึ้นเวทีเกี่ยวกับการคัดเลือกเพลงที่นำมาแข่งขันว่า “เตรียมเพลงของใครมาครับวันนี้” ผู้เข้าแข่งขันตอบว่า “ผมร้องเพลงของเพชร พนมรุ้ง เป็นเพลงโหนะครับ” และหลังแข่งขันเสร็จลง ผู้เข้าแข่งขันคนเดิมเดินกลับมาหลังเวที พิธีกรจึงสอบถามถึงเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเข้าทีมโค้ชตุ๊ก - วิยะดา โกมารกุล ณ นคร ผู้เข้าแข่งขันจึงตอบว่า “เขาหันมาก่อน คนหันมาก่อนจะมีความรู้สึกดีกว่า”

ซูป - วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ พิธีกรรายการซูเปอร์ 60+ พูดคุยเพื่อสร้างความเป็นกันเองและผ่อนคลายก่อนที่ผู้เข้าแข่งขันสูงวัยจะแสดงความสามารถ ด้วยการถามเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตและรายละเอียดเกี่ยวกับความสามารถ เช่น ในรายการตอนที่ 17 ออกอากาศวันที่ 24 มิถุนายน 2561 พิธีกรสอบถามผู้เข้าแข่งขันสูงวัยที่เป็นอัจฉริยะพันธุ์เก้าตนตรีแก้วเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงว่าปกติการเล่นดนตรีจากแก้วบรรณดีแต่ละครั้งต้องใช้แก้วบรรณดีจำนวนกี่ใบ ผู้เข้าแข่งขันจึงอธิบายว่าจากประสบการณ์ที่เคยพบเห็นมีชาวต่างชาติใช้แก้วบรรณดีสูงสุดจำนวน 36 ใบหรือ 3 อ็อกเทฟ

ในตอนนี้ออกอากาศวันเดียวกันพิธีกรรายการซูเปอร์ 60+ ยังพูดคุยสอบถามผู้เข้าแข่งขันสูงวัยที่เป็นอัจฉริยะพันธุ์เก้าเทพแห่งไม้ถึงรางวัลที่ต้องการคืออยากให้ลูกชายคนโตบวช แต่ทางรายการเห็นว่าลูกชายเป็นบุคคลที่ 3 ไม่นับใจว่าจะโน้มน้าวได้ จึงขอเปลี่ยนความฝันและรางวัลเป็นเครื่องมือช่างไม้แทนอุปกรณ์เดิมที่ซาร์ุดเพื่อใช้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว

(2) ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขัน

ภาพที่ 4.18 บทบาทของพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการในการให้กำลังใจ ความช่วยเหลือและยกระดับผู้สูงอายุ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการของรายการเกมโชว์ทั้ง 2 รายการต่างทำหน้าที่ในการให้กำลังใจผู้แข่งขันในรายการ ตั้งแต่ปรบมือให้กำลังใจระหว่างผู้แข่งขันทำภารกิจและลุ้นผลการปฏิบัติภารกิจของผู้แข่งขันที่อยู่บนเวที เช่น รอบโชว์ความสามารถในรายการซูเปอร์ 60+ ผู้แข่งขันโชว์ยิงหนังสติ๊กไปกระทบโดนไข่นกกระทาแตกครบ 3 ฟองภายในการยิง 3 ครั้ง ผู้แข่งขันสูงวัยยืนนิ่งเฉยภายหลังแสดงความสำเร็จ พิธีกรจึงเชียร์ให้ผู้แข่งขันทำท่าประสบความสำเร็จ ต่อมาในรอบพิชิตภารกิจพิธีกรยังเชียร์ให้ผู้แข่งขันทำท่าประสบความสำเร็จอีกครั้งโดยพูดว่า “คุณลุงลีมะอะไรไปอย่างนี้ ลีมะอะไรครับ ลีมไปอย่างนี้ ไซ่ครับ เย้ๆ”

บทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้แข่งขันที่เป็นผู้สูงวัยนั้น พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเป็นเพียงผู้นำพาให้รายการดำเนินไปตามโครงสร้างของรายการและแนวทางที่ทีมงานกำหนดไว้ ดังนั้นจึงพบว่าพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการไม่ได้ให้ช่วยเหลือผู้แข่งขันในด้านความสามารถหรือเกี่ยวข้องกับภารกิจการแข่งขัน มีเพียงการช่วยเหลือในการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ทั้งบนเวทีและหลังเวทีเท่านั้น เช่น ในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทย

แลนด์ พิธีกรเดินไปรับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุบางคนและช่วยดูแลช่วงที่เดินลงเวทีหลังจากแข่งขันเสร็จ ส่วนในรายการซูเปอร์ 60+ ไม่พบการทำหน้าที่การช่วยเหลือของพิธีกรในการพุงผู้เข้าแข่งขันสูงวัย เนื่องด้วยเวทีของรายการเป็นลักษณะพื้นเรียบ ไม่มีขั้นบันไดขึ้นลงหลายชั้นแบบของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

สำหรับการยกระดับคุณค่าผู้เข้าแข่งขันพบว่า พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการทั้ง 2 รายการมีการทำหน้าที่นี้ด้วยกันทั้งคู่ โดยแสดงสีหน้าท่าทางและการกล่าวยกย่องความสามารถของผู้เข้าแข่งขัน

การศึกษาเนื้อหารายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ พบว่าพิธีกรรายการมีการยกระดับคุณค่าผู้เข้าแข่งขันด้วยการแสดงสีหน้าท่าทางและการกล่าวยกย่องความสามารถของผู้เข้าแข่งขัน เช่น ระหว่างที่อยู่หลังเวทีพร้อมกับครอบครัวของผู้เข้าแข่งขัน พิธีกรยกนิ้วโป้งให้ครอบครัวของผู้เข้าแข่งขัน พร้อมพูดว่า “เพี้ยวมาก” เมื่อผู้เข้าแข่งขันร้องเพลงจบ หรือการที่พิธีกรใช้ประสบการณ์ในการเป็นนักร้องพูดยกย่องความสามารถในการร้องเพลงของผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งว่า “ที่ผมฟังคือลมหายใจอา คือถ้าได้ยินดี ๆ สังเกตดี ๆ คือประโยคหนึ่งมันยาวมาก แล้วเอาใช้ลมเดียว เรียนจากไหนครับ” ผู้เข้าแข่งขันตอบว่า “จากวิทยุ มั่ง ทีวี มั่ง ครูพักลักจำมา ไม่ได้เรียนที่ไหนเลย” พิธีกรจึงพูดปิดท้ายว่า “โอ้โฮ สุดยอดเลยอา”

พิธีกรรายการซูเปอร์ 60+ มีการยกระดับคุณค่าผู้เข้าแข่งขันด้วยการแสดงสีหน้าท่าทางและการกล่าวยกย่องความสามารถของผู้เข้าแข่งขันเช่นเดียวกัน โดยพูดชมเชยผู้เข้าแข่งขันบนเวทีต่อหน้าเลย เช่น พิธีกรพูดยกย่องผู้เข้าแข่งขันสูงอายุที่พิชิตภารกิจโยนลูกกรักบี้เข้าห่วง 5 ลูกติดต่อกันได้สำเร็จ โดยพูดยั่วว่า “สุดยอดเลยครับ ผมยำอีกทีนะครับ ผู้ชายท่านนี้อายุ 78 ครับ” หรือพูดขึ้นหลังผู้เข้าแข่งขันทำภารกิจสำเร็จทุกภารกิจว่า “นี่คือไอดอลของรุ่นน้อง ๆ เลย”

(3) ประกาศผลรางวัล

ภาพที่ 4.19 บทบาทของพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการในการประกาศผลและมอบรางวัลให้แก่ผู้เข้าแข่งขันสูงอายุ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567) และ
https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการของรายการเกมโชว์ทั้ง 2 รายการต่างทำหน้าที่ในการการประกาศผลและมอบรางวัลให้แก่ผู้เข้าแข่งขันสูงอายุในรายการตามรูปแบบการนำเสนอของรายการ เพื่อเป็นมอบทุนทรัพย์สำหรับเลี้ยงชีพหรือมอบความฝันที่ผู้เข้าแข่งขันต้องการ

(4) สร้างความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือคนใกล้ชิด

ภาพที่ 4.20 บทบาทของพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการในการสร้างความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือคนใกล้ชิด

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567) และ
<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการของรายการเกมโชว์ทั้ง 2 รายการมีการสร้างความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือคนใกล้ชิดในช่วงเวลาต่าง ๆ ของรายการ เช่น นั่งคุยกันของพิธีกรกับผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดในช่วงก่อนเข้าสู่สตูดิโอเพื่อแข่งขันแสดงความสามารถ ชักถามพูดคุยเรื่องราวในชีวิตของผู้สูงอายุในช่วงเริ่มแนะนำตัวหรือภายหลังการแสดงความสามารถเสร็จสิ้น โดยให้พูดถึงความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว เช่น คู่ชีวิต สามีหรือภรรยา ลูก หลาน เป็นต้น

นอกจากนี้พิธีกรยังให้สมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดพูดให้กำลังใจผู้เข้าแข่งขันด้วย เช่น “เดี่ยวคุณแม่ ชั้นเวทีแล้ว ให้กำลังใจกันหน่อยครับ” ลูกชายจึงหันไปกอดแม่ นับเป็นการช่วยสร้างความผูกพันระหว่างผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือคนใกล้ชิด แสดงให้เห็นความผูกพันของผู้สูงวัยกับครอบครัวและสร้างภาพของผู้สูงอายุเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในครอบครัว

4.3.5 ผู้ชมรายการ

ภาพที่ 4.21 บทบาทของผู้ชมรายการในห้องส่งและทางบ้านที่มีต่อความสามารถของผู้เข้าแข่งขันสูงอายุในรายการ

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=5mZZAQm_6Bs&t=4505s (สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567)

ผู้ชมรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ มี 2 กลุ่มคือ ผู้ชมรายการในห้องส่งหรือสตูดิโอและผู้ชมรายการที่บ้าน โดยการศึกษาเนื้อหารายการพบรายละเอียดดังนี้

บทบาทของผู้ชมรายการที่พบในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการจะเป็นผู้ชมรายการในสตูดิโอหรือห้องส่งเป็นหลัก ทำหน้าที่แสดงอารมณ์ร่วมกับผู้เข้าแข่งขันในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ชื่นชม ดีใจ ตื่นเต้น เศร้า เป็นการแสดงความรู้สึกแทนผู้ชมรายการที่บ้านที่รู้สึกต่อเรื่องราวในชีวิตและความสามารถพิเศษของผู้เข้าแข่งขันสูงวัย โดยจะพบการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องกระจายในทุกช่วงของรายการซูเปอร์ 60+ แต่พบในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์น้อยมาก มีการนำเสนอเนื้อหาในเพียงช่วงที่นำเสนอภาพสมาชิกในครอบครัวและผู้ใกล้ชิดของผู้เข้าแข่งขันหนึ่งให้กำลังใจผู้เข้าแข่งขันบนอัดฉันทน์ร่วมกับผู้ชมคนอื่น ๆ ในสตูดิโอบ้างเท่านั้น

ส่วนผู้ชมรายการที่บ้านพบในรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ที่กำหนดให้ผู้ชมที่บ้านสามารถร่วมเป็นกรรมการตัดสินหาผู้ชนะเลิศในรอบชิงชนะเลิศ (Final) ผ่านการโหวตผ่านทางโทรศัพท์เลือกให้คะแนนผู้เข้าแข่งขันสูงวัยแสดงความสามารถด้านการร้องเพลงได้ถูกใจมากที่สุด นับเป็นการสร้างพื้นที่ให้คนทุกวัยสามารถแสดงการยอมรับความสามารถของผู้สูงอายุช่องทางหนึ่งผ่านรูปแบบรายการที่กำหนดขึ้น

4.3.6 รางวัล

รางวัลในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ที่สิ่งตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ แบ่งเป็น

(1) เงินหรือสิ่งของเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เงินที่ในการชำระหนี้สิน เป็นทุนในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว รวมถึงใช้ซื้อหาอุปกรณ์ในชีวิตประจำวันหรือสิ่งของที่เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัว

(2) กิจกรรมหรือสิ่งของเพื่อสร้างความสุขให้กับตนเอง ครอบครัวและสังคม เช่น พาทรรยาไปฮันนีมูน พาทรรยาไปบริจาคของกินของใช้ให้ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ และไปมอบอุปกรณ์กีฬาให้เด็กทั่วประเทศ เป็นต้น

(3) ความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง

รายการซูเปอร์ 60+ มีรางวัลทั้ง 3 ประเภท โดยผู้สูงอายุที่สามารถพิชิตภารกิจได้สำเร็จและได้รับการตัดสินจากคณะกรรมการให้ผ่านจะได้รับรางวัลเป็นความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง และรางวัลเป็นเงิน

สิ่งของหรือกิจกรรมที่ทางรายการมอบให้ตามความต้องการของผู้สูงอายุที่เข้ามาแข่งขันแต่ละคน ส่วนรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ มีการมอบรางวัลให้ผู้สูงอายุเพียง 2 อย่างคือ เงินและความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง กล่าวคือ ในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition และรอบแพ้คัดออกหรือ Knockout ผู้เข้าแข่งขันที่ชนะจะได้ผ่านเข้ารอบ นับเป็นรางวัลที่สร้างความหมายและความภาคภูมิใจว่าผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถเป็นที่ประจักษ์ มีศักยภาพในการแข่งขันจนโค้ชเลือกเข้าร่วมทีม และในผู้สูงอายุที่ชนะเลิศในรอบชิงชนะเลิศหรือ Final จะได้รับรางวัลเป็นเงินมูลค่า 300,000 บาท พร้อมความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง

เกณฑ์การวิเคราะห์จากขอบ/แบบแผน และนวัตกรรมของตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์พบว่าองค์ประกอบทั้ง 6 ประการตามแบบแผนของรายการเกมโชว์ คือ กติกาการแข่งขัน ผู้เข้าแข่งขัน กรรมการ/ผู้ดูแลประจำทีม พิธีกร/ผู้ดำเนินรายการ ผู้ชมรายการ และรางวัล เป็นหลักในการลงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่ออธิบายการประกอบสร้างความหมายเชิงบวกของผู้สูงอายุที่วางไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่เปิดรายการจนจบรายการตามเส้นเรื่องที่ผู้ผลิตวางแผนการเล่าเรื่องบนโครงสร้างของรายการ นอกจากนี้ทีมงานยังนำสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมเพิ่มเติมไปตามองค์ประกอบของรายการเกมโชว์เพื่อสร้างภาพของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแนวคิดหลักของแต่ละรายการให้ชัดเจนขึ้นด้วย

4.4 อุดมการณ์ในการผลิตและสร้างความหมายของผู้สูงอายุในสื่อโทรทัศน์

การผลิตรายการโทรทัศน์ในตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีการผลิตและสร้างอุดมการณ์บางอย่างแฝงอยู่ในรายการที่เป็นตัวอย่างทั้ง 2 รายการ

รายการซูเปอร์ 60+ สร้างความหมายให้ผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถและเลือกสร้างความสุข สานต่อความฝันของตนเองได้ โดยรายการแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุ ยังคงแข็งแรง มีความสามารถ มีความตั้งใจ มุ่งมั่นพยายาม เพื่อเป้าหมายในชีวิต

“สิ่งที่คุณลุงได้รับวันนี้ มันมาจากความสามารถ ลุงไม่ได้มาฟรี ๆ มันมาจากความสามารถของคุณ ลุงจึงได้สิ่งนี้” ซุป - วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ พิธีกรรายการ (<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567))

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ สร้างการยอมรับและสนับสนุนความสามารถของผู้สูงวัยที่มุ่งมั่นในการแสดงความสามารถและสานฝันของตนเอง โดยรายการแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความแข็งแรง สดใสและมีความสามารถ มุ่งมั่นเพื่อเป้าหมายของตนเอง

“อย่างมาร่วมเดอะ วอยซ์ครั้งนี้ มาสนุก ทำให้ผมรู้สึกกว่าชีวิตมีความมั่นคงขึ้น ทำให้คนอายุรุ่นนี้ มีแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มันสนุกดี” ผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่ง

(<https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s> (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567))

ตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีการผลิตและสร้างอุดมการณ์แฝงผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่องที่อยู่ในรายการเพื่อให้คำอธิบายต่อผู้สูงอายุไปยังผู้ชมดังนี้

อุดมการณ์ในรายการ	รายการ เดอะวอยซ์ ซีเนียร์ไทยแลนด์	รายการ ซูเปอร์ 60+
ผู้สูงอายุ มีความแข็งแรงทั้งร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบและโครงสร้างรายการ กำหนดให้แสดงความแข็งแรงทางร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ - ภาพในรายการเน้นให้เห็นความแข็งแรง อ่อนวัยผ่านท่าทางและบุคลิกภาพ เช่น เครื่องแต่งกาย - บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ แสดงให้เห็นความแข็งแรงของผู้สูงอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบและโครงสร้างรายการ กำหนดให้แสดงความแข็งแรงทางร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ - ภาพในรายการเน้นให้เห็นความแข็งแรง ผ่านศักยภาพของร่างกาย เช่น กล้ามเนื้อ ความแม่นยำ - บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ แสดงให้เห็นความแข็งแรงของผู้สูงอายุ
ผู้สูงอายุมีความสามารถเป็นเลิศได้	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบและโครงสร้างรายการ กำหนดให้แสดงความสามารถสูงขึ้นไปผ่านเข้ารอบต่อไปจนถึงรอบชิงชนะเลิศ - ภาพในรายการเน้นให้เห็นความสามารถผ่านการแสดงออกในโชว์ 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบและโครงสร้างรายการ กำหนดให้แสดงความสามารถเพื่อพิชิตภารกิจ - เทคนิคด้านภาพในรายการเน้นให้เห็นความสามารถผ่านการแสดงออกภารกิจ

	- บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ แสดงให้เห็นความสามารถของ ผู้สูงอายุ	- บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ แสดงให้เห็นความสามารถของ ผู้สูงอายุ
ผู้สูงอายุเป็นหลัก ที่พึ่งของ ครอบครัวและสังคมได้	- รูปแบบและโครงสร้างรายการ ส่งเสริมให้นำเสนอภาพผู้สูงอายุเป็น หลักที่พึ่งพิงของครอบครัวในช่วง ก่อน-หลังการแสดงความสามารถ - นำเสนอภาพพ่อแม่เป็นกำลังใจ ให้กับผู้เข้าแข่งขัน	- รูปแบบและโครงสร้างรายการ ส่งเสริมให้นำเสนอภาพผู้สูงอายุเป็น หลักที่พึ่งพิงของครอบครัวในช่วง ก่อน-หลังการแสดงความสามารถ - นำเสนอภาพผู้เข้าแข่งขันที่เป็น ผู้สูงอายุ ทำหน้าที่ดูแลครอบครัวและ ลูกหลาน
ผู้สูงอายุคือผู้ถ่ายทอดภูมิ ปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น	- การเลือกเพลงเก่าตามช่วงวัย ถ่ายทอดให้ผู้ชมรุ่นใหม่ได้รู้จัก	- รูปแบบและโครงสร้างรายการ ส่งเสริมให้นำเสนอภาพผู้สูงอายุเป็นผู้ ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่ รุ่นในช่วงก่อนการแสดงความสามารถ - บทสนทนาในรายการแสดงให้เห็น ผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ แก่ลูกหลานรุ่นต่อไป รวมถึงพิธีกร และกรรมการได้รับแนวคิดในการ ดำเนินชีวิตจากผู้สูงวัยในรายการ นับเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอ อุดมการณ์นี้ด้วย
ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณกุศล จิตอาสาและการให้	- รูปแบบและโครงสร้างรายการเปิด ช่องทางให้นำเสนอการทำกิจกรรม เพื่อสังคมส่วนรวมได้ - ภาพในรายการมีน้อย เนื่องจาก แนวทางการนำเสนอจำกัดที่การ แข่งขันความสามารถ จึงนำภาพ จากผู้เข้าแข่งขันมาประกอบการ สนทนาในรายการ	- รูปแบบและโครงสร้างรายการเปิด ช่องทางให้นำเสนอการทำกิจกรรม เพื่อสังคมส่วนรวมได้ - ภาพในรายการมีทั้งส่วนที่นำภาพ จากผู้เข้าแข่งขันมาประกอบการ สนทนาในรายการและภาพจาก ทีมงานลงพื้นที่พาผู้เข้าแข่งขันไปมอบ

	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เข้าแข่งขันสนทนากับพิธีกรหรือกรรมการแสดงถึงการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลเป็นหลัก 	<p>ของรางวัลแก่ผู้ด้อยโอกาสตามที่ผู้เข้าแข่งขันต้องการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เข้าแข่งขันสนทนากับพิธีกรหรือกรรมการแสดงถึงกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลที่เคยทำผ่านมาและเหตุผลในการเลือกรางวัลเป็นกิจกรรมเพื่อสังคมส่วนรวม
ผู้สูงอายุ ยังเป็นวัยเรียนรู้ และเปิดรับสิ่งใหม่ได้	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบและโครงสร้างรายการเปิดช่องทางให้นำเสนอภาพการเปิดรับและเรียนรู้สิ่งใหม่ของผู้สูงอายุ - ผู้เข้าแข่งขันสนทนากับพิธีกรหรือกรรมการแสดงถึงแนวคิดและการลงมือทำสิ่งใหม่ที่ได้เรียนรู้พร้อมเปิดรับสิ่งใหม่ในวัยเกษียณ 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบและโครงสร้างรายการเปิดช่องทางให้นำเสนอภาพการเปิดรับและเรียนรู้สิ่งใหม่ของผู้สูงอายุ - ผู้เข้าแข่งขันสนทนากับพิธีกรหรือกรรมการแสดงถึงแนวคิดและการลงมือทำสิ่งใหม่ที่ได้เรียนรู้พร้อมเปิดรับสิ่งใหม่ในวัยเกษียณ
ผู้สูงอายุมีความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัวและสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างของรายการจัดวางให้เห็นความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดกระจายในทุกช่วงของรายการ - นำเสนอภาพความรัก ความอบอุ่น มุ่งเน้นให้เห็นท่าทางที่แสดงความผูกพันที่ได้รับจากครอบครัว คนใกล้ชิด - พิธีกรโน้มน้าวให้คนใกล้ชิดในครอบครัวให้กำลังใจผู้สูงอายุก่อนขึ้นเวทีแข่งขัน 	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างของรายการจัดวางให้เห็นความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดกระจายในทุกช่วงของรายการ - นำเสนอภาพความรัก ความอบอุ่น มุ่งเน้นให้เห็นท่าทางที่แสดงความผูกพันที่ได้รับจากครอบครัว คนใกล้ชิด - พิธีกรโน้มน้าวให้คนใกล้ชิดในครอบครัวให้กำลังใจผู้สูงอายุก่อนขึ้นเวทีแข่งขัน

4.4.1 ผู้สูงอายุ มีความแข็งแรงทั้งร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการคือรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์และรายการซูเปอร์ 60+ สร้างอุดมการณ์ให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังเป็นผู้ที่แข็งแรง นำเสนอภาพผู้สูงอายุที่ดูอ่อนวัย สุขภาพแข็งแรง สามารถสื่อสารโต้ตอบได้ฉับไว ผ่านการเล่าเรื่องตามโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในรายการ

4.4.1.1 ข้อกำหนดขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรายการ

ทั้ง 2 รายการกำหนดโจทย์ของรายการให้ผู้เข้าแข่งขันแสดงความสามารถ ซึ่งต้องอาศัยความแข็งแรงของร่างกายเป็นที่ตั้ง ทั้งการร้องเพลงและการทำภารกิจต่าง ๆ แสดงให้ผู้ชมได้เห็นว่าผู้สูงอายุยังคงมีร่างกายที่แข็งแรง

ส่วนการนำเสนอเกี่ยวกับสติปัญญาและจิตใจนั้นพบว่าทั้ง 2 รายการมีการเปิดโอกาสให้กรรมการได้พูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันในช่วงก่อนหรือหลังการแสดงความสามารถเพื่อให้เห็นบุคลิกภาพ ความคิดจิตใจ และไหวพริบในการสนทนาตอบโต้ได้อย่างดี

รายการซูเปอร์ 60+ ออกแบบโครงสร้างรายการให้ผู้เข้าแข่งขันได้พูดคุยกับพิธีกรและคณะกรรมการทั้งก่อนและหลังการแสดงความสามารถและพินิจภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้เห็นบุคลิกภาพและความสามารถในการสนทนาตอบโต้ได้อย่างดี

นอกจากนี้ยังพบว่าในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition ทางรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์เลือกขึ้นชื่อผู้เข้าแข่งขันและชื่อเพลง แต่ไม่ระบุอายุ เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นความสามารถของผู้เข้าแข่งขันโดยไม่คำนึงถึงอายุและจะรู้สึกประหลาดใจในความสามารถของผู้สูงอายุเมื่อได้ทราบอายุภายหลัง

4.4.1.2 ภาพผู้แข่งขันในรายการ

ภาพที่ 4.22 ความแข็งแรงของผู้เข้าแข่งขันรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=q5izFC1SJAaw&list=PLz0Wy4RWIU-mhmOXI5wbJDGsOD6avzjx> (สืบค้น 10 ตุลาคม 2567)

https://www.youtube.com/watch?v=5mZZAQm_6Bs&t=4505s (สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์นำเสนอภาพผู้แข่งขันสูงวัยในรายการผ่านการสวมใส่เครื่องแต่งกายให้ดูทันสมัยและการแสดงออกผ่านทางท่าทางและบุคลิกภาพแบบคนรุ่นใหม่

ส่วนรายการซูเปอร์ 60+ มุ่งนำเสนอภาพผู้สูงวัยที่ใช้ความสามารถผ่านศักยภาพของร่างกายในด้านต่าง ๆ เช่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความแม่นยำของสายตา ความรวดเร็วของร่างกาย ฯ

ภาพการนำเสนอผู้สูงวัยทั้งหมดนำไปสู่ความแข็งแรงของร่างกายผ่านการออกกำลังกายเป็นประจำ โดยมีการสนทนาเพื่อบอกเล่าข้อมูลการออกกำลังกาย เช่น วิ่ง ว่ายน้ำ เวทเทรนนิ่ง เพื่อทำให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้

4.4.1.3 บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ ผ่านผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขัน

รายการทั้ง 2 รายการมีการใช้เสียงบรรยายเพื่อให้ข้อมูลในการเล่าเรื่อง โดยใช้คำเรียกผู้เข้าแข่งขันเพื่อสื่อสารในเชิงบวก เช่น “รุ่นใหญ่ วัยเก๋า เสียงดี” “วัยเก๋าที่มาพร้อมความสามารถขั้นเอกอุ” หรือใช้สรรพนามเรียก

ผู้สูงอายุในรายการว่าพี่ อา ลุง ป้าหรือคุณ เป็นต้น เพื่อสื่อสารถึงผู้สูงอายุในเชิงบวก และยังเป็นบุคคลที่ยังไม่แก่จนเกินไป

พิธีกรในรายการยังเรียกผู้สูงอายุที่ดูหน้าตาและบุคลิกอ่อนกว่าวัยว่า พี่หรืออา พร้อมแสดงท่าทีตกใจในความอ่อนวัยของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุคนนั้น ๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น โต ศักดิ์สิทธิ์ได้เห็นความสามารถของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นอัจฉริยะพันธุ์เกาหลูกหน้าเลี้ยบจึงพูดว่า “ผมไม่เคยเจอคนอายุ 78 แล้วที่แข็งแรง แล้วไม่ใช่แข็งแรงเฉพาะร่างกายนะ แต่จิตใจก็แข็งแรงขนาดนี้มาก่อนครับ คือแสดงออกมาตั้งแต่ปู่เดินออกมาพูดเสียงดัง พูดอะไรทำอะไร กระฉับกระเฉง มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน มีพลัง หนุ่มตลอดกาลครับ”

(https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s) (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

พิธีกรและกรรมการยังพูดคุยสอบถามผู้สูงอายุ ช่วยเน้นให้เห็นความความแข็งแรงทางสติปัญญาและจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ในรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลแรกในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา โค้ชแถม ชรัส เพื่ออารมณได้พูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันวัย 70 ปีคนหนึ่งถึงการจดจำเนื้อเพลง

โค้ช ชรัส : ดูเนื้อเพลงระหว่างที่ร้องเพลงหรือเปล่าครับ

ผู้เข้าแข่งขัน : ร้องเพลงไม่ได้ดูเนื้อเลย เนื้ออยู่ในใจ

(https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi) (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

การสนทนาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าแข่งขันยังคงสุขภาพดี สามารถจดจำเนื้อเพลงได้เป็นอย่างดี

ในรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ยังมีตัวอย่างของการสนทนาในรายการตอบโต้กันระหว่างผู้เข้าแข่งขันกับกรรมการที่แสดงมีความแข็งแรงทางสติปัญญาและจิตใจของผู้สูงอายุ คือในฤดูกาลแรก รอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตา ผู้เข้าแข่งขันอายุ 63 ปี สามารถพูดจาโต้ตอบได้ทันท่วงที เมื่อโค้ชถามว่าชื่ออะไร โดยตอบว่า “ชื่อเก่ง ญัฐวิรัช เลิศฤทธิวิมานแมน แต่เพื่อนมักจะต่อให้ว่าแดนชั้นสวรรค์ชั้นฟ้า มหาพรหมยมพญา” และบอกว่าไม่ได้อยากร้องเพลงเรียกพี่ได้ไหมตามเนื้อเพลงต้นฉบับ แต่อยากร้องว่า “เลือกพี่ได้ไหม ให้พี่ได้ไปต่อในรอบน็อกเอาท์ หากไม่เลือกพี่คงชิมเซา น้ำตาไหลพราว ไม่ได้เข้ารอบต่อไป” เป็นการแปลงเนื้อเพลงให้เข้ากับการแข่งขันของตนเอง นับเป็นการแสดงออกถึงไหวพริบปฏิภาณและความเป็นคนอารมณ์ดี

(https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi) (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

4.4.2 ผู้สูงอายุ มีความสามารถเป็นเลิศ

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์สร้างอุดมการณ์ให้ผู้สูงอายุมีความเป็นเลิศผ่านการแสดงความสามารถของตนเองให้ผู้ชมได้เห็นในรายการ

4.4.2.1 ข้อกำหนดขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรายการ

รูปแบบรายการเกมโชว์ทั้ง 2 รายการมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้เปิดเผยความสามารถของตนเองและแสดงศักยภาพเพิ่มขึ้นไปตามโครงสร้างของรายการ กล่าวคือรายการเกมโชว์แต่ละรายการต่างออกแบบให้ผู้เข้าแข่งขันได้แสดงความสามารถตามที่ตนเองเตรียมมาในรอบแรกหรือครั้งแรกที่ได้พบเจอกัน จากนั้นโครงสร้างของรายการได้กำหนดโจทย์หรือภารกิจที่ต้องการยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ไทยแลนด์กำหนดให้การแข่งขันแบ่งออกเป็น 3 รอบ คือ รอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition ให้ผู้สูงอายุได้เลือกร้องเพลงตามที่ตนเองเตรียมมาตามความถนัดเพื่อแสดงความสามารถให้โค้ชตัดสินเลือกผ่านเข้ารอบ จากนั้นจึงเป็นการแข่งขันรอบแพ้คัดออกหรือ Knockout แข่งขันกับผู้เข้าแข่งขันที่ผ่านเข้ารอบแรกมาด้วยกัน และรอบสุดท้ายคือรอบชิงชนะเลิศหรือ Final ต้องแข่งขันกับผู้สูงวัยที่เป็นตัวแทนของแต่ละทีมซึ่งเป็นผู้มีความสามารถสูงที่สุดในทีม โดยจะเห็นได้ว่าการแข่งขันในรอบลึกขึ้นผู้สูงอายุจะต้องแข่งขันกับผู้ที่มีความสามารถสูงขึ้น ดังนั้นผู้เข้าแข่งขันจึงต้องแสดงศักยภาพของตนเองให้มากขึ้นด้วย เพื่อให้โค้ชตัดสินใจเลือกให้ผ่านเข้ารอบไปจนเป็นผู้ชนะเลิศ

รายการซูเปอร์ 60+ ออกแบบการนำเสนอรายการให้ผู้สูงอายุเริ่มต้นด้วยการแสดงความสามารถเฉพาะตัวเพื่อให้กรรมการและผู้ชมได้เห็น จากนั้นพิธีกรนำเสนอภารกิจที่ยากขึ้นตั้งแต่ 1-3 ภารกิจตามที่ทางรายการกำหนด เพื่อให้ผู้สูงวัยใช้ความสามารถที่มีไปพิชิตภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จ โดยความยากของภารกิจที่ทางรายการกำหนดเพื่อยกระดับศักยภาพของผู้สูงอายุ เช่น เพิ่มน้ำหนักของวัตถุในการยกหรือแบกหาม เพิ่มระยะทางในการทดสอบความแม่นยำ ลดเวลาในการทำภารกิจหรือการเพิ่มอุปสรรคให้ภารกิจยากขึ้น เป็นต้น

ภาพที่ 4.23 แกรับเชิญในการทำภารกิจของผู้เข้าแข่งขันรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=btOYnlu57mw> (สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2568)

<https://www.youtube.com/watch?v=ZCHik9fyaJs> (สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2568) และ

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

รายการซูเปอร์ 60+ ออกแบบโจทย์สร้างภาพลักษณ์ผู้สูงอายุมีความเป็นเลิศผ่านการคัดเลือกแกรับเชิญระดับมืออาชีพร่วมทดสอบหรือแสดงความสามารถร่วมกับผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันในรายการเพื่อยกระดับความสามารถของผู้สูงอายุให้ผู้ชมได้เห็นว่ามีความทัดเทียมระดับมืออาชีพ โดยแกรับเชิญที่เชิญมาร่วมรายการได้แก่ นักร้องที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในวงการ เช่น จินตหรา พูนลาภ พิท พล และนักกีฬาทีมชาติ นักกีฬาเยาวชนทีมชาติ โดยรายการซูเปอร์ 60+ ที่ออกอากาศตอนสุดท้าย (EP.42) อัศจรรย์ะพันธุ์เก่าลูกหน้าเลียบผู้สูงอายุวัย 76 ปี เป็นอดีตนักกีฬารักบี้ของคณะในช่วงที่ศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ทางรายการจึงเชิญนักกีฬาซูโม่ทีมชาติมาร่วมภารกิจทดสอบความแข็งแรงของร่างกายผู้สูงวัย

นอกจากนี้ช่องยูทูปของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ตั้งชื่อคลิปโดยระบุสรรพนามหน้าชื่อผู้เข้าแข่งขันว่า “อา” เพื่อยกย่องผู้เข้าแข่งขันที่มาแสดงความสามารถด้านการร้องเพลง เหมือนเหล่าศิลปินนักร้องรุ่นใหญ่มักใช้สรรพนามเรียกแทนกันด้วยคำ ๆ นี้ เพื่อเป็นการให้เกียรติและยอมรับความสามารถของกันด้วย

4.4.2.2 ภาพการแสดงความสามารถของผู้แข่งขันในรายการ

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์นำเสนอภาพผู้แข่งขันสูงวัยเป็นผู้มีความสามารถเป็นเลิศผ่านการแสดงออกผ่านทางท่าทางและการร้องเพลงด้วยพลัง เช่น

ภาพที่ 4.24 ผู้สูงอายุแสดงความสามารถร้องเพลงในรายการเดอะ อวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567)

รอบสุดท้ายหรือรอบ Final ของรายการเดอะ อวอยซ์ ซีเนียร์ไทยแลนด์ ฤดูกาลที่ 2 มีการแนะนำผู้เข้าแข่งขันสูงวัยที่ผ่านถึงรอบสุดท้ายด้วย VTR สื่อสารความสามารถตามจุดเด่นของผู้สูงวัยที่เป็นผู้แข่งขัน เช่น ผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งแสดงพลังในการร้องและแสดงท่าทางในทุกกรอบที่ผ่านมา ทางรายการจึงสื่อสารด้วยภาพการโชว์พลังการร้องและการแสดง มีเสียงบรรยายประกอบว่า “อาเป๊ยก หนุ่มใหญ่วัยเก๋าที่สร้างความประทับใจมาแล้วในทุกโชว์ที่เขาได้เปล่งพลังเสียง และนี่จะเป็นการโชว์พลังเสียงครั้งสำคัญของเขาคนนี้กับเพลงฤดูที่ฉันทงา มาให้กำลังใจกับอาเป๊ยกไปพร้อม ๆ กันครับ”

ภาพที่ 4.25 ผู้สูงอายุแสดงความสามารถในการฟิตเนสในรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBySvo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568) และ

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

รายการซูเปอร์ 60+ ใช้เทคนิคด้านภาพ เลือคมุมกล้อง ภาพเคลื่อนไหวช้าลง และภาพกราฟิก เพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงความสามารถของผู้เข้าแข่งขันมาการพิชิตภารกิจได้ชัดเจน มุ่งเน้นหรือโชว์ให้เห็นความสามารถของผู้เข้าแข่งขันใช้ความสามารถผ่านศักยภาพของร่างกายในด้านต่าง ๆ ให้ผู้ชมรู้สึกถึงความสามารถพิเศษนั้น เช่น ภาพผ่านไหล่ผู้เข้าแข่งขันให้เห็นระยะห่างที่ต้องเล็งหน้าไม้ไปยังเป้าหมาย และภาพเคลื่อนไหวแบบช้าของลูกศรจากหน้าไม้เคลื่อนที่ไปปักแอปเปิ้ลทะลุทั้ง 3 ลูกอย่างแม่นยำ หรือภาพมุมสูงที่ผู้เข้าแข่งขันใช้พลังกำลังแขนในการปั่นป่าย รวมถึงการใช้กราฟิกบอกข้อมูลของอุปสรรคที่ผู้เข้าแข่งขันต้องเผชิญประกอบภาพการทำภารกิจ

ภาพการแสดงความสามารถของผู้สูงวัยทั้งหมดนำไปสู่ความสามารถเป็นเลิศ ผ่านการแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในรายการ เน้นย้ำภาพของผู้สูงวัยคือผู้มีความสามารถเป็นเลิศ

4.4.2.3 บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ ผ่านผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขัน

รายการทั้ง 2 รายการมีการใช้เสียงบรรยาย บทสนทนาของผู้อยู่ในรายการเพื่อมุ่งสร้างภาพผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถเป็นเลิศ ตอกย้ำอุดมการณ์ผู้สูงอายุในเชิงบวก เช่น ในช่วงเปิดรายการทางรายการแนะนำผู้เข้าแข่งขันด้วยประโยคที่พูดถึงผู้สูงอายุมีความสามารถ เช่น “รุ่นใหญ่ วัยเก๋า เสียงดี” และ “วัยเก๋าที่มาพร้อมความสามารถขั้นเอกอู” เป็นต้น

ภาพที่ 4.26 บุคคลในหน้าจอแสดงความชื่นชมผู้สูงวัยในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=q5izFC1SJAaw&list=PLzoWy4RWIU-mhmOXI5wbJDGsOD6avzjx> (สืบค้น 10 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

ระหว่างผู้เข้าแข่งขันสูงอายุโชว์ความสามารถ ทางรายการมักนำเสนอภาพบุคคลอื่น ๆ เช่น พิธีกร กรรมการ ผู้ชม ผู้เข้าแข่งขันคนอื่น แสดงสีหน้า ท่าทางและคำพูดที่แสดงความชื่นชม ตกตะลึงในความสามารถนั้น เช่น รายการซูเปอร์ 60+ ตอนอัจฉริยะพันธุ์เก้าลูกหน้าเลียบ นักกีฬาซูโม่ทีมชาติไทยที่เป็นแชมป์เชิญร่วมภารกิจทดสอบความแข็งแรงของผู้เข้าแข่งขัน พุดยกย่องผู้เข้าแข่งขันว่า “แข็งแรงมากเลยนะครับ สำหรับอายุเท่านี้ สุดยอดครับ” (https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s) (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

4.4.3 ผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่พึงของครอบครัวและสังคมได้

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีการนำภาพของผู้สูงอายุในการทำหน้าที่เป็นสิ่งที่พึงของครอบครัวและสังคมได้ เช่น การทำงานหารรายได้เลี้ยงครอบครัว การดูแลบ้านและทำงานบ้าน การดูแลลูกหลาน การเป็นที่พึ่งพิงทางใจให้กับลูกหลาน นำเสนอผ่านช่วงก่อนและหลังการแสดงความสามารถ โดยพิธีกรและกรรมการซักถามพูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ภาพที่ 4.27 ผู้สูงอายุเป็นที่พึ่งพิงทางกายและใจในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s> (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

การทำงานหารายเลี้ยงเลี้ยงตนเองและครอบครัวพบในเนื้อหารายการทั้ง 2 รายการ เช่น ทำธุรกิจส่วนตัว ทำนา ขายไอศกรีม รับจ้างทั่วไป โดยเนื้อหาในตอนแรกของรายการซูเปอร์ 60+ ที่นำเสนอเรื่องของอัจฉริยะพันธุ์ เก๋านั่งสติ๊ก ช่วงแนะนำผู้เข้าแข่งขันผู้สูงอายุวัย 60 ปีที่ยังคงเขาที่ทำงานได้พูดถึงการทำงานในวัยผู้สูงอายุว่า “สู้รับสู้เพื่อลูกเพื่อหลาน ชีวิตคนเราทำไหวก็ต้องทำ เราไม่ทำแล้วใครจะทำ ต้องทำก็เพื่อลูกกับหลานนี้แหละ 2 คน” (<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s>) (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567)

ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานประจำแล้ว ทางรายการซูเปอร์ 60+ ยังนำเสนอภาพของผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่ ช่วยดูแลบ้าน ทำงานบ้าน ทำอาหารและเลี้ยงหลาน

“ผู้สูงอายุคือร่มโพธิ์ร่มไทร” เป็นสิ่งที่ทางรายการนำเสนอผ่านตัวอย่างกิจกรรม 2 รูปแบบ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวที่มาร่วมกันเชียร์ผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งที่อยู่ด้านหลังเวทีได้โทรศัพท์ถึงคุณแม่ของผู้เข้าแข่งขันที่อยู่บ้านพร้อมเปิดกล้องมาร่วมเชียร์ผู้เข้าแข่งขันด้วย และ 2) ในฤดูกาลที่ 2 ตอนที่ 4 ผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งอายุ 60 ปี พูดถึงแม่ที่เสียชีวิตไปแล้วว่า “อยากขอกำลังใจญาติพี่น้อง รวมถึงแม่ แม่ที่เสียชีวิตไปแล้วเขาชอบดูรายการนี้มาก อยากบอกแม่ว่าหนูได้มาออกอากาศแล้วนะ เหมือนกับที่แม่ชอบดู อย่างที่แม่ตั้งใจไว้แล้ว หนูจะทำให้เต็มที่” (<https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s>) (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567)

นอกจากนี้ในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุยังต่อยอดคุณค่าผู้สูงอายุเป็นผู้ไม่ยอมแพ้ ไม่ใช่ไม่ใกล้ฝั่งและยังมีความหวังในชีวิต เช่น รายการเดอะวอยส์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ให้กำลังใจผู้สูงอายุที่ถูกรอผ่านพิธีกรหรือเสียงบรรยายในรายการให้ผู้เข้าแข่งขันต่อสู้ต่อไปและให้กลับมาสมัครแข่งขันอีกในโอกาสหน้า

4.4.4 ผู้สูงอายุ ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น

อุดมการณ์เรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นโดยผู้สูงอายุพบในเนื้อหารายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์แตกต่างกันในสองรายการคือรายการซูเปอร์ 60+ มุ่งเน้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากทักษะเฉพาะตัวและวิชาชีพของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ ในขณะที่รายการเดอะ วอยส์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์พบว่าผู้สูงอายุถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการเลือกเพลงเก่าที่เคยได้รับความนิยมในอดีตมาขับร้อง

ให้ผู้ชมรุ่นใหม่ได้รู้จักทั้งเพลงลูกกรุง เช่น เพลงจ้อเพราะรัก ของธำนิษฐา อินทรเทพ เพลงอย่ามารักฉันเลย ของดาวใจ ไพจิตร เพลงถึงแม้ที่จะขี้เมา ของนริศ อารีย์ และเพลงท่าฉลอม ของชรินทร์ นันทนาคร หรือเพลงสากลในยุค 60's และ 70's เช่น เพลง It's Now or Never ของ Elvis Presley และเพลง Play That Funky Music ของ Wild Cherry เป็นต้น

4.4.4.1 ข้อกำหนดขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรายการ

จุดเริ่มต้นของรายการเกมโชว์ซูเปอร์ 60+ เน้นการแข่งขันความสามารถของผู้สูงอายุควบคู่การนำเสนอเรื่องราวของผู้สูงอายุที่ผ่านเรื่องราวชีวิตมาหลายสิบปีเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนได้ จึงเป็นพื้นที่ให้เห็นมิติต ความคิดของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.28 ผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLBQ> (สืบค้น 23 มกราคม 2568) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=btOYnlu57mw> (สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2568)

โครงสร้างของรายการซูเปอร์ 60+ ในช่วงต้นรายการมีการเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันสูงอายุพบว่ารายการนำเสนอภาพของผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ของตนเองให้ลูกหลานในรุ่นต่อไป เช่น การสอนตีพิณ การสอนงานช่างไม้ เป็นต้น

4.4.4.2 บทสนทนาในรายการ ผ่านผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขัน

รายการซูเปอร์ 60+ มีการใช้บทสนทนาที่กรรมการพูดคุยสอบถามเรื่องราวของผู้สูงวัยในช่วงเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันเพื่อมุ่งต่อยอดภาพการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นต่อไป เน้นย้ำภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในเชิงบวก เช่น ตอนอัจฉริยะพันธุ์เก่าหน้าไม้ ผู้เข้าแข่งขันพูดถึงความสามารถในการยิงหน้าไม้ว่าได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อและนำความรู้การยิงหน้าไม้ไปถ่ายทอดต่อให้หลาน ๆ หรือตอนอัจฉริยะพันธุ์เก่าพิณ ผู้เข้าแข่งขันที่เป็นครูพิณต้องการนำความรู้เรื่องพิณเพื่อถ่ายทอดสืบทอดให้ลูกหลานในอนาคต เปิดบ้านสอนการตีพิณ

ให้เด็ก ๆ เรียนฟรี รุ่นละ 15 คน ให้มีความรู้และความสามารถในการติดเพื่อรักษาศิลปะดนตรีอีสาน รวมถึงตอนอัจฉริยะพันธุ์เก้าเทพแห่งไม้ ผู้เข้าแข่งขันได้เรียนรู้การใช้ชีวิตเข้าป่าหาไม้ตามพ่อที่เป็นช่างไม้ ทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับไม้ ได้เป็นช่างไม้ตามพ่อ และหวังถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับไม้หวังให้ลูกได้สืบต่อ

ผู้เข้าแข่งขัน : โย พ่อกหาเครื่องไม้เครื่องมือให้แล้วนะ ต้องฝึกหัดทุกอย่างอย่างจริงจัง จะได้เก่งเหมือนพ่อ”

(<https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLbQ>) (สืบค้น 23 มกราคม 2568)

ทั้งหมดที่นำเสนอมาในรายการนี้จึงนับเป็นการถ่ายทอดความรู้กันมาเป็นภูมิปัญญาในครอบครัวและชุมชน

นอกจากนี้ในตอนอัจฉริยะพันธุ์เก้าลูกหน้าเลี้ยยังใช้การเล่าเรื่องผ่านพิธีกรรมและกรรมกรในช่วงท้ายของรายการ เพื่อสื่อสารการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่นด้วยการให้พิธีกรรมพูดคุยกับกรรมกรถึงความพิเศษของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นสูงอายุ ภายหลังจากผู้เข้าแข่งขันเดินออกจากเวทีไปแล้ว

พิธีกร : ผมทิ้งในพลังชีวิตของคุณปู่ที่แกมอบให้กับคนที่อยู่รอบข้าง

กรรมกร : พอดูแล้ว การอยู่อย่างมีประโยชน์ มันส่งมอบ มันทำให้ไม่รู้สึกเศร้ากับชีวิตที่เหลือเลย มีแต่เป้าหมาย พลังชีวิตมันเยอะมากเลย (https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s) (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

4.4.5 ผู้สูงอายุใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศล จิตอาสาและการให้

รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์และรายการซูเปอร์ 60+ ซึ่งเป็นรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ มีการนำเสนอให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีการใช้ความสามารถของตนเองเกิดประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม เช่น การเป็นจิตอาสาและการมอบสิ่งของให้ผู้ด้อยโอกาสกว่า เป็นต้น

4.4.5.1 ข้อกำหนดขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรายการ

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการมีการวางโครงสร้างรายการในการสร้างภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุให้เป็นผู้ใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมต่างกันไป

รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์วางโครงสร้างรายการให้ผู้เข้าแข่งขันสามารถแนะนำตัวเองผ่านการสนทนากับโค้ชในรายการ เป็นช่องทางให้ผู้ชมได้ทราบว่าผู้สูงอายุนำความสามารถด้านการร้องเพลงมาช่วยเหลือสังคมและชุมชนได้

รายการซูเปอร์ 60+ ออกแบบโครงสร้างรายการให้ผู้เข้าแข่งขันได้พูดคุยกับพิธีกรและคณะกรรมการทั้งก่อนและหลังการแสดงความสามารถพิชิตภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดและการดำเนินชีวิตถ่ายทอดให้เห็นถึงการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและส่วนร่วมได้ เช่น จิตอาสาในโรงพยาบาล สอนศิลปะและกีฬา รวมถึงทางรายการยังเปิดกว้างในการกำหนดรางวัลเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการ เป็นการเปิดโอกาสให้เห็นถึงภาพลักษณ์นี้ผ่านการเลือกรางวัลเป็นการมอบสิ่งของหรือทำบุญต่อผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคม เช่นผู้สูงอายุและเยาวชน

4.4.5.2 ภาพผู้แข่งขันทำกิจกรรมสาธารณะกุศลในรายการ

ภาพที่ 4.29 ผู้สูงอายุใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศล

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s> (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

<https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLBQ> (สืบค้น 23 มกราคม 2568) และ

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์นำเสนอเรื่องของผู้แข่งขันสูงวัยใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลผ่านภาพในรายการน้อยมาก เนื่องจากรูปแบบรายการมุ่งเน้นการแข่งขันแสดงความสามารถ

เพียงอย่างเดียว ไม่มีการออกไปถ่ายทำกิจกรรมดังกล่าว ทางรายการนำภาพถ่ายการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลที่ผู้เข้าแข่งขันบันทึกไว้เองมาใช้แทรก (insert) ประกอบการสนทนาถึงเรื่องราวเท่านั้น และทางรายการยังเลือกนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ความสามารถของผู้สูงวัยมาทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลผ่านการพูดคุยของโค้ชกับผู้แข่งขันในรายการ

ส่วนรายการซูเปอร์ 60+ ให้พื้นที่ในการนำเสนอเรื่องของผู้แข่งขันสูงวัยใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลผ่านภาพในรายการมากกว่ารายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ เนื่องจากรูปแบบรายการมีการนำเสนอเรื่องราวและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุควบคู่ไปกับการแสดงความสามารถ ทางรายการจึงใช้ภาพถ่ายการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลทั้งจากที่ผู้เข้าแข่งขันบันทึกไว้เองมาแทรก (insert) ประกอบการสนทนาถึงเรื่องราวดังกล่าวและภาพบรรยากาศที่ทีมงานไปถ่ายทำกิจกรรมสาธารณะกุศลที่เกิดขึ้นจากรางวัลที่ผู้สูงอายุต้องการ เช่น การนำรางวัลเป็นสิ่งของไปมอบให้ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา หรือการนำอุปกรณ์กีฬาไปมอบให้กับเด็ก ๆ ทั่วประเทศได้เล่นกีฬา เป็นต้น นอกจากนี้ในรายการซูเปอร์ 60+ ยังมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ความสามารถของผู้สูงวัยมาทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลผ่านการพูดคุยของโค้ชกับผู้แข่งขันในรายการอีกด้วย

4.4.5.3 บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ ผ่านผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขัน

รายการทั้ง 2 รายการมีการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงวัยใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลผ่านพิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขันเพื่อสื่อสารสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับผู้สูงอายุในฐานะผู้ทำประโยชน์ให้กับสังคมได้

ผู้เข้าแข่งขันในรายการบอกเล่าเรื่องการใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลในช่วงต่าง ๆ ของรายการ เช่น ผู้เข้าแข่งขันรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์คนหนึ่ง อายุ 63 ปี เป็นนักร้องจิตอาสา ช่วยสร้างความผ่อนคลายให้ผู้ป่วยในโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยาและบ้านคนชราที่นครชัยศรีมาเป็นระยะเวลาประมาณ 20 ปี

ผู้เข้าแข่งขัน : การทำให้คนอื่นมีความสุข เราก็มีความสุข เมื่อจิตใจเราจริงก็เป็นยาอย่างดี

(https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi) (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

ผู้เข้าแข่งขันรายการซูเปอร์ 60+ ที่เป็นข้าราชการบำนาญกองทัพเรือมาพร้อมภริยาบอกกับคณะกรรมการว่าต้องการรางวัลเป็นการให้

ผู้เข้าแข่งขัน : รางวัลที่ผมอยากได้คือผมอยากพาภรรยาไปทำบุญกับผู้สูงอายุครับ

ภรรยาผู้เข้าแข่งขัน : นี่คือการผืนเลย คือทำเพื่อผู้อื่น เพราะคิดว่าเราสองคนพอแล้วในชีวิต แล้ววันเวลาที่เหลืออยู่ก็ทำเพื่อผู้อื่น เป็นผู้ให้ เราสองคนจะมีความสุขมากถ้าได้เป็นผู้ให้ การเป็นผู้รับพอแล้วสำหรับเรา”

(<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRByVo>) (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

อุดมการณ์เชิงบวกของผู้สูงอายุในการเป็นผู้ให้ ผู้ทำประโยชน์ต่อสังคมผ่านรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์แสดงให้เห็นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ เช่น การเป็นจิตอาสาเล่นดนตรีในโรงพยาบาล การหาทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมภายในโรงพยาบาล การสอนศิลปะและกีฬาแก่เยาวชน รวมถึงการบริจาคสิ่งของให้คนด้อยโอกาส ช่วยเน้นย้ำภาพเชิงบวกของผู้สูงวัยที่ เป็นผู้สร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและส่วนรวม

4.4.6 ผู้สูงอายวยังเป็นวัยเรียนรู้และเปิดรับสิ่งใหม่ได้

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์นำเสนอให้เห็นว่าผู้สูงอายุพร้อมเปิดรับเรียนรู้สิ่งใหม่ และยังเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา โดยนำเสนอผ่านความคิด การลงมือปฏิบัติของผู้สูงอายุให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

4.4.6.1 ข้อกำหนดขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรายการ

โครงสร้างของรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์และรายการซูเปอร์ 60+ เปิดโอกาสให้พิธีกรและกรรมการได้พูดคุยสอบถามผู้เข้าแข่งขันในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น เปิดตัวผู้เข้าแข่งขันและแนะนำตัว ระหว่างการโชว์ความสามารถ และภายหลังการโชว์ความสามารถพิชิตภารกิจเสร็จสิ้น ทำให้ทางรายการสามารถนำเสนอภาพของผู้สูงอายุเป็นผู้ที่พร้อมเปิดรับ เรียนรู้สิ่งใหม่ในชีวิตและทำให้ผู้ชมเห็นว่าวัยเกษียณยังเป็นวัยเรียนรู้ได้ตลอดไม่จบสิ้น ตัวอย่างเช่น รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ฤดูกาลแรก ในรอบรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition มีผู้เข้าแข่งขันสองคนพูดการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่นับเป็นสิ่งใหม่ของผู้สูงวัย โดยผู้เข้าแข่งขันคนหนึ่งเปิดดูทิวทัศน์รายการและใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูลเพื่อหารายละเอียดเกี่ยวกับการสมัครเข้าร่วม

รายการ ส่วนผู้เข้าแข่งขันอีกคนหนึ่งอายุ 67 ปีแล้ว แต่ยังเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้โปรแกรมเพื่อเข้าร่วมชุมชนออนไลน์ ทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจร่วมกับคนทั่วโลกที่สนใจในกิจกรรมเดียวกัน คือการร้องเพลง เล่นดนตรี

4.4.6.2 บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ ผ่านผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขัน

การศึกษาเนื้อหาของรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์พบว่ารายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์และรายการซูเปอร์ 60+ ต่างมีบทสนทนาของพิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขันที่น่าเสนอให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังอยู่ในวัยเรียนรู้และเปิดรับสิ่งใหม่ได้ เช่น

ผู้เข้าแข่งขันรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลแรก อายุ 60 ปี เล่าให้โค้ชทั้ง 4 คนฟังหลังร้องเพลงจบถึงจุดมุ่งหมายในการมาสมัครแข่งขัน

ผู้เข้าแข่งขัน : ที่มานี้เพราะอยากได้ความรู้ จะนำไปสอนนักเรียนที่โรงเรียน ผมคิดว่าการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด อยากทราบอะไรที่เราไม่เคยทราบ เอาไปบอกเด็ก ๆ ว่าครูรู้มาจากโค้ชคนนี้ ๆ นะ

(https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi) (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

โค้ชแสดมป์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุข รู้สึกทึ่งเมื่อทราบว่าผู้เข้าแข่งขันวัย 67 ปี เลือกร้องเพลงอย่างเหงา ๆ ของสิงโต นำโชค จึงพูดกับผู้เข้าแข่งขันว่า

โค้ชแสดมป์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุข : เลือกเพลงใหม่มาเลยนะครับ

โค้ชแต่ม ชรัส เฟื่องอารมณ์ : รุ่นเราต้องแบบนี้ใช่ไหม

โค้ชแสดมป์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุข : พี่เจียบทำให้คนดูเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ เซอร์ไพรส์ว่าคนอายุ 67 ยังร้องเพลงใหม่ ๆ ได้ ถ้าไม่ได้บอกว่าเป็นเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ตอนที่ผมหันหลังอยู่เนี่ย ผมคิดว่ารุ่นเดียวกัน เพราะว่าเสียงหนุ่มมาก วิธีการร้องมันใหม่มาก เหมือนคนที่ฟังเพลงสมัยใหม่และหัดร้องกับมันตลอดเวลา

(https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi) (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

พิธีกรพูดคุยโต้ตอบกับผู้เข้าแข่งขัน อายุ 67 ปี ที่เดินกลับมาหลังเวทีหลังจากแข่งขันเสร็จ ถึงการเลือกเข้าทีมโค้ชแสดมป์ - อภิวัชร เอื้อถาวรสุข ซึ่งเป็นโค้ชที่อายุน้อยที่สุดในรายการ แสดงความคิดเห็นในการเปิดรับสิ่งใหม่ และยังอยู่ในวัยพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้

พิธีกร : ผมคุยกับลูกคุณอาแล้วว่าเลือกใคร ผมทายถูกว่าอยากอยู่กับน้อง ๆ เด็ก ๆ บ้าง

ผู้เข้าแข่งขัน : ครับอยากเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ

พิธีกร : เยี่ยม เหม่มาก แจ่มจริง ๆ

(https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi) (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

ส่วนในรายการซูเปอร์ 60+ ตอนอัจฉริยะพันธุ์เก่าดนตรีจากแก้วบรันดี ผู้เข้าแข่งขันที่อายุ 69 ปี จากกรุงเทพมหานครเล่าถึงให้คณะกรรมการฟังถึงจุดเริ่มต้นความสนใจในการเล่นดนตรีด้วยแก้วบรันดี ใช้เวลาเรียนรู้ในช่วงเริ่มต้นเกษียณอายุเป็นงานอดิเรกแล้วฝึกฝนจนชำนาญ คณะกรรมการฟังแล้วเกิดความประทับใจ

ภาพที่ 4.30 ผู้สูงอายุโชว์การแสดงดนตรีด้วยแก้วบรันดีและพูดคุยถึงการเรียนรู้สิ่งใหม่ในวัยเกษียณ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLBQ> (สืบค้น 23 มกราคม 2568)

ครูเงาะ รสสุคนธ์ กองแก้ว : รายการนี้กำลังจะเปลี่ยนเทรนด์ความเชื่อให้กับคน เปลี่ยนแนวคิดของคนทีในอดีตอาจบอก โอ๊ย อายุปุนนี้แล้วจะไปทำอะไร แต่จากนี้ไปอายุ 70 80 คนทั่วไปก็จะบอกว่าเพิ่งอายุเท่านั้นเอง ยัง

ทำอะไรได้อีกตั้งเยอะ อย่างคุณลุงเป็นตัวอย่างเลย อายุ 55 เริ่มต้นฝึก แล้วก็ทำมาอย่างต่อเนื่อง... วันนี้คุณลุงมาเป็นแบบอย่างให้การใช้ชีวิตทั้งคนทั่วไปและหมู่ศิลปินทั้งหลายได้เป็นกำลังใจในการทำงานของตนเองต่อไป”

โต ศักดิ์สิทธิ์ เวชสุภาพร : ผมชื่นชมตรงที่คุณลุงไม่หยุดที่จะหาสิ่งใหม่ ๆ ให้กับชีวิตตัวเอง รุ่นนี้แล้วยังออกไปเล่นเจอคนมากมาย ยิ่งรู้ว่าเริ่มเล่นตอนอายุ 55 ยิ่งรู้สึกแบบคนเราไม่มีคำว่าสายถ้าอยากจะทำอะไร

เสนาหอย เกียรติศักดิ์ อุดมนาค : ลุง ลุงสอนให้เรารู้เลยว่าอายุมันไม่ใช่สิ่งจะมาฆ่าความสามารถของคน มีแต่เพิ่มพูน ตอนนี้จะเห็นว่าคนแก่ คนอายุเยอะ ความสามารถน่าจะน้อยลง ๆ แต่ผมว่าเท่าที่ดูนี้นะความสามารถจะเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ผมหวังว่าในประเทศไทยจะมีแบบนี้อีก

(<https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLBO>) (สืบค้น 23 มกราคม 2568)

4.4.7 ผู้สูงอายุมีความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัวและสังคม

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์นำเสนอภาพผู้สูงอายุมาพร้อมสมาชิกในครอบครัวและสังคมรอบตัว เช่น คู่ชีวิต พี่น้อง ลูกหลาน เพื่อนข้างบ้าน เพื่อนร่วมงานและลูกศิษย์ เพื่อสื่อสารให้เห็นความผูกพันของผู้สูงอายุกับครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

4.4.7.1 ข้อกำหนดขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรายการ

โครงสร้างของรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์จัดวางการนำเสนอให้ผู้ชมเห็นความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดที่อยู่กระจายในทุกช่วงของรายการ ตั้งแต่ช่วงเปิดตัวผู้เข้าแข่งขัน ช่วงระหว่างการแข่งขันเพื่อพิชิตภารกิจ ช่วงประกาศผลการตัดสิน จนถึงช่วงหลังแข่งขันเสร็จสิ้น และเลือกนำเสนอภาพของผู้สูงอายุที่มีความสุขท่ามกลางสมาชิกในครอบครัวและบุคคลที่ให้ความรัก ความเคารพนับถือนับเป็นการช่วยต่อยอดอารมณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุในเชิงบวก

4.4.7.2 ภาพความผูกพันของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและสังคม

การศึกษาเนื้อหารายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์และรายการซูเปอร์ 60+ พบว่าทั้ง 2 รายการต่างนำเสนอภาพความรัก ความอบอุ่นที่ผู้สูงอายุที่รับจากสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดผ่านการแสดงความยินดี การให้กำลังใจ

ภาพที่ 4.31 ความผูกพันของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและสังคมที่นำเสนอในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUVtOLDofT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567)

ภาพความผูกพันของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและสังคมที่นำเสนอผ่านรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มุ่งเน้นให้เห็นท่าทางที่แสดงความผูกพัน เช่น การกอด การจูบมือ การจับมือ การหอมแก้ม และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน รวมถึงการนำเสนอภาพสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดตัวแสดง ความสนใจ ความใส่ใจ ส่งกำลังใจเชียร์ผู้สูงวัย

4.4.7.3 บทบรรยาย บทสนทนาในรายการ ผ่านผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขัน

การศึกษาเนื้อหาในหัวข้อนี้พบว่าพิธีกรและกรรมการทำหน้าที่สื่อสารเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและสังคมได้

ภาพที่ 4.32 การแสดงความผูกพันของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวก่อนขึ้นเวทีแสดงความสามารถ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567)

ในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ตอนแรกของฤดูกาลที่ 2 ออกอากาศเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2563 พิธีกรพูดโน้มน้าวให้สมาชิกคนใกล้ชิดในครอบครัวให้กำลังใจผู้สูงอายุที่กำลังจะขึ้นเวทีแข่งขัน ลูกชายที่มาด้วยจึงหันไปกอดแม่ นับเป็นการช่วยสร้างความผูกพันระหว่างผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุกับคนใกล้ชิด เชื่อมความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมของผู้สูงวัยให้แน่นแฟ้นขึ้น

เกณฑ์การวิเคราะห์ด้านอุดมการณ์ในการผลิตและสร้างความหมายของผู้สูงอายุในสื่อโทรทัศน์พบว่า ทีมงานของรายการใช้รูปแบบการนำเสนอผ่านภาพและคำพูดของผู้เข้าแข่งขัน พิธีกร กรรมการ และเสียงบรรยายตามโครงสร้างรายการเพื่อต่อยอดภาพตัวแทนผู้สูงอายุเป็นผู้มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ มีความรู้ ความสามารถ มุ่งมั่นและพยายามเพื่อเป้าหมายในชีวิต พร้อมเรียนรู้เปิดรับสิ่งใหม่ รวมถึงมีความผูกพันและเป็นที่ยิ่งของครอบครัว ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลได้

4.5 รูปแบบการผลิตและสร้างความหมายในอุดมการณ์ผู้สูงอายุทางสื่อโทรทัศน์

การศึกษาเนื้อหารายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์พบว่ารูปแบบของรายการที่ผลิตเพื่อสร้างอุดมการณ์ของผู้สูงอายุในเชิงบวกเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์รูปแบบรายการที่สร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านการนำเสนอภาพ (Visual) ด้วยการออกแบบฉากและเวที การใช้กราฟิก การเคลื่อนไหวกล้อง การใช้มุมกล้อง รวมถึงการสื่อความหมายผ่านรูปแบบของภาพ เป็นต้น

4.4.1 เทคนิคงานศิลปกรรมช่วยเปลี่ยนความหมายของผู้สูงวัยในรายการโทรทัศน์

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีการออกแบบฉากในสตูดิโอ สร้างเวทีสำหรับเป็นพื้นที่การแสดงความสามารถให้ดูน่าสนใจ ออกแบบกราฟิกสดใส ช่วยสร้างบรรยากาศในรายการให้ดูทันสมัย ช่วยลดช่วงวัยของผู้สูงอายุลง

ภาพที่ 4.33 เวที ฉากและกราฟิกในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzLY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567)

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์และรายการซูเปอร์ 60+ มีการออกแบบโครงสร้างเวทีคล้ายกันคือแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน คือ เวทีหรือพื้นที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขัน ที่นั่งของคณะกรรมการหรือโค้ชที่หันหน้าเข้าหาเวทีการแสดง และพื้นที่ของผู้ชมรายการในสตูดิโอ

พื้นที่ส่วนสำคัญคือเวทีหรือพื้นที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขัน มีการออกแบบเวทีให้เป็นพื้นเรียบรูปวงกลมมีเส้นไฟล้อมรอบเวที แสดงพื้นที่ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเวทีคือพื้นที่ของการแข่งขันแสดงความสามารถ และออกแบบฉากหลังด้วยผนังจอแอลอีดีเพื่อใช้แสดงภาพกราฟิกและติดตั้งแผงไฟประดับที่สามารถเปลี่ยนสีไปตามการนำเสนอเรื่องราวและอารมณ์ของการแสดงความสามารถอันหลากหลายของผู้เข้าแข่งขันที่ผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.34 พื้นที่ถ่ายทำรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567) และ
https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

พื้นที่การถ่ายทำรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ยังมีการออกแบบเชื่อมระหว่างเวทีหรือพื้นที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขันกับที่นั่งของคณะกรรมการหรือโค้ชด้วยการเลือกใช้เส้นหรือแถบไฟเพื่อเป็นเส้นนำสายตาสู่จุดที่ต้องการ นับเป็นการใช้องค์ประกอบเวทีเพื่อเรียกความสนใจของผู้ชมรายการให้มองตามไปยังผู้เข้าแข่งขันที่เดินออกมายืนบนเวทีในช่วงเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันของรายการซูเปอร์ 60+ หรือผู้เข้าแข่งขันที่ร้องเพลงบนเวทีแล้วมีโค้ชคัดเลือก ช่วยเน้นให้ผู้เข้าแข่งขันเป็นจุดสำคัญ ให้รู้สึกถึงความพิเศษของผู้สูงวัยที่เข้าแข่งขันในรายการ

ภาพที่ 4.35 พื้นที่ถ่ายทำรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=SRFKLRoZCVs&list=PLzoWy4RWIU9GEIzNaK-9B03NoM61fwCr> (สืบค้น 17 ตุลาคม 2567)

https://www.youtube.com/watch?v=5mZZAQm_6Bs&t=4505s (สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567)

รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ยังออกแบบกราฟิกแสดงบนผนังจอแอลอีดีในหลายรูปแบบตามสไตล์และอารมณ์ของเพลงที่ผู้สูงวัยเลือกมาร้องบนเวที ได้แก่ ภาพในอดีตของผู้เข้าแข่งขันในกรอบรูป ภาพผนังห้องสโตร์ย้อนยุค ภาพลายเส้นและเรขาคณิต ภาพลวดลายต่าง ๆ เช่น ท้องฟ้า ดอกไม้ สายน้ำ นอกจากนี้ยังมีการใช้กราฟิกตัวอักษรภาษาอังกฤษเป็นชื่อเล่นของผู้เข้าแข่งขัน เป็นการสร้างสีสันช่วยให้บรรยากาศดูวัยรุ่น ทันสมัย

4.4.2 เทคนิคด้านภาพช่วยเปลี่ยนความหมายของผู้สูงวัยในรายการโทรทัศน์

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ใช้เทคนิคด้านภาพคือการเลือกใช้การเคลื่อนกล้องและมุมกล้องในการถ่ายภาพเพื่อช่วยเปลี่ยนความหมายของผู้สูงอายุในเชิงบวกตามแนวคิดหลักของรายการ

ภาพที่ 4.36 เทคนิคด้านภาพที่ใช้ในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ เพื่อสร้างความหมายเชิงบวกของผู้สูงอายุ

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=5mZZAQm_6Bs&t=4505s (สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567)

และ <https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpzLY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567)

รายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์นำเสนอความสามารถของผู้สูงอายุด้านการร้องเพลง มีการนำการเคลื่อนกล้องและมุมกล้องแบบรายการคอนเสิร์ตวัยรุ่นมาใช้ในรายการ คือ การเอียงกล้อง (Cant) ซึ่งเป็นการถ่ายภาพในลักษณะมุมเอียง ทำให้เกิดความแปลกตา ตื่นเต้นเร้าใจ ไม่เป็นปกติ และการเคลื่อนกล้องอิสระเป็นวงกลม (Orbit) เคลื่อนที่ไปรอบตัวผู้เข้าแข่งขันเพื่อให้เห็นทั้งด้านหน้า ด้านข้าง ด้านหลัง ซึ่งปกติมักไม่พบการถ่ายทำลักษณะนี้ในรายการสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยสื่อความเป็นวัยรุ่นหรือความแปลกความหมายใหม่ให้กับผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.37 เทคนิคด้านภาพที่ใช้ในรายการซูเปอร์ 60+ เพื่อสร้างความหมายเชิงบวกของผู้สูงอายุ

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

<https://www.youtube.com/watch?v=btOYnlu57mw> (สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2568) และ

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

รายการซูเปอร์ 60+ นำเสนอการแสดงความสามารถอันหลากหลายของผู้สูงอายุจึงใช้การเคลื่อนกล้องหรือมุมกล้องให้เห็นการแสดงท่าทาง (Action) ในการทำภารกิจของผู้สูงอายุ เช่น มุมกล้องแบบข้ามไหล่ (Over Shoulder shot) ถ่ายภาพข้ามไหล่ผู้สูงอายุที่ยืนเล็งเป้าในระยะไกล มุมกล้องมุมสูง (High-angle shot) ตั้งกล้องอยู่ด้านบนเหนือผู้สูงอายุที่กำลังแสดงความสามารถพิชิตภารกิจ เช่น การปีนขึ้นไปสูง การยิงลูกบาสเก็ตบอลลงห่วงหรือการติดตั้งกล้องไว้ด้านหน้าผู้สูงอายุคล้ายการใช้กล้องโกโปรถ่ายภาพเพื่อให้เห็นสีหน้าและท่าทางในการออกแรงทำภารกิจ ซึ่งการใช้เทคนิคภาพลักษณะนี้พบเห็นได้รายการกีฬาผาดโผน (Extreme sports) ทำให้เห็นท่าทางการแสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่เคลื่อนไหวตัวคล่องแคล่วได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงช่วยสื่อความตื่นเต้น ไร่ใจหรือความแปลความหมายใหม่ให้กับผู้สูงอายุได้

4.4.3 เทคนิคการใช้ภาพสื่อความหมายของผู้สูงวัยในรายการโทรทัศน์

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีใช้การใช้เทคนิคการสร้างฉาก (Scene) เพื่อสื่อความหมายของผู้สูงอายุในเชิงบวกตามแนวคิดหลักของรายการ

4.4.3.1 ฉากภาพยนตร์ในอดีต ประสบการณ์ชีวิตและความสำเร็จของผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.38 ภาพประสบการณ์และความสำเร็จในอดีตของผู้สูงวัยในรายการเดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567) และ <https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s> (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567)

รายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ ฤดูกาลที่ 2 ในรอบคัดเลือกแบบไม่เห็นรูปร่างหน้าตาหรือ Blind audition มีการสร้างสรรค์ฉาก (Scene) ภาพยนตร์ในอดีตของผู้เข้าแข่งขันขึ้นบนฉากหลังของเวที เพื่อประกอบการบอกเล่าถึงประสบการณ์ชีวิต ความสามารถและความสำเร็จของผู้สูงอายุที่ผ่านมาในชีวิต นับเป็นการช่วยยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันในฐานะผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์

ตัวอย่างการใช้ภาพยนตร์ที่พบในรายการทำให้เห็นถึงความสามารถของผู้สูงวัย สื่อสารสอดคล้องกับที่พิธีกรหรือโค้ชพูดคุยสอบถามถึงอาชีพการงานและความสำเร็จในอดีต เช่น ผู้เข้าแข่งขันชายอายุ 66 ปีจากจังหวัดแพร่ เคยรับราชการ แต่ชอบร้องเพลงและเล่นดนตรี ผันตัวมาเป็นศิลปินวงแบนโจแมนหลายสิบปีและเคยเล่นดนตรีถวายให้ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทอดพระเนตรถึง 2 ครั้ง หรือผู้เข้าแข่งขันหญิงอายุ 61 ปีจากจังหวัดนครปฐม

ชอบเล่นดนตรีและร้องเพลงมาตั้งแต่เด็ก รวมตัวตั้งวงโฟล์คซองกับเพื่อนในโรงเรียนเพื่อเข้าประกวดโฟล์คซองมัธยมศึกษาจนได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ รวมถึงผู้เข้าแข่งขันชายอายุ 67 ปีจากจังหวัดนครราชสีมา เคยเป็นเจ้าของคณะลิเกและนางเอกลิเก เป็นต้น

4.4.3.2 ฉากภาพความสุขของผู้สูงอายุกับครอบครัว

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการนำเสนอให้ผู้ชมได้เห็นความสุขจากความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับครอบครัวผ่าน 2 ฉากภาพ (Scene) ที่สร้างสรรค์ขึ้นและสื่อสารเป็นภาพจำในรายการ

ภาพที่ 4.39 บรรยากาศของผู้สูงอายุกับครอบครัวในช่วงก่อนการแข่งขัน

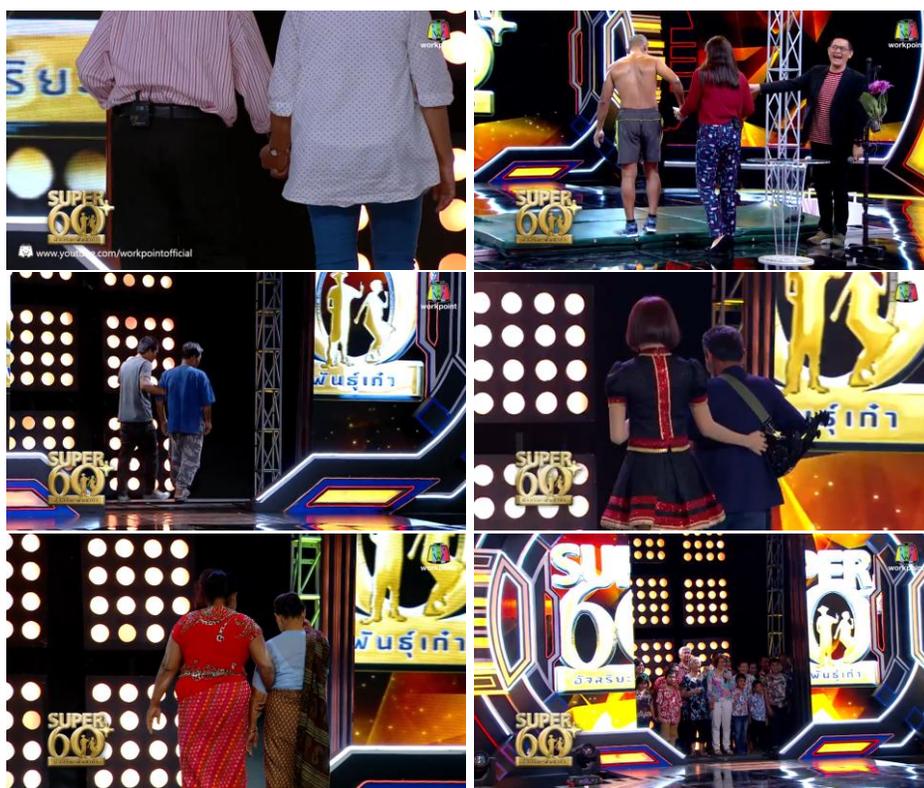
ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s> (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567) และ

<https://www.youtube.com/watch?v=btOYnlu57mw> (สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2568)

ฉากภาพ (Scene) แรกที่สื่อสารเป็นภาพจำให้ผู้ชมได้เห็นความสุขจากความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับครอบครัวในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการ คือ ภาพความผูกพันของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนกับสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิด โดยทางรายการนำเสนอภาพดังกล่าวในช่วงเปิดรายการแต่ละช่วง ก่อนแนะนำผู้เข้าแข่งขัน รายการจะเลือกนำเสนอภาพผู้เข้าแข่งขันอยู่กับครอบครัวหรือคนใกล้ชิดทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น นั่งพูดคุย ทานอาหาร ชมเนื้อหาข้อมูลในโทรศัพท์หรือแท็บเล็ต ฯ โดยผู้สูงอายุมีรอยยิ้มบนใบหน้าช่วยสื่อความหมายให้เห็นถึงความสุขในการใช้เวลากับสมาชิกในครอบครัว

ภาพที่ 4.40 บรรยากาศของผู้สูงอายุกับครอบครัวและผู้เข้าร่วมรายการในช่วงเดินออกรายการ

ที่มา :

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&list=PLcwQy6DvJjsyoaXeaqtsdL1SACVF5YX75
(สืบค้น 12 ธันวาคม 2567)

ฉากภาพ (Scene) ที่ 2 สื่อสารเป็นภาพจำให้ผู้ชมได้เห็นความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับครอบครัวคือในช่วงภายหลังจากแสดงความสามารถพิชิตภารกิจสำเร็จลงได้ รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์นำเสนอภาพการเดินออกรายการของผู้สูงอายุกลับเข้าด้านหลังเวที โดยมีคนใกล้ชิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

เดินประคองเคียงข้างไปด้วยกัน สื่ให้เห็นภาพการเดินทางกลับไปสู่โลกปกติหรือการกลับไปใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวต่อไป และนับเป็นการสื่อสารสอดรับกับฉากภาพ (Scene) แรกในช่วงเปิดรายการแต่ละช่วง เพื่อบอกเล่าที่มาและที่ไปของผู้สูงอายุที่อยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีความสุข

4.4.3.3 ฉากภาพข้อคิดจากตัวตนของผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.41 ข้อคิดจากผู้สูงอายุในรายการซูเปอร์ 60+

ที่มา :

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&list=PLcwQy6DvJjsyoaXeaqtsdL1SACVF5YX75
(สืบค้น 12 ธันวาคม 2567)

รายการซูเปอร์ 60+ สร้างสรรค์งานกราฟิกนำภาพผู้สูงอายุในอิริยาบถที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความสามารถหรือการใช้ชีวิตที่เป็นประเด็นสำคัญมาประกอบข้อความที่หยิบยกมาจากคำพูดของผู้สูงอายุหรือกรรมการในรายการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหรือวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อสื่อสารแนวคิดสำคัญของผู้สูงวัยเจ้าของเรื่องในช่วงท้ายของตอนนั้น ๆ นับเป็นใช้เทคนิคของฉากภาพ (Scene) ที่วางในเนื้อหารายการเพื่อเล่าเรื่องเกี่ยวกับ

ผู้สูงอายุในเชิงบวก ตอกย้ำอุดมการณ์ผู้สูงอายุผ่านรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี

เกณฑ์การวิเคราะห์รูปแบบการผลิตและสร้างความหมายในอุดมการณ์ผู้สูงอายุทางสื่อโทรทัศน์พบว่า ผู้ผลิตใช้เทคนิคด้านการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเปลี่ยนความหมายของผู้สูงอายุ ได้แก่ งานศิลปกรรม เช่น การออกแบบฉาก แสง และภาพประกอบในฉาก ให้ดูทันสมัย และการถ่ายภาพผ่านมุมกล้องในรูปแบบต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ในรายการสำหรับคนรุ่นใหม่ เพื่อตอกย้ำว่าผู้สูงอายุยังร่วมสมัย คงอยู่ร่วมกับทุกคนในสังคมปัจจุบันได้ นอกจากนี้ยังมีการสร้างฉากภาพ (Scene) เฉพาะเพื่อสื่อความเป็นตัวตนและคุณค่าของผู้สูงอายุในรายการโทรทัศน์

ท้ายสุดจากเกณฑ์การวิเคราะห์ทั้ง 5 ประการในงานวิจัยชิ้นนี้ทำให้เห็นว่าการประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์เป็นกระบวนการที่ผู้ผลิตดำเนินการเพื่อสร้างภาพตัวแทนของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นจากการกำหนดแนวคิดและโครงสร้างรายการเป็นแกนหลัก จากนั้นตั้งชื่อรายการและสโลแกนเพื่อปกป้องถึงภาพเชิงบวกของผู้สูงอายุ วางแก่นเรื่อง โครงเรื่องบอกเล่าเรื่องราวชีวิตและความสามารถของผู้สูงอายุ ผ่านเส้นเรื่องที่นำองค์ประกอบตามแบบแผนของรายการเกมโชว์และเพิ่มสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมเล่าเรื่องบนโครงสร้างของรายการตั้งแต่เริ่มจนจบรายการ เพื่อสร้างคุณค่าตามเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อผู้สูงอายุ ตอกย้ำภาพผู้สูงอายุตามอุดมการณ์ผู้สูงอายุเชิงบวก และนำเสนอด้วยเทคนิคด้านการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเปลี่ยนความหมายของผู้สูงอายุให้เป็นบุคคลร่วมสมัย มีบทบาทและคุณค่าในสังคมปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการศึกษา

การประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ มีแนวคิดหลักคือเป็นช่วงเวลาในการสร้างแรงบันดาลใจผ่านการแสดงความสามารถจากการมุ่งมั่นฝึกซ้อมจนชำนาญของผู้สูงอายุ โดยอาศัย

(1) โครงสร้างและแนวคิดของรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มี 2 รูปแบบ คือ การแข่งขันกับความสามารถของตนเองแล้วจบในตอน กับการแข่งขันกับความสามารถตนเองและคนอื่นผ่านไปทีละรอบต่อเนื่องจนถึงรอบชิงชนะเลิศ มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม

(2) องค์ประกอบของรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุ มีการกำหนดชื่อรายการและสโลแกนที่สอดคล้องกับแนวคิดหลักของรายการในการนำเสนอภาพผู้สูงอายุเชิงบวก วางโครงเรื่องและแก่นเรื่องนับแต่เปิดตัวแนะนำผู้เข้าแข่งขัน โชว์ความสามารถ แข่งขันและประกาศผล พร้อมสอดแทรกวิถีชีวิตความสัมพันธ์กับครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดเป็นระยะ พร้อมวางเนื้อหาเพื่อผู้สูงอายุ มุ่งสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุและสร้างแรงบันดาลใจให้เห็นคุณค่าในตนเอง โดยเนื้อหาที่พบ คือ 1) การป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ ผ่านการนำเสนอภาพผู้สูงอายุที่แข็งแรง กระฉับกระเฉง หรือคำตอบของผู้เข้าแข่งขันเป็นแนวทางให้เห็นว่าผู้สูงมีการดูแลตนเอง 2) ความรู้ ภูมิปัญญาตามแนวคิดหลักของรายการ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการร้องเพลงและดนตรี ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากอาชีพ การดำเนินชีวิต 3) ครอบครัวและสังคม เช่น ความผูกพันของสามีภรรยา พี่น้อง ลูกหลาน รวมถึงเพื่อนร่วมงาน ลูกศิษย์ และเพื่อนบ้าน 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และ 5) การออม การประกอบอาชีพและกิจกรรมอดิเรกเพื่อดูแลเศรษฐกิจในครอบครัว นอกจากนี้เนื้อหาหรือกิจกรรมในรายการเป็นการแข่งขันและโชว์ความสามารถของผู้สูงอายุให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ตามสโลแกนของทั้ง 2 รายการ

(3) ขนบ/แบบแผนและนวัตกรรม/ความแปลกใหม่ของตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

(3.1) กติกาการแข่งขันในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ต่อยอดรูปแบบรายการมาจากต้นฉบับเดิม เพื่อยกระดับผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้ แนวคิดและประสบการณ์แก่คนรุ่นต่อไป รวมถึงเปลี่ยนผู้สูงอายุให้เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมได้ มีกติกาไม่ซับซ้อนเพื่อให้เหมาะต่อผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ ใช้การแข่งขันทั้งรูปแบบแข่งขันกับความสามารถของตนเองและแข่งขันกับผู้เข้าแข่งขันอื่น โดยแสดงความสามารถตามรูปแบบรายการคือร้องเพลงและอื่น ๆ ตามความเชี่ยวชาญของตน

(3.2) ผู้เข้าแข่งขัน มีการกำหนดเงื่อนไขรับผู้เข้าแข่งขันที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป แต่ยังพบผู้เข้าแข่งขันอายุ 50 กว่าอยู่บ้าง และผู้เข้าแข่งขันที่อายุมากที่สุดคือ 95 ปี โดยผู้เข้าแข่งขันมีทั้งบุคลิกภาพสมวัยและดูอ่อนกว่าวัยจนทำให้พิธีกร กรรมการหรือโค้ชแปลกใจเมื่อได้ทราบอายุ มีความสามารถพิเศษหลากหลายตามความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวตามกติกาที่รายการกำหนดไว้ชัดเจน

(3.3) อาชีพของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ จัดกลุ่มเป็น 1) ยังทำงานอยู่ มีทั้งงานประจำ ธุรกิจส่วนตัว และงานเสริมอื่น ๆ เช่น ที่ปรึกษาองค์กร หรือรับจ้างสอนดนตรี 2) ไม่ได้ทำงานนอกบ้านแล้ว คือ อยู่บ้านว่าง ๆ หรือดูแลงานบ้านและสมาชิกในบ้าน และเป็นจิตอาสาตามความสามารถ

(3.4) กรรมการและผู้ดูแลประจำทีม มีจำนวนตามที่รายการกำหนดคือ 3-4 คน เป็นบุคลากรในวงการบันเทิง มีอาชีพเป็นนักร้อง นักแสดง พิธีกรและครูสอนการแสดง บุคลิกภาพดี ยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี คล่องแคล่ว กระจับกระจ่าง แต่งกายตามคาแรคเตอร์หรือสไตล์ของตนเอง และมีความรู้และประสบการณ์แตกต่างกันไป ได้แก่ เพลงและดนตรี การแสดง การพูด

กรรมการและผู้ดูแลประจำทีมมีบทบาทหน้าที่ในการสอบถามข้อมูล ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันให้เห็นชัดเจน รวมถึงตัดสินผลการแข่งขันในการแสดงความสามารถของผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ

(3.5) พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการ จำนวนรายการละ 1 คน เป็นบุคคลในวงการบันเทิงที่มีความเชี่ยวชาญในงานพิธีกร บุคลิกภาพดี ยิ้มแย้ม สดใส อารมณ์ดี คล่องแคล่ว กระจับกระจ่าง แต่งกายสุภาพ สวมสุทที่แสดงถึงความน่าเชื่อถือ มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินรายการ สอบถามข้อมูลให้ผู้ชมได้รู้จักและชี้ให้เห็นถึงความสามารถของผู้สูงวัยและยังเป็นการสร้างความคุ้นเคย ผ่อนคลายความเครียดให้กับผู้เข้าแข่งขัน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันให้เห็นชัดเจน รวมถึงการมอบหมายภารกิจ และการประกาศผลการแข่งขัน รางวัลสำหรับผู้เข้าแข่งขันที่เป็นผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความผูกพันระหว่าง

ผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือคนใกล้ชิดในช่วงก่อนเข้าสตูดิโอ ช่วงเริ่มแนะนำตัวหรือภายหลังการแสดงความสามารถเสร็จสิ้น

(3.6) ผู้ชมรายการ 2 กลุ่มคือ ผู้ชมในห้องส่งหรือสตูดิโอ ทำหน้าที่แสดงอารมณ์ร่วมกับผู้เข้าแข่งขันในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ชื่นชม ดีใจ ตื่นเต้น เศร้า ต่อชีวิตและความสามารถพิเศษของผู้เข้าแข่งขันสูงวัยและผู้ชมที่บ้านร่วมเป็นกรรมการตัดสินหาผู้ชนะเลิศในรอบชิงชนะเลิศ ผ่านการโหวตให้คะแนนทางโทรศัพท์ เป็นพื้นที่ให้คนทุกวัยสามารถแสดงการยอมรับความสามารถของผู้สูงอายุช่องทางหนึ่งผ่านรูปแบบรายการที่กำหนดขึ้น

(3.7) รางวัล แบ่งเป็น 1) เงินหรือสิ่งของเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและเลี้ยงดูครอบครัว 2) กิจกรรมหรือสิ่งของเพื่อสร้างความสุขให้กับตนเอง ครอบครัวและสังคม และ 3) ความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุเอง

(4) ตระกูลรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีการนำเสนออุดมการณ์ผ่านการผลิตและสร้างความหมายของผู้สูงอายุใน

(4.1) ผู้สูงอายุ มีความแข็งแรงทั้งร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ

การกำหนดโจทย์ให้ผู้เข้าแข่งขันต้องอาศัยความแข็งแรงของร่างกายในการแสดงความสามารถ และให้กรรมการพูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันเพื่อให้เห็นบุคลิกภาพ ความคิดและไหวพริบในการสนทนาตอบโต้ได้อย่างดี

ภาพผู้แข่งขันในรายการเป็นไปตามที่รายการกำหนดคือรายการเดอะวอยซ์ ซีเนียร์ ไทยแลนด์ นำเสนอภาพผู้แข่งขันสูงวัยผ่านเครื่องแต่งกายให้ดูทันสมัยและการแสดงออกผ่านท่าทาง บุคลิกภาพแบบคนรุ่นใหม่ ส่วนรายการซูเปอร์ 60+ มุ่งนำเสนอภาพผู้สูงวัยที่ใช้ความสามารถผ่านศักยภาพของร่างกายในด้านต่าง ๆ เช่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความแม่นยำของสายตา ความรวดเร็วของร่างกาย ฯ

รายการมีการใช้เสียงบรรยายเรียกผู้เข้าแข่งขันเพื่อสื่อสารในเชิงบวก เช่น “รุ่นใหญ่ วัยเก๋า เสียงดี” “วัยเก๋าที่มาพร้อมความสามารถขั้นเอกอุ” และ บทสนทนาในรายการผ่านผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการใช้สรรพนามเรียกผู้สูงอายุในรายการว่าพี่ อาหรือคุณ ซึ่งทำให้ดูวัยไม่ห่างกันจนเกินไป

(4.2) ผู้สูงอายุ มีความสามารถเป็นเลิศ

รูปแบบรายการเกมโชว์ทั้ง 2 รายการเน้นให้ผู้สูงอายุเปิดเผยความสามารถตามที่ตนเองเตรียมมา และแสดงศักยภาพเพิ่มขึ้นตามโครงสร้างและเงื่อนไขการแข่งขันของรายการ แล้วใช้เทคนิคด้านภาพ การตัดต่อ

และบทบรรยาย บทสนทนาของผู้ประกาศ พิธีกร กรรมการและผู้เข้าแข่งขันเพื่อนำเสนอให้ผู้ชมเห็นถึงความสามารถของผู้สูงอายุในการทำภารกิจได้ชัดเจนผ่านศักยภาพของร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังเชิญมืออาชีพที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในวงการหรือระดับประเทศมาร่วมทดสอบหรือแสดงความสามารถร่วมกับผู้สูงอายุเพื่อยกระดับความสามารถของผู้สูงอายุให้ผู้ชมได้เห็นว่ามีความทัดเทียมระดับมืออาชีพ

(4.3) ผู้สูงอายุเป็นหลักที่ฟังของครอบครัวและสังคมได้

ภาพของผู้สูงอายุทำหน้าที่เป็นหลักที่ฟังของครอบครัวและสังคมในรายการเกมโชว์ทั้ง 2 รายการ เช่น การทำงานหารรายได้เลี้ยงครอบครัว การดูแลบ้านและทำงานบ้าน การดูแลลูกหลาน การเป็นที่พึ่งพิงทางใจให้กับลูกหลาน ถูกนำเสนอผ่านช่วงก่อนและหลังการแสดงความสามารถ โดยพิธีกรและกรรมการที่ทำหน้าที่ซักถามพูดคุยกับผู้เข้าแข่งขันเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นอยู่ตลอดจนวิถีชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังต่อยอดคุณธรรมของผู้สูงอายุเป็นผู้ไม่ยอมแพ้ ไม่ใช่ไม่ใกล้ฝั่งและยังมีความหวังในชีวิต โดยพิธีกรหรือเสียงบรรยายในรายการพูดให้กำลังใจผู้เข้าแข่งขันที่ทรอบให้ต่อสู้ต่อไป และให้กลับมาสมัครแข่งขันในรายการในโอกาสหน้า

(4.4) ผู้สูงอายุ ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น

ในช่วงต้นรายการมีการเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันสูงอายุ นำเสนอภาพของผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ทักษะ ประสบการณ์ของตนเองให้ลูกหลานในรุ่นต่อไป และใช้บทสนทนาที่กรรมการพูดคุย สอบถามเรื่องราวของผู้สูงวัยในช่วงเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันเพื่อมุ่งต่อยอดภาพการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นต่อไป เน้นย้ำภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในเชิงบวก

(4.5) ผู้สูงอายุใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศล จิตอาสาและการให้

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์วางโครงสร้างรายการให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุเป็นผู้ใช้ความสามารถของตนเองทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและส่วนร่วม ผ่านการสนทนากับพิธีกร กรรมการหรือโค้ชในรายการทั้งก่อนและหลังการแสดงความสามารถ เล่าเรื่องเกี่ยวกับการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศลพร้อมแทรก (Insert) ภาพการทำกิจกรรมดังกล่าวที่ทางผู้เข้าแข่งขันบันทึกเองประกอบ รวมถึงการกำหนดรางวัลเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการ เช่น การมอบสิ่งของหรือทำบุญต่อผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคม แล้วนำภาพบรรยากาศที่ทีมงานไปถ่ายทำกิจกรรมสาธารณะกุศลที่เกิดขึ้นจากรางวัลของผู้สูงอายุ เช่น การนำสิ่งของไปมอบในสถานสงเคราะห์คนชรา หรือนำอุปกรณ์กีฬาไปมอบให้กับเด็ก ๆ ทั่วประเทศ นับเป็นการสื่อสารสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับผู้สูงอายุในฐานะผู้ทำประโยชน์ให้กับสังคมและส่วนรวม

(4.6) ผู้สูงอายุยังเป็นวัยเรียนรู้และเปิดรับสิ่งใหม่ได้

รายการนำเสนอผ่านความคิดและการลงมือปฏิบัติของผู้สูงอายุให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผ่านโครงสร้างของรายการ เปิดโอกาสให้พิธีกรและกรรมการพูดคุยสอบถามผู้เข้าแข่งขันในช่วงเปิดตัวผู้เข้าแข่งขันและแนะนำตัว ช่วงระหว่างและภายหลังการโชว์ความสามารถพิชิตภารกิจเสร็จสิ้น นำเสนอภาพของผู้สูงอายุเป็นผู้ที่พร้อมเปิดรับ เรียนรู้สิ่งใหม่ในชีวิต และทำให้ผู้ชมเห็นว่าวัยเกษียณยังเป็นวัยเรียนรู้ได้ตลอดไม่จบสิ้น เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล การใช้โปรแกรมสารสนเทศเข้าร่วมชุมชนออนไลน์ทำกิจกรรมที่สนใจ

(4.7) ผู้สูงอายุมีความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัวและสังคมรอบตัว

โครงสร้างของรูปแบบรายการเกมโชว์ในทุกช่วงของรายการ ตั้งแต่ช่วงเปิดตัวผู้เข้าแข่งขัน ช่วงระหว่างการแสดงความสามารถ ช่วงประกาศผลการตัดสิน จนถึงช่วงหลังแข่งขันเสร็จสิ้น นำเสนออุดมการณ์ความผูกพันของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและสังคมรอบตัว เช่น คู่ชีวิต พี่น้อง ลูกหลาน เพื่อนข้างบ้าน เพื่อนร่วมงานและลูกศิษย์ ด้วยท่าทางการแสดงความผูกพัน ความรัก ความอบอุ่นที่สมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดให้ความสนใจ ส่งกำลังใจ แสดงความยินดีให้กับผู้สูงอายุ เช่น การกอด การจูบมือ การจับมือ การหอมแก้ม และภาพของผู้สูงอายุที่มีความสุขท่ามกลางสมาชิกในครอบครัวและบุคคลที่ให้ความรัก ความเคารพนับถือนับเป็นการช่วยตอกย้ำอุดมการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุในเชิงบวก

(5) รูปแบบการผลิตและสร้างความหมายในอุดมการณ์ผู้สูงอายุทางสื่อโทรทัศน์

การสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านการนำเสนอภาพ (Visual) ด้วยการออกแบบฉากและเวที การใช้กราฟิก การเคลื่อนไหวกล้อง มุมกล้อง รวมถึงการสื่อความหมายผ่านรูปแบบของฉากภาพ (Scene) เป็นต้น

(5.1) เทคนิคงานศิลปกรรมช่วยเปลี่ยนความหมายของผู้สูงวัยในรายการโทรทัศน์

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ออกแบบฉากในสตูดิโอ สร้างเวทีแสดงความสามารถให้ดูน่าสนใจ ใช้กราฟิกสดใสช่วยสร้างบรรยากาศดูทันสมัยเพื่อช่วยลดช่วงวัยของผู้สูงอายุลง โดยโครงสร้างเวทีแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) เวทีแสดงความสามารถเป็นพื้นเรียบรูปวงกลมมีเส้นไฟล้อมรอบเวที สอดคล้องกับพื้นที่การแข่งขันกีฬาต่อสู้บางประเภทและมีฉากผนังจอแอลอีดีแสดงภาพกราฟิก ติดตั้งแผงไฟเปลี่ยนสีไปตามเรื่องราวและอารมณ์ในการแสดงความสามารถของผู้สูงอายุ 2) ที่นั่งของคณะกรรมการหันหน้าเข้าหาเวที ออกแบบเชื่อมโยงด้วยเส้นหรือแถบไฟนำสายตาผู้ชมสู่เวทีเพื่อเรียกความสนใจไปยังผู้เข้าแข่งขันบนเวทีในช่วง

เปิดตัวผู้เข้าแข่งขันหรือช่วงที่โค้ชตัดสิน เน้นให้ผู้เข้าแข่งขันเป็นจุดสำคัญ ให้รู้สึกถึงความพิเศษของผู้สูงวัยบนเวที และ 3) พื้นที่ผู้ชมรายการในสตูดิโออยู่ด้านข้างเวทีหรือหลังที่นั่งกรรมการ

(5.2) เทคนิคด้านภาพช่วยเปลี่ยนความหมายของผู้สูงวัยในรายการโทรทัศน์

การใช้เทคนิคด้านภาพ ได้แก่ การเคลื่อนกล้องและมุมกล้องในการถ่ายทำช่วยเปลี่ยนความหมายของผู้สูงอายุในเชิงบวกตามแนวคิดหลักของรายการ เช่น การนำการถ่ายทำแบบเอียงกล้อง (Cant) และการเคลื่อนกล้องอิสระเป็นวงกลม (Orbit) ไปรอบตัวผู้สูงอายุที่แสดงความสามารถด้านการร้องเพลง ซึ่งพบเห็นได้บ่อยในรายการคอนเสิร์ตวัยรุ่น ทำให้เกิดความแปลกตา ตื่นเต้น เร้าใจ ช่วยสื่อความเป็นวัยรุ่น แปลกใหม่ให้กับผู้สูงอายุ หรือการใช้เทคนิคการถ่ายภาพในรายการกีฬาผาดโผน (Extreme sports) เช่น มุมกล้องแบบข้ามไหล่ (Over Shoulder shot) ให้เห็นเป้าหมายและระยะการเล็ง มุมกล้องมุมสูง (High-angle shot) ให้เห็นความสูงของการปีนป่าย หรือติดตั้งกล้องไว้ด้านหน้าผู้สูงอายุคล้ายการใช้กล้องโกโปรเพื่อให้เห็นการแสดงท่าทาง (Action) ที่คล่องแคล่ว ช่วยสื่อความตื่นเต้น เร้าใจ หรือการแปลความหมายใหม่ให้กับผู้สูงอายุได้

(5.3) เทคนิคการใช้ฉากภาพสื่อความหมายของผู้สูงวัยในรายการโทรทัศน์

การใช้เทคนิคการสร้างฉากภาพ (Scene) เพื่อสื่อความหมายของผู้สูงอายุในเชิงบวกตามแนวคิดหลักของรายการ ได้แก่ 1) ฉากภาพย้อนอดีตประสบการณ์ชีวิตและความสำเร็จของผู้สูงอายุขึ้นบนฉากหลังของเวที ประกอบการบอกเล่าของผู้สูงอายุในรายการ ช่วยยกระดับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันในฐานะผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์ 2) ฉากภาพความสุขของผู้สูงอายุกับครอบครัว ในช่วงเปิดรายการของผู้สูงอายุแต่ละคน เลื่อนนำเสนอภาพผู้เข้าแข่งขันอยู่กับครอบครัวหรือคนใกล้ชิดทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยผู้สูงอายุมีรอยยิ้มบนใบหน้าช่วยสื่อความหมายให้เห็นถึงความสุขในการใช้เวลากับสมาชิกในครอบครัว และในช่วงหลังจากแสดงความสามารถเสร็จสิ้น นำเสนอภาพผู้สูงอายุเดินออกจากรายการกลับเข้าด้านหลังเวทีพร้อมคนใกล้ชิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเดินประคองเคียงข้างไปด้วยกัน เพื่อบอกเล่าที่มาและที่ไปของผู้สูงอายุที่อยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีความสุข 3) ฉากภาพข้อคิดจากตัวตนของผู้สูงอายุ เป็นงานกราฟิกภาพผู้สูงอายุประกอบข้อความที่หยิบยกมาจากคำพูดของผู้สูงอายุหรือกรรมการในรายการที่สื่อสารแนวคิดสำคัญของผู้สูงวัยเจ้าของเรื่องในช่วงท้ายของตอนนั้น ๆ ช่วยตอกย้ำอุดมการณ์ผู้สูงอายุผ่านรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี

4.2 อภิปรายผล

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการเลือกเฟ้นหาผู้สูงอายุทางบ้านมาใช้ทักษะทางร่างกายและความสามารถในการพิชิตภารกิจ นับเป็นการผสมผสานรูปแบบรายการจากต้นแบบในต่างประเทศตามที่อรนุช สุตประเสริฐ (2538) อธิบายไว้ในแนวคิดตระกูลรายการเกมโชว์คือต้นแบบหลักของสหรัฐอเมริกาคือเกมโชว์ประเภทผู้เข้าแข่งขันจากทางบ้าน (Audience - contestants) และรูปแบบเกมโชว์ของประเทศอังกฤษคือเกมโชว์ที่ใช้ทักษะ (Game of skill) ผู้เข้าแข่งขันจะต้องประลองทักษะ ปฏิภาณ ความคล่องแคล่ว ความชำนาญของตนเอง โดยมีรูปแบบรายการอยู่ในตระกูลรายการเกมโชว์แข่งขันความสามารถ

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์มีการใช้ขนบหรือแบบแผน (Convention/formula) และนวัตกรรมหรือความแปลกใหม่ (Invention) ที่เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตามที่กาญจนา แก้วเทพ (2552) ระบุไว้ถึงแนวคิดตระกูลรายการทางโทรทัศน์ โดยกำหนดขนบหรือแบบแผนซึ่งเป็นคุณลักษณะการนำเสนอที่ลงตัวซ้ำ ๆ กันอย่างชัดเจนผ่านองค์ประกอบและโครงสร้างของรายการเพื่อต่อยอดความหมายที่นำเสนอผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ พิธีกร ผู้ร่วมแข่งขัน เกมการแข่งขัน รางวัล การมีส่วนร่วมของผู้ชม และการจัดระบบกาลและเทศะที่วางไว้ในแต่ละช่วงของโครงสร้างรายการ และขณะเดียวกันก็นำนวัตกรรมหรือความแปลกใหม่ที่สร้างสรรค์ขึ้น แทรกลงไปตามองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ตามโครงสร้างของรายการทำให้เกิดความแปลกใหม่และแตกต่าง เช่น คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่เข้าแข่งขัน โจทย์ ภารกิจและกติกาในการแข่งขัน รวมถึงรางวัล เพื่อให้เป็นเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์นำเสนอและเชิดชูความสามารถของผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาของผู้ชมรายการเพื่อตอบคำถามที่ Arthur Asa Berger ระบุไว้ในการวิเคราะห์ตระกูลรายการว่าตัวบทนั้นมีบทบาทหน้าที่อย่างไรต่อผู้รับสาร (สมสุข หินวิมาน, 2561)

การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุเกิดขึ้นตามเป้าหมายของแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์ เช่นเดียวกับที่จารุวรรณ นิธิไพฑูรย์, สันหัต ทองรินทร์ และวิทยาธร ท่อแก้ว (2559) ระบุว่าในปัจจุบัน 3 ประการ ที่ผลักดันให้รายการสำหรับผู้สูงอายุเกิดขึ้น คือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุให้เป็นองค์กรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ผ่านการการตลาดภายใต้แนวคิดการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งช่วยเหลือผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดรับกับนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นส่งเสริมและพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ทั้งสัดส่วนจำนวนรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุในผังรายการ และเนื้อหารายการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุตามช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการเปิดรับชมตามช่วงวัย

การประกอบสร้างภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุเชิงบวกในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ช่วยสร้างภาพตัวแทน (Representation) ของผู้สูงอายุตามแนวทางของ Stuart Hall ที่นลินทิพย์ เนตรวงศ์ (2559) ระบุว่าภาพตัวแทนเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติของวัฒนธรรมที่ผลิตและแลกเปลี่ยนความหมาย โดยรายการเกมโชว์ทั้ง 2 เล่าเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดหลัก (Concept) ที่กำหนดให้ผู้สูงอายุเป็นผู้มีความสามารถ โดยแตกเป็นความคิด (Ideas) และความรู้สึก (Feelings) ผ่านภาพเคลื่อนไหวและเสียงใช้เป็นกระบวนการเชื่อมโยงสิ่งของ (Things) คือผู้สูงอายุและเรื่องเล่าหรือประสบการณ์ กับแนวคิด (Concept) คือการแยกแยะคุณลักษณะและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สื่อสารผ่านสัญลักษณ์ (Sign) หรือสัญลักษณ์ของภาษาที่สื่อความหมายของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้ แนวคิดและประสบการณ์แก่คนรุ่นต่อไป รวมถึงเปลี่ยนผู้สูงอายุให้เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมได้ (จารุวรรณ นิธิไพบูลย์ และคณะ, 2559)

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทในการประกอบสร้างความหมายในระดับมวลชนด้วยการให้คำนิยามและเป็นภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุตามที่กาญจนา แก้วเทพ (2557) ระบุไว้ทำให้เห็นว่าภาพของผู้สูงอายุเกิดขึ้นจากการทำงานของสถาบันสังคม ถูกประกอบสร้างขึ้นเป็นความจริงจากหลายมิติ ได้แก่ การให้คำนิยาม เป็นภาพลักษณ์ คำนิยามที่แสดงออก และบรรทัดฐานในการตัดสินใจ ซึ่งภาพของผู้สูงวัยในอดีตที่ถูกประกอบสร้างจากสถาบันต่าง ๆ มักเป็นเชิงลบตามงานของธีระ บุชบกแก้ว (2562) ที่ศึกษาภาพตัวแทนผู้สูงอายุไทยในสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาาทกรรมสื่อสารณะพบว่าวาาทกรรมในหนังสือพิมพ์นำเสนอภาพตัวแทนของผู้สูงอายุในด้านลบ นำเสนอผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ ต้องพึ่งพิงรัฐและสังคม จนเกิดเป็นวาาทกรรมแห่งความกลัวความชราในสังคมไทย แต่รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทำหน้าที่ประกอบสร้างภาพผู้สูงอายุในเชิงบวกอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องเพื่อปะทะ ต่อรองกับแนวคิดเดิม ผ่านภาพและเสียงที่เป็นธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์ที่เข้าถึงคนได้ในทุกระดับชั้น อยู่อย่างกลมกลืนในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน ให้คำอธิบายแก่ผู้ชมผ่านองค์ประกอบและโครงสร้างของตระกูลเกมโชว์ที่ออกแบบการประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุให้ผู้ชมเปิดรับและค่อย ๆ ซึมซับเข้าไปโดยอัตโนมัติ

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการสร้างภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในเชิงบวกผ่านการเล่าเรื่องตามโครงสร้างรายการตั้งแต่ต้นจนจบตามโครงสร้างการเรื่องเล่าในหนังสือของเมธา เสรีธนาวงศ์ (<https://www.commarts.chula.ac.th/upload/2019/10/Game%20Show.pdf>) ตั้งแต่การเปิดเรื่องด้วยการแนะนำผู้เข้าแข่งขันทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกผูกพันด้วยการโชว์ความสามารถ จุดเด่นเฉพาะตัวและเรื่องราวในชีวิต ตามมาด้วยการสร้างความขัดแย้งผ่านการชี้แจงกติกามีความยุติธรรม ไม่ซับซ้อนหรือยาก

จนเกินไปและทำให้เกิดความสนุกสนาน อธิบายวิธีการทำภารกิจที่ทำให้ผู้เข้าแข่งขันเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้เข้าแข่งขันด้วยกันหรือกับรายการผ่านเงื่อนไขที่รายการกำหนด เช่น การมอบหมายภารกิจที่ทำทลายความสามารถของตนเองตามโจทย์ที่ทีมงานกำหนด หรือการให้แข่งขันโดยเปรียบเทียบความสามารถระหว่างผู้เข้าแข่งขันด้วยกัน จากนั้นให้ผู้เข้าแข่งขันใช้ทักษะหรือความเชี่ยวชาญทางด้านใดด้านหนึ่งทำภารกิจซึ่งนับเป็นขั้นตอนสำคัญในรายการคือเป็นจุดสุดยอด (Climax) แสดงให้เห็นถึงความพยายามอย่างเต็มที่ของผู้เข้าแข่งขันเพื่อให้ปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงได้ด้วยดีจนเรื่องราวคลี่คลายลง จึงให้พิธีกรมอบรางวัลและปิดเรื่องหรือให้พิธีกรกล่าวปิดรายการ โดยขั้นตอนนี้การคลี่คลายและปิดเรื่องสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งแบบมีความสุข (Happy ending) รับรางวัลและกลับบ้านไปตามความคาดหวัง ส่วนการปิดแบบเศร้า (sad ending) พบว่าในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ที่มีการคัดผู้เข้าแข่งขันออกจากรายการตามกติกาการแข่งขันเลือกใช้พิธีกร กรรมการหรือเสียงบรรยายพูดให้กำลังใจช่วยลดความเสียใจและเชิญชวนให้กลับมาร่วมรายการในโอกาสต่อไป

เกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการนำเสนอความเป็นผู้สูงอายุตามเกณฑ์พิจารณาของแนวคิดผู้สูงอายุกับสื่อโทรทัศน์ (สุรกุล เจนอบรม, 2541) นับตั้งแต่การกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เข้าแข่งขันตามความหมายของอายุปีปฏิทินที่ผู้สูงอายุต้องมีอายุครบ 60 ปี และเลือกใช้คำเรียกผู้สูงอายุ เช่น รุ่นใหญ่ วัยเก๋า พี่ อ่า ที่มีความหมายในเชิงบวก รวมถึงกำหนดกติกาหรือเงื่อนไขการพิชิตภารกิจตามเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น การเคลื่อนที่ ความแม่นยำและกระบวนการทางสติปัญญา เช่น ความจำและการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังนำเสนอบทบาทของผู้สูงอายุทางสังคม เช่น การเป็นหัวหน้าครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการทำกิจกรรมสาธารณะกุศล

รายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ทั้ง 2 รายการนำเสนอเนื้อหาครอบคลุมตามความต้องการของผู้สูงอายุนิวทาร์ ธรรมชอบและพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ (2562) ได้ระบุไว้ แต่เลือกเนื้อหาบางประการเป็นหลักในการนำเสนอ มุ่งเน้นเผยแพร่ความสามารถและภูมิปัญญาเพื่อเสริมสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุ การสร้างความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ จากนั้นจึงเสริมการนำเสนอเรื่องการรักษาสุขภาพให้แข็งแรง การรู้จักใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีและการประกอบอาชีพ จัดการการเงินให้สามารถดำเนินชีวิตได้ภายหลังเกษียณอายุ รวมถึงการช่วยทำความเข้าใจผู้สูงอายุและเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิต โดยใช้เนื้อหาทั้งหมดเป็นการสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวกให้แก่ผู้สูงอายุด้วย

ในการผลิตรายการเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์นั้นแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายจะเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุซึ่งในทางการตลาดวางตำแหน่งให้เป็นกลุ่มชายขอบหรือกลุ่มน้อย (Minor) แต่เนื้อหาใน

รายการยังสามารถสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคม เช่น การยกระดับคุณค่าของผู้สูงอายุ ให้แรงบันดาลใจต่อผู้สูงอายุ การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ฯ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาประเภทเนื้อหา รายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์ของเมธา เสรีธนาวงศ์ (2562) ที่มองว่ารายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์ในประเทศไทยเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่ยังไม่สามารถกำหนดเนื้อหาในการมุ่งสร้างคุณค่าแก่สังคม ตามบทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชนได้ เพราะต้องเน้นสร้างยอดรับชมต่อยอดไปสู่การสร้างรายได้จากผู้สนับสนุน รายการเพื่อความอยู่รอดในอุตสาหกรรมสื่อ โดยรายการเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุได้เน้นการแสดงความสามารถพร้อมบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจและมีจุดเด่นในเชิงอารมณ์เลือกหยิบเนื้อหาดังกล่าว หาแง่มุมนำเสนอที่เร้าอารมณ์ ดึงดูดความสนใจของผู้ชม และใช้เป็นช่องทางให้ผู้สนับสนุนรายการได้มอบความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุได้ตรงกับกิจการของผู้สนับสนุนรายการ นับเป็นการช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรผู้สนับสนุนรายการได้อย่างกลมกลืน

นอกจากนั้นในรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ยังมีการออกแบบรูปแบบและ การเล่าเรื่องให้เห็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและคนใกล้ชิดในการดำเนินชีวิตตรงตามข้อเสนอแนะในงาน ของนวกัณฑ์ ธรรมชอบ และ พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ (2562) ที่ให้ออกแบบเนื้อหารายการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ได้ใกล้ชิดกับครอบครัว มีกิจกรรมร่วมกับคนใกล้ชิด ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ยกกระดับให้ผู้สูงอายุเป็น ตัวแทนของครอบครัว ถ่ายทอดค่านิยมและความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูลไปสู่คนรอบตัวและสังคมได้

ท้ายสุดรายการเกมโชว์แสดงความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์ยังเลือกหยิบประเด็นนำเสนอที่ มุ่งเน้นภาพผู้สูงอายุที่มีความสามารถและมีเรื่องราวที่มีจุดจับใจมาเป็นหัวหอกในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกเพื่อ ต่อรองอุดมการณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทยเช่นเดียวกับที่ธีระ บุชบกแก้ว (2562) ได้ชี้ให้เห็นว่าภาพตัวแทนผู้สูงอายุใน วาทกรรมผ่านรายการโทรทัศน์ถูกเลือกสรรเฉพาะบางด้านนำเสนอให้โดดเด่นตามอุดมการณ์หรือจุดยืนของ ผู้ผลิต และการตระหนักรู้ภาพตัวแทนผู้สูงอายุที่นำเสนอผ่านสื่อยังอาจทำให้เกิดความเข้าใจประเด็นผู้สูงอายุมาก ขึ้นด้วย

4.3 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์ที่แสดงความสามารถของผู้สูงอายุ จึงเป็นการศึกษาการนำเสนอเนื้อหาของผู้สูงอายุในวงจำกัดหลายประการ เช่น รูปแบบรายการ ตัวแปรตาม องค์ประกอบการสื่อ และสื่อที่นำเสนอ ดังนั้นหากต้องการศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุใน ครั้งต่อไปสามารถขยายขอบข่ายในการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาของผู้สูงอายุได้หลายประการ เช่น องค์กรผู้ผลิต

รายการ รูปแบบรายการที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สูงวัยประเภทอื่น ๆ (รายการข่าว รายการสารคดี รายการ
สนทนา รายการละคร ฯ) ช่องทางสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหาผู้สูงอายุ การเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหา
ผู้สูงอายุของตัวผู้สูงอายุ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ, 2542. การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โพรดักส์.
- กาญจนา แก้วเทพ, 2548. ทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหา/สาร และความหมาย ใน ปรัชญาวิทยาศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กาญจนา แก้วเทพ, 2554. ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร: เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ้ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ, 2556. กระบวนทัศน์ใหม่ของสื่อสารศึกษาไทย: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- กาญจนา แก้วเทพ, 2557. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2553. สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- กฤติชัย มณีแก้ว, 2565. ปัจจัยความสำเร็จของรายการประกวดร้องเพลงทางโทรทัศน์รูปแบบเรียลลิตีและเกมโชว์, วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุวรรณ นิธิไพบูลย์, สันทัด ทองรินทร์ และ วิทยาธร ท่อแก้ว, 2559. การพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อผู้สูงอายุ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระราชาูปถัมภ์. 10(2), 21-39.
- ธีระ บุชบกแก้ว, 2562. ภาพตัวแทนผู้สูงอายุไทยในสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสื่อสารธารณะ. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นลินทิพย์ เนตรวงศ์, 2559. ภาพตัวแทน "ผู้ชายในฝัน" ในละครโทรทัศน์แนวโรมานซ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นวภัทร์ ธรรมชอบ และ พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2562. ความต้องการ การเปิดรับ และความพึงพอใจในการใช้สื่อของผู้สูงวัยยุคสังคม 4.0 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(3), 473-488.

บรรลุ ศิริพานิช, 2548. คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

พนม คลี่ฉายา, 2556. ความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย. วารสารนิเทศศาสตร์. 31(2), 1-26.

เมธา เสรีธนาวงศ์, 2562. การศึกษาประเภทเนื้อหารายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์ไทย. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562, น.156-187.

รติมาส นรจิตร และ ธาตรี ใต้ฟ้าพูล, 2559. นโยบายรายการโทรทัศน์ในการขับเคลื่อนสังคมผู้สูงอายุขององค์กรสื่อโทรทัศน์ และความต้องการเนื้อหารายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา. 9(2), 87-106.

สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2557. ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมสุข หินวิมาน, 2561. การวิเคราะห์ตระกูลรายการท่องเที่ยวทางโทรทัศน์.

สุรกุล เจนอบรม, 2541. วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย, กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557. การสำรวจประชากรผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2557, กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

อรนุช สุดประเสริฐ, 2538. การวิเคราะห์รายการแข่งขันชิงรางวัลทางโทรทัศน์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรา ปันทรานวงศ์ และกิติมา สุรสนธิ, 2553. การสื่อสารและการปรับตัวของผู้สูงอายุในเมือง. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา. 3(1), 73-82.

สื่อออนไลน์

ศูนย์ข้อมูลสาธารณสุข. 2566. ผลการสำรวจโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุทั่วประเทศ ปี 2566. สืบค้น
จาก <https://www.reic.or.th/Research/ResearchDetail/2>. (สืบค้น 25 สิงหาคม 2567)

<https://pantip.com/topic/38644886> (สืบค้น 25 สิงหาคม 2567)

<https://thestandard.co/podcast/thesecondsauce26/> (สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2568)

https://web.facebook.com/workpoint/posts/รายการ-Super60-อัจฉริยะพันธุ์เก่า-ได้รับรางวัล-รายการที่ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ/10156293236081332/?locale=th_TH&_rdc=1&_rdr (สืบค้น 20 สิงหาคม 2567)

<https://www.commarts.chula.ac.th/upload/2019/10/Game%20Show.pdf> (สืบค้น 20 สิงหาคม 2567)

<https://www.pptvhd36.com/news/ข่าวบันเทิง/100841> (สืบค้น 10 สิงหาคม 2567)

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLcwQy6DvJjsyoaXeaqtsdL1SACVF5YX75> (สืบค้น 10 สิงหาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=btOYnlu57mw> (สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2568)

<https://www.youtube.com/watch?v=CLB0zbYpZlY&t=4611s> (สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=f2hnA3fwmUs&t=2s> (สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567)

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&t=38s (สืบค้น 6 มีนาคม 2568)

https://www.youtube.com/watch?v=gFH2U_OWmas&list=PLcwQy6DvJjsyoaXeaqtsdL1SACVF5YX75
5 (สืบค้น 12 ธันวาคม 2567)

https://www.youtube.com/watch?v=HG1ke_YGNKU&list=PLzoWy4RWIU9iYm-FmeQUvTOLDoFT_Oi (สืบค้น 3 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=j5hFbmdhLBQ> (สืบค้น 23 มกราคม 2568)

<https://www.youtube.com/watch?v=q5izFC1SJAaw&list=PLzoWy4RWIU-mhmOXI5wbJDGsOD6avzjx>
(สืบค้น 10 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=SRFKLRoZCVs&list=PLzoWy4RWIU9GElzNaK-9B03NoM61fwCr>
(สืบค้น 17 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=VJ9PaAAWm-o&t=20s> (สืบค้น 31 ตุลาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=xve1Qog3J68&t=7s> (สืบค้น 26 ธันวาคม 2567)

<https://www.youtube.com/watch?v=ZCHik9fyaJs> (สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2568)

<https://www.youtube.com/watch?v=0s3-sRBysVo> (สืบค้น 9 มกราคม 2568)

https://www.youtube.com/watch?v=5mZZAQm_6Bs&t=4505s (สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567)

หนังสือรับรองการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในคน

การพิจารณาแบบยกเว้น

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์

99 หมู่ 18 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ. ปทุมธานี 12120

โทรศัพท์ 0-2564-4440-79 ต่อ 1804

รหัสโครงการวิจัยที่ SSTU-EC 153/2567

หนังสือรับรองเลขที่ 019/2567

ชื่อโครงการวิจัย การประกอบสร้างความหมายของผู้สูงอายุผ่านตระกูลรายการเกมโชว์แสดง
ความสามารถของผู้สูงอายุทางโทรทัศน์

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย ฉันทวีพิเศษลักษณ์

หน่วยงานที่รับผิดชอบ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารที่รับรอง

ลำดับที่	รายการ	เอกสารฉบับที่/วัน/เดือน/ปี
1	โครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วันที่ 29 ตุลาคม 2567
2	แบบประวัติ	ฉบับที่ 1 วันที่ 1 ตุลาคม 2567
3	ประกาศนียบัตรการอบรมหลักสูตรจริยธรรมการวิจัยในคน	

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ ได้พิจารณาอนุมัติ
ด้านจริยธรรมการทำวิจัยในคนให้ดำเนินการวิจัยข้างต้นได้

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ อุณโณ)

ประธานคณะกรรมการ

วันที่รับรอง: วันที่ 31 ตุลาคม 2567

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรุณา เตพละกุล)

กรรมการและเลขานุการ

วันหมดอายุการรับรอง: วันที่ 31 ตุลาคม 2568

Certificate of Exemption
The Human Research Ethics Committee of Thammasat University
Social Sciences
 99 Paholyotin Road, Khlong Luang District, Pathum Thani Province. Thailand 12121,
 Tel. 662-5644440-79 ext 1804

Project No: SSTU-EC 153/2567

Certificate of Approval No: 019/2567

Title of Project : Constructing the meaning of the elderly through the talents of elderly's game show programs on television

Principal Investigator : Assistant Professor Pornchai Chanvisatlak, Ph.D.
Study Center : Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University
 2 Prachan Road, Phra Borom Maharatchawang Phra Nakhon, Bangkok
 10200, Thailand

Approved Documents

No.	Item	Document No./Day/Month/Year
1	Research Project	Issue 2, dated 29 October 2024
2	Principal Investigator's Curriculum Vitae Principal	Issue 1, dated 1 October 2024
3	Certificate in Human Research Ethics Training	

The Human Research Ethics Committee of Thammasat University Social Sciences is in full compliance with International Regulations such as Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guidelines and the International Practice (ICH-GCP).

The Human Research Ethics Committee of Thammasat University Social Sciences decided to exemption.

Approval period : 1 year
 Date of Approval : October 31st, 2024.
 Date of Expiry : October 31st, 2025.

Signature :
 (Assistant Professor Ornuma Teparakul)

Title : Secretary of the Human Research Ethics Committee of Thammasat University
 Social Sciences

Signature :
 (Associate Professor Dr. Anusorn Unno)

Title : Chairman of the Human Research Ethics Committee of Thammasat University
 Social Sciences